

NAŠ TOVARIŠ

TV 15

Št. 20 25. maja 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddetek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
501000-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Tito, Tito

str. 4

Kramljanje v Beogradu

str. 6

O mladosti pridnih rok in dobrega srca

str. 9

Kuj nas akcija . . .

str. 12

Pojasnilo

V prejšnji številki našega časnika je bil objavljen članek A. Pušnika »Aldo Moro in italijanska razpotja«. Ta sestavek ne bi smel najti prostora v časniku. Za to se bralcem opravičujemo.

Uredništvo

Dragi tovariš Tito!

Tvoj rojstni dan je naš praznik. S slavljem dneva mladosti izražamo nepomirljivost naše revolucionarne poti, mlade generacije in nas vseh, z zastarelim, s preživelim. Tvoje nenehno ustvarjalno snovanje novega, boljšega in človeško vrednejšega, nam je dragocen vzor. Kot vizionar odpiráš naši družbi vedno nova obzorja in spodbujaš ter usmerjaš ustvarjalno energijo vseh generacij in vseh delovnih ljudi v izboljševanje že doseženega.

Predsedniku republike Josipu Brozu Titu ob njegovem šestinosemdesetem rojstnem dnevu,

iz čestitke predstavnikov
SR Slovenije

Padlih ne smemo pozabiti

Odmev na »Ilegalec Miško«, nadaljevanko TV-15

Ko prebiram časnik TV-15, se vprašujem: Smo nanj naročeni zato, da se prerekamo (mislim na polemiko med tovarišem Ulčarjem in tovarišem Vidicem) ali zato, da se naša enkratna zgodovina narodnoosvobodilnega boja prikaže kot zgodovinsko dejstvo, ki bi ga enakega težko našli. Zato bi predlagala:

Vaš časnik bere veliko tovarišic in tovarišev, imamo dobre pisce in dobre zgodovinarje in uredništvo TV-15 bi lahko začelo z organizirano akcijo zapisovanja zgodovinskih resnic in vrednot tega neponovljivega časa. Še mnogo je ljudi, ki so bili priče tega boja in marsikaj bi lahko še povedali. Naj krajevne organizacije popišejo padle in pogrešane. Vsak, ki je dal življenje za svobodo, je heroj in zasluži, da pišemo o njem, da ga poznamo! Potem bi poiskali zvezo z arhivi in ugotovili morebitne napake. Mislim, da bi tako poravnali dolg do tistih, ki smo jim obljubili, da jih ne bomo nikoli pozabili – mlajšim rodovom pa zapustili še popolnejšo enciklopedijo našega boja za svobodo.

Ta misel se mi je porodila, ko sem brala zapise tovariša Miška iz Ljubljane.

Spomnila sem se tudi svojega moža Alfonza Gamsa-Miška, ki je delal v narodnoosvobodilnem gibanju od leta 1941, bil je tudi obveščevalec Četrte operative cone. Delal je vse, kar je delal tovariš Miško, samo – da je žrtvoval tudi imetje, družino in nazadnje 11. februarja 1945 padel. »Grenko kupo izpiti treba bo do dna, predraga« je rekel, ko se je poslavljajal od domačega praga. In res jo je izpil. Padel je v Negovi v Slovenskih goricah.

Ne vem, če imam prav, mislim pa, da bi morali začeti s popisom padlih, pogrešanih, takoj. Da bi nihče, ki je

Fotografija je bila posneta v Savinjski dolini in v sredini, poleg tovarišice, tisti visoki fant, je moj mož Alfonz Gams-Miško

padel za svobodo, ne ostal nepoznan... Zvedeli bi tudi za trpljenje tistih, ki so bili v zaporih in taboriščih.

Boste objavili tudi fotografijo, ki jo prilagam?

MARIJA KLANČNIK-GAMS

Javornik 6

p. Ravne na Koroškem

O spominu na Andreja Manfreda

Odmev na objavo fotografije Mašerove, po domače Žganove hiše v Kobaridu, 13. številka Primorskih novic

Dne 24. marca 1978 je bila na zadnji strani Primorskih novic objavljena fotografija Mašerove, po domače Žganove hiše v Kobaridu, z naslednjim podpisom: »Kulturno-zgodovinska hiša v Gregorčičevi 10 v Kobaridu, v kateri je bil rojen Sergej Mašera, znani mornar iz prve svetovne vojne, še vedno čaka na obnovo...«

Zal sta se v tekst vrinili grobi napaki:

Narodni heroj Sergej Mašera ni bil nikoli rojen v tej hiši v Kobaridu, marveč v stari Gorici. Prav tako Sergej

Mašera ni znan iz prve svetovne vojne, ker je bil rojen komaj leta 1922, temveč po junaškem dejanju iz druge svetovne vojne. Res pa je, da je bil v tej hiši rojen Sergejev oče in da je Sergej med šolskimi in drugimi počitnicami rad zahajal k številnim sorodnikom v Kobarid.

Toliko v pojasnilo.

V isti, Gregorčičevi ulici v Kobaridu, stoji še druga zapuščena, po domače Šrobarjeva hiša št. 20, v kateri se je – 8. februarja 1908 rodil znani kobariški protifašistični borec, rodoljub in mučenik Andrej Manfreda... Poleg tega se je v tej znani hiši, ki je bila nekoč kmečka domačija, nato pa je bila v njej gostilna in trgovina, rodil Andrejev brat Janko, ki je bil zaradi protifašističnega delovanja tudi zaprt in obsojen na petnajst let ječe in je za posledicami prestanega trpljenja umrl že prva leta po vojni. Mislim, da je potrebno opozoriti tudi na to, da so jeseni leta 1945 v tako imenovani coni A na Primorskem Anglo-Amerikanci ukinili našo s krvjo priborjeno ljudsko oblast ter 8. 9. 1945 s sedeža v Kobaridu nasilno izgnali vse uslužbence takratnega okrajnega narodnoosvobodilnega odbora za kobariški okraj ter pred stavbo postavili stražo. In da so od takrat naprej okrajne družbenopolitične organizacije in okrajni narodnoosvobodilni odbor za Kobariško (ki mu je bila nasilno odvzeta izvršilna oblastna funkcija) aktivno delovale v politični borbi za priključitev Primorske in vrnitev ljudske oblasti in imele (od leta 1945 pa do leta 1947) poslovne prostore prav v rojstni hiši Andreja Manfreda.

Kaj vse se je dogajalo v tej znani hiši, na kateri je pred dvajsetimi leti nekdanja kobariška občina Andreju Manfredi v spomin odkrila spominsko ploščo, pakaj vse so pretrpeli Andrej in njegov brat, še živeča sestra Pepca in njihova mati, je lepo in obširno opisal Vid Vremec iz Kopra v knjigi z naslovom »Andrej Manfreda – kobariški protifašist – in drugi«.

Iz navedenih in še mnogih drugih vzrokov bi krajevna skupnost in družbenopolitične organizacije Kobarida, skupščina občine Tolmin, zavod za spomeniško varstvo in drugi – ne smeli hišo prepustiti postopnemu razpadanju. Čimprej jo je treba zaščititi in, če že ne drugega, opremiti vsaj eno spominsko sobo, ki bi mladim rodovom govorila o Andreju Manfredi – neuklonljivem tigrovcu, velikem komunistu, neizprosno protifašistu in doslednem borcu za nacionalno in socialno osvoboditev in priključitev Primorske k Jugoslaviji.

IVAN KURINČIČ

Idrsko 40

p. Kobarid

Največ poti je moral prepešati, ni imel potnega lista in viz in ne denarja in tudi član KP ni bil, imel je malo izkušenj v ilegalnem delovanju in vendar se je znašel kot sto drugih, ki so iskreno hoteli v Španijo, bili ovirani in vračani, a na koncu jim je le uspelo priti preko vseh ovir v vrste internacionalnih brigad. Dakijeva pot v Španijo je trajala od 6. novembra 1936 do 17. maja 1937! Ni se tako gosposko in lagodno pripeljal s potnim listom in denarjem kot Cirk v Francijo.⁹

Kaj bi se pa s Cirkom zgodilo, če bi se pustil izgnati iz Francije? Če bi vztrajal pred francosko policijo, da išče le zaposlitve, bi verjetno sploh ne bil izgnan, če pa bi bil, bi se mu po povratku v Jugoslavijo ničesar ne zgodilo. Kot je legalno odšel, tako bi se legalno tudi vrnil. Če je bil pa tako nespameten, da je francoski policiji sam povedal, da je bil namenjen v Španijo, potem bi v Jugoslaviji dobil po specialni Koroščevi naredbi št. 3992 s 3. 3. 1937, od 10 do 1500 dinarjev kazni ali 1–30 dni zapore. Noben kompromitiran takratni komunist, ki mu je jugoslovanska policija dokazala, da je hotel kot prostovoljec v Španijo, ni dobil več kot teden dni zapore.¹⁰ Izgleda, da Cirk ni bil ravno »junak« pred policijami. V strahu pred policijo je Cirk celo pravi panika (gl. Cirk str. 46, 56). Zato pa je bil tem večji junak kot tujski legionar v boju proti svobodoljubnim in slabo oboroženim Arabcem.

Ob vrnitvi po osvoboditvi na Kočevsko, se je Cirk lahko prepričal, kakšno vlogo je tam odigrala KP in kako množično so šli kočevski Slovenci v NOB, koliko je bilo imenovanih in neimenovanih herojev, koliko padlih junakov. Večina kočevskega OK KPS in OK SKOJ je darovala v revoluciji svoja življenja. Gotovo je zvedel tudi, da je bil Jože Šeško narodni heroj in prvi organizator ne samo odpora, temveč tudi vstaje na Kočevskem in vendar si Cirk o njem upa naknadno trditi, da ga je učil streljati in partizanske taktike in to že leta 1936 in mu oporekati, da v kasnejšem oboroženem boju ne bo imel nobenega sodelavca, ki bi znal ravnati z orožjem, ter da ga bo vsak pustil na cedilu. (gl. Cirk str. 30). V svojih spominih misli verjetno, da bi moral biti on Cirk, tak vojaški strokovni sodelavec Šeška! Kakšna sreča za Kočevsko in Slovenijo, da je bil Cirk takrat v tujski legiji, kamor je po svojem značaju tudi spadal. Šeško je kot organizator in voditelj oboroženega boja na Kočevskem padel kot narodni heroj in imel je na tisoče veliko boljših vojaških sodelavcev kot pa bi bil Stojan Cirk in mi vsi, preživeli borci NOB iz Kočevske – v svojem imenu in v imenu vseh padlih sotovarišev – se čutimo od Cirkovega klevetniškega in demagoškega pisanja skrajno užaljeni.

Ta »samozvani junak«, ki se mu tresejo hlače, ob sami misli, da bi ga lahko aretirala jugoslovanska policija, si upa trditi na str. 63 o Jožetu Šešku, »da idealisti-marksisti kot je bil Jože Šeško ne morejo biti borci«. V isti sapi ko Šeška lažno proglasa za najboljšega prijatelja, pa govori na str. 47: »... Če ga ni izdal (policiji D. B.) Bravničar ali Šeško...?«

O meni pa pravi na str. 44: »... če ni Bravničar agent policije in da ga bo dal zasledovati...«

Res je, da je danes Stojan Cirk šef varnostne službe v veliki privatni kemični tovarni v Parizu. To službo je dobil kot zaslužen osemletni francoski tujski legionar. Kakšno

DUŠAN BRAVNIČAR-VELJKO KOČEVAR

Resnica o knjigi »Vojakovi spomini« in o njenem avtorju

funkcijo ima varnostna služba v privatni tovarni v kapitalističnem sistemu, pa tudi vemo. V številnih samohvalah pa Cirk med vrsticami večkrat uide, da je že v tujski legiji nadrejenim rad ovajal svoje legionarske sotovariše. (Gl. Cirk str. 76, 77, 87).

Glavni namen Cirkove knjige je, da prikrije svojo resnično nečastno pot, da sebe prikaže kot predvojnega revolucionarnega in kasnejšega junaškega antifašističnega borca v francoski tujski legiji, pri tem pa oblati vso predvojno komunistično partijo, ki ga je poslala s sredstvi, ki so jih v glavnem dajali delavci, v Španijo – on pa je odšel v francosko tujsko legijo. V knjigi piše na več mestih, da nas s tem ni izdal. Mi mu lahko odgovorimo jasno in glasno, da nas je najbolj sramotno izdal. Cirk pa se za to izdaja ne čuti krivega. Ni kriv on, krivda, da je vstopil v tujsko legijo, naj bo na partiji, na tistih partijcih, ki so ga pridobili in poslali v Španijo. Nas opisuje tako, kot da bi bili francoska agencija za pošiljanje Jugoslovancev v francosko tujsko legijo. Njegovo pisanje je zelo perfidno. Vendar po njegov poizkus delitve članov KP na predvojne, ki so po njegovi oceni »odrezani«, in na sedanje člane ZKS, spodletel in se spremenil v bumerang, ki bo Cirka samega krepko udaril. KPS iz 1937. leta in ZKS leta 1978 je ena in ista organizacija. Cirk ne smemo dovoliti nikakršnih manipulacij.

Cirkova knjiga je zbirka tisočerih neresnic in izmišljotin; naj naštejemo samo nekatere:

Na strani 45 išče že od junija leta 1936 pot in način, da pride v Španijo. Franco je slučajno sprožil upor šele od 17. na 18. julij leta 1936; neverjeten jasnovidec je Cirk! O internacionalnih brigadah piše (gl. str. 31), da so bile ustanovljene že poleti 1936, pred Francovim uporom! Prva skupina jugoslovanskih prostovoljcev pa je odšla v

Španijo šele 20. 1. 1937. Prve internacionalne prostovoljske enote začno ustanavljati v Španiji šele v zimi od 1936. na 1937.

Ko avtor opisuje, kako gre prostovoljno na artilerijske vaje meseca septembra 1937 na Bloke (gl. str. 37, 38) – namesto da bi že odpotoval v Španijo – pravi, da je takrat, 20. sept. 1937, prišel Mussolini na obisk v Planino in da je moral oditi z Blok en častni bataljon. Mussolini pa je prišel v Planino točno eno leto kasneje, ko bi moral biti Cirk že 9 mesecev v tujski legiji!¹¹ Kaj je sedaj res? Ali je Cirk odšel s partijskim denarjem že 1937. leta v tujsko legijo ali šele 1938. leta? Takrat pa z vozovnica za pariško svetovno razstavo, ki jo je dobil od partijskega centra v Ljubljani, res ni bila več veljavna.

Ko se slabo ali pa »dobro« znajde decembra 1937. l. pred francosko policijo, ki ga prisili na izgon ali pa vstop v tujsko legijo, se odloči za tujsko legijo. Kajti nena doma »spregleda« in ugotovi, da bi bila pravzaprav velika neumnost, če bi odšel v Španijo.

Citiram Cirka, str. 59: »Torej so me ljudje s Celovške ceste – (misli na centralni partijski center za odpravljanje prostovoljcev v Španijo D. B.) – pustili na cedilu!« – Res pa je, da je nas Cirk pustil na cedilu s svojim lažnim antifašizmom. – Naj citiram naprej str. 59: »... Vsi pravijo, da bo v kratkem konec, ker republikanci nimajo tankov ne topov ne avionov in se borijo le z lahkim orožjem, dinamitom. Da so jih vsi pustili na cedilu. Francozi ne vedo, kaj naj počnejo z begunci, vse polno jih je v Južni Franciji. In zdaj se mi lahko krohota v Ljubljani, kot se mi je v St. Louisu režal policijski komisar. Jaz – pa naj bi rešil izgubljeno špansko revolucijo!? Od kod pa sem? Z lune!?« – Naj citiram naprej, naj se skozi svoje originalne besede Cirk sam predstavi v svoji pravi demagoški provokatorski in klevetniški vlogi. – Na strani 71 in 72 piše: »Želja po vstopu v republikansko špansko vojsko je bila močnejša od hladnega, pametnega preudarka. Kaj naj bi s tem dosegel, da se borim v vrstah Špancev in prostovoljcev internacionalnih brigad, ko se cel svet prav malo zmeni za Španijo? Celu Sovjeti so nehali dajati materialno pomoč. Kominternu pa je nesposobna za uspešno vodenje vojaških operacij proti Francu, ki so ga podprle nemške tankovske divizije, letalstvo in artilerija, obenem z italijanskimi. Republikanci pešajo...« Neverjetno kaj je Cirk vedel že decembra 1937 leta?! – Naj citiram Cirka naprej.

»Zakaj sem se spravil na pot, ko sem moral že vedeti, da je bitka za Teruel preokretnica, če se brez pomoči branijo s poslednjimi močmi, brez rezerv. Kako naj bi jaz, ki sem navajen na redno vojaško službo, mogel koristiti. Topa mi ne bi mogli dati, da bi pa dobil komando, nisem član partije, in še pušk in municije ni dovolj.«

⁹ Stanko Semič: Iz jugoslovanske vojske v revolucionarno Španijo, »Bili smo v Španiji«, 1958, str. 56–76

¹⁰ »Naši Španci« Zbornik 1961 str. 104

¹¹ France Škerl: »Slovenski poročevalec 1938, 1941«, 1951, str. 38, 39 in 250.

Sistem evidenc pri zdravstvenih organizacijah združenega dela in pri zdravstvenih skupnostih naj bi po novem omogočal resničen pregled nad uresničevanjem storitev in samoupravnih sporazumov o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva. To velja tako za uresničevanje pravic iz enotnega programa (E) kakor tudi za druge oblike zdravstvenega varstva (D)

Temeljni dokument, ki naj zdravstvenim delavcem pokaže sliko zdravstvenega stanja in statusa občana, je zdravstveni karton. Vanj se vpisujejo zdravstvene storitve občanu in se pri posamezni storitvi naznači, ali gre za storitev iz enotnega programa ali pa za druge oblike zdravstvenega varstva. Pri posameznih oblikah pa zdravstveni delavci natančneje zabeležijo tudi ožjo skupino zdravstvenih uslug (na primer E4, če gre za zdravstveno varstvo novorojenčkov, dojenčkov in predšolskih otrok, ali E11, če gre za borce).

Delavci v združenem delu ter drugi delovni ljudje in občani so v vsaki slovenski občini sklenili samoupravni sporazum o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva. S temi sporazumi so te pravice in obveznosti na novo opredeljene. S tem sta zagotovljena tudi samo varstvo in sistem solidarnosti. Enako so na novo urejene vse oblike obveznosti v zvezi z zagotavljanjem dogovorjenih pravic, vključno s sistemom doplačil uporabnikov. Pri urejanju teh pravic je v samoupravnem odločanju po vsej Sloveniji dosežena visoka stopnja enotnosti.

Manjše razlike so le pri nekaterih nadomestilih in deloma pri posameznih oprostitvah za plačilo participacije (za starejše občane in posamezne vrste obolenj).

Samoupravni sporazum določa in ureja: pravice iz zdravstvenega varstva, denarna nadomestila in povračila, način in pogoje uveljavljanja pravic, solidarnostno združevanje sredstev, usklajevanje obsega pravic z dohodkovnimi možnostmi, nadzor nad uresničevanjem pravic in obveznosti in v zvezi s tem potrebne evidence s področja zdravstvenega varstva ter obveznosti uporabnikov ob uveljavljanju pravic iz zdravstvenega varstva.

Naj ponovno naštejemo, katere oblike oziroma pravice in obveznosti zajema enotni program zdravstvenega varstva v SR Sloveniji:

- preprečevanje, odkrivanje, zatiranje in zdravljenje nalezljivih bolezni,
- popolno zdravstveno varstvo novorojenčkov, dojenčkov in predšolskih otrok do 6. leta starosti,
- popolno zdravstveno varstvo mladine do dopolnjenega 15. leta starosti,

Uresničevanje sistema osebnih prispevkov občanov k stroškom zdravstvenih storitev in evidentiranje le-teh

sti, zdravstveno varstvo začasno nezaposlene mladine do 18. leta starosti, šolske mladine v usmerjenem in srednjem izobraževanju ter rednih študentov višjih ali visokih šol in akademij,

- zdravstveno varstvo žensk v zvezi z nosečnostjo, porodom, materinstvom in kontracepcijo,

- zdravstveno aktivnost za zgodnje odkrivanje in zdravljenje raka, sladkorne bolezni, mišičnih in živčnomišičnih obolenj,

- nego in zdravljenje živčnih bolnikov, ki lahko zaradi narave ali stanja bolezni ogrozijo svoje življenje ali življenje drugih ali lahko poškodujejo materialne dobrine okolice,

- zdravljenje in nego na domu s patronažno-babiškim varstvom,

- **popolno zdravstveno varstvo borcev NOB,**

- aktivnost za organizirano zdravstveno vzgojo prebivalstva in

- pravico do zdravil in do povrnitve potnih stroškov.

Tudi način in pogoji zdravstvenega varstva v tujini so zajeti v sporazumu.

Kaj pomeni v samoupravnem sporazumu »popolno zdravstveno varstvo borcev NOB«, smo že pisali. Danes le še nekaj o tem, kaj in koliko pa bodo občani in borci še posebej - vendarle morali prispevati.

Denarna nadomestila in povračila potnih stroškov

Sporazum opredeljuje primere začasne zadržanosti od dela, ob katerih imajo delavci in drugi upravičenci pravico do nadomestila osebnega dohodka, višino in osnovo za nadomestilo ter način usklajevanja nadomestil v skladu z gibanjem življenjskih stroškov.

Razširjena je pravica do nadomestila za negovanje otroka do 7. leta starosti, minimalna višina nadomestila pa je 70% osnove v primerih: zadržanosti od dela zaradi izolacije,

preiskave, nege obolelega člana in v nekaterih skupnostih tudi v primerih zadržanosti od dela zaradi nege obolelega otroka. Višina nadomestila osebnega dohodka po 30 dneh zadržanosti od dela zaradi bolezni se zviša na 90%.

Osnova za nadomestilo je mesečno poprečje OD, ki je bilo tudi merilo in podlaga za plačevanje prispevkov za zdravstveno varstvo v poslovnem letu pred letom, v katerem je nastopila zadržanost od dela. Usklajevanje nadomestil se po novem, za razliko od prejšnjih predpisov, usklajuje šestmesečno - glede na gibanje življenjskih stroškov, če je delavec zadržan od dela več kot pol leta.

Pri povračilu potnih stroškov v zvezi z uveljavljanjem zdravstvenega varstva obsega povračilo prevozne stroške za razdalje, ki morajo biti večje od 15 km in so ocenjene po višinah cen v javnem prevoznem sredstvu. Povračilo znaša 2% poprečnega mesečnega OD v SRS v minulem letu in je izplačljivo, če je bil zavarovanec odsoten od 8 do 12 ur, in 3%, če je bila odsotnost daljša od 10 ur in upravičenec prenočuje v drugem kraju.

Do posmrtnine v višini 80% poprečnega mesečnega OD v SRS v minulem letu imajo pravico družinski člani in drugi upravičenci, ki jih je umrla do smrti preživljal. Pravico do povračila stroškov pogreba delavcev in drugih upravičencev imajo tisti, ki oskrbi pogreb. Tudi pogrebna znaša 80% poprečnega mesečnega OD iz minulega leta v SRS, za otroke do 1. leta starosti pa velja polovica tega zneska. Tu so še posebna pravila za delavce, ki so umrli in bili pokopani v tujini.

Popolno zdravstveno varstvo borcev NOB obsega po kriterijih enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji naslednje:

- vsakoletni sistematični pregled v ustreznih dispanzerjih oziroma splošnih ambulantah;

- kurativne zdravniške preglede, preiskave in zdravljenje v enotah osnovne dejavnosti;

- specialistično in bolnišnično zdravljenje ter

preiskave na podlagi napotnice, kadar to zahteva njihovo zdravstveno stanje;

- zobno nego in vsa medicinsko indicirana zobnoprotetična dela;

- nujno in koristno zdraviliško zdravljenje z medicinsko rehabilitacijo;

- druge zdravstvene ukrepe za ohranitev ali povrnitev zdravja.

Take so pravice borcev iz enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji. Sicer pa velja, da bodo delovni ljudje ter občani ob uveljavljanju pravic iz enotnega programa zdravstvenega varstva prispevali določene zneske k stroškom za posamezne oblike zdravstvenega varstva iz enotnega programa (participacija).

Ob enotni listi najnižjih doplačil uporabnikov k stroškom zdravstvenih storitev je s samoupravnimi dogovori tudi določeno, kdo je deloma oproščen katerega od doplačil. Tako je v sporazumu tudi zapisano, da so borci, ki imajo čas udeležbe v vojni ali čas aktivnega in organiziranega dela v NOB priznan v dvojnem trajanju, najmanj od 1. 1. 1945 do 15. 5. 1945, oproščeni:

- plačevanja zdravil ob prevzemu v lekarni na recept;

- plačevanja za kurativne zdravniške preglede v dispanzerjih za borce ali splošnih ambulantah;

- za zdraviliško zdravljenje.

Skupaj s samoupravnim sporazumom o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva so zdravstvene skupnosti v novoizdani knjižici nazivale tudi navodila za ugotavljanje pravice do oprostitve prispevkov uporabnikov (participacije):

»Za udeležence NOB (priznana doba v dvojnem trajanju) in druge, ki so z njimi izenačeni, velja za oprostitve potrjeno krajevno ali občinsko organizacije zveze borcev ali drugo ustrezno dokazilo, iz katerega je razviden njihov status. Namesto navedenega načina izraza statusa borca zadošča tudi zaznamek: »udeleženec NOB od ...«, ki ga je uradno potrdila temelj-

na ali druga organizacija združenega dela oziroma krajevna ali občinska organizacija zveze borcev ali pristojni občinski upravni organ.

Občani, ki morajo imeti v zdravstvenih izkaznicah potrjene in overjene označbe o oprostitvah plačila participacije, si to uredijo pri pristojnih organih najpozneje do 1. 9. 1978. leta. Do tega roka zadošča njihova izjava ali kakršnokoli drugo dokazilo, da imajo status, po katerem so oproščeni plačila participacije. Vsi občani, ki po tem roku ne bodo imeli ustreznih oznak v zdravstvenih izkaznicah ali statusa, ki jim omogoča oprostitve participacije, bodo morali plačati participacijo, kot je določena s samoupravnimi sporazumi o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva. In še ena pomembnost! Uporabnik (tisti, ki mora plačati določeno participacijo) mora poravnati svojo obveznost v 15 dneh.

Sedaj pa si oglejmo še enotno listo najnižjih doplačil k stroškom zdravstvenih storitev:

- za prvi kurativni pregled v splošnih in obratnih ambulantah ter dispanzerjih v zvezi s posameznim primerom zdravljenja bo treba odšteti 20 din,

- za prvi obisk zdravnika na domu (na zahtevo uporabnika ali svojcev) 60 din,

- za zobozdravstvene storitve ter pripomočke pa takole:

prvi pregled pri stomatologu - specialistu 20 din,

za vsako zalivko 20 din,

za polno kovinsko prevleko 150 din,

za vse druge prevleke 180 din,

za inlay, nadzidek 100 din,

za vsako krono (z zatičkom) 220 din,

za vsak člen v mostovni konstrukciji 100 din,

za vsako nadomestilo fasete, cementiranje stare prevleke, demontažo prevleke ali kron, oddelitev vmesnega člana ali gredi 35 din,

za začasno prevleko ali člen v začasnem mostičku 45 din,

za gred, opornico ali jahač 120 din,

za vsako totalno protezo 320 din,

za vsako parcialno protezo 400 din,

za vsako bazo kovinske proteze, dodatno k parcialni protezi 350 din,

za vsako začasno protezo 300 din,

za vsako reparaturo, prilagoditev stare proteze, podložitev ali reokluzijo 50 din,

za vsak rtg. posnetek, tudi zob (za največ 6 posnetkov pri snemanju) v ambulantah in dispanzerjih 5 din,

- za prvi prevoz z reševalnimi vozili in posebnimi prevoznimi sredstvi, ki ga potrdi zdravnik v zvezi s posameznim primerom zdravljenja, 60 din

- za zdravilo, pomožni in sanitetni material ob prevzemu v lekarni na recept 15 din

- za kontracepcijska sredstva, ki se nudijo uporabnikom v ambulantah in dispanzerjih, 100 din

- za proteze, ortotične pripomočke, aparat za ekstenzijo in prosto stoječi posteljni trapez 150 din

- za nepodložene usnjene rokavice, estetske rokavice za protezo in navleke za krn po amputaciji 150 din

- za ortopedске čevlje 300 din

- za kilni pas 150 din

- za bergle 30 din

- za aparat za omogočanje glasnega govora 200 din

- za nemedicinski del oskrbe v bolnišnicah, specialnih zavodih, inštitutih ter naravnih zdraviliščih, pri neprekinjeni oskrbi za največ 15 dni oziroma pri večkratni oskrbi za največ 30 dni v koledarskem letu - dnevno 30 din

- za očala 40 din

- za kontaktna stekla 90 din

- za očesno protezo 100 din

- za ojačevalni slušni aparat 150 din

Uporabniki plačajo v celoti stroške za nabavo novih protetičnih, ortotičnih in ortopedskih pripomočkov, za očala in druge očesne pripomočke ter za slušni in ortodontski aparat, če so predhodnega izgubili ali ga poškodovali iz malomarnosti pred iztekom trajnostne dobe.

Gornji listi ob rob pa (ponovno) tole: plačevanja participacije so (poleg ostalih že znanih kategorij - otrok, mladine, kmetov z odpisano davčno obveznostjo...) v celoti oproščeni tudi borci pred 9. 9. 1943 oziroma pred 13. 10. 1943, vojaški invalidi, imetniki »Partizanske spomenice 1941«, borci španske revolucionarne vojne 1936-1939, narodni heroji, odlikovanci z redom Karađorđeve zvezde z meči, z redom belega orla z meči in zlato medaljo Obilica, borci za severno mejo v letih 1918 in 1919 ter slovenski vojni dobrovoljci iz vojn 1912-1918.

B. Ž. J.

Tudi danes je pri Lipovškovih dela čez glavo. Zato oče že zjutraj naroča.

»Janko, iz šole pa le pohiti! Najuzinaj se in pridi pod planino! Tisto vejevje moramo pospraviti. Logar kar naprej priganja.«

Starejši Lipovškov je pri vojaki, srednji se uči v železarni Štore in Janko hodi v peti razred osnovne šole.

Lipovškova kmetija je precej na samem. Slabo uro hoje z glavne ceste. Majsko sonce je kar prevroče. Janko pa hiti, urno speši korak. V šoli se ni najbolje izkazal, zato bo pod planino poprijel. Oče je še kar pri močeh, mati je bolj bolehn.

Priteče na domače dvorišče. Z rokavom si obriše pot. V torbi poišče kosček kruha, premazanega z jetrno pasteto.

»Na!« vrže postavnemu volčjaku. »In vsako drobtino poberi! Veš, to je polovica moje šolske malice.«

V kuhinji je hlad. Iz pečice tako prijetno diši. Ajdovi žganci in kislo zelje! Jankova najljubša jed. Mama že ve, kaj mora skuhati, da najmlajši ne kuha mule.

Vključi radio.

»Ob udarcu na gong bo ura trinajst. Poročila.«

Suhoparnega naštevanja Janko ne mara. Zanimajo ga športne novice in veseli tobogan. Slednji še najbolj. Dobro potegne »fajtonarice« in trdi, da hoče nastopiti v radiu in na televiziji.

Znenada postane pozoren. Glas v radiu: »Predsednik SFRJ, tovariš Tito, se je danes dopoldne za kratek čas ustavil v Ljubljani. V popoldanskih urah se bo vračal skozi Savinjsko dolino, Celje, Rogaško Slatino v rodni Kumrovec, kjer bo nekaj dni na oddihu.«

Janka spreleti žgoča misel: »Tito potuje skozi našo dolino! Naš Tito! V dolino pojdem, na glavno cesto.«

Nekje zadaj pa očetov glas v jutranjih urah: »Pridi pod planino, logar venomer priganja.«

Rad ima očeta in mater, rad ima ves Lipovškov grunt, rad ima vse domače, toda misel na tovariša Tita ga v hipu vsega prevzame. Naj stopi pod planino in se opraviči? Ali bo kazen le prehuda? Ne! Tudi oče je služil v Titovi gardi. Kolikokrat pripoveduje: »Videl sem tovariša Tita! Stražil sem vrhovnega komandanta!«

»Suli, greva v dolino, greva!«

Odpne Sulija, ki vihravo poskoči, zalaja, nekajkrat obkroži Janka, najboljšega prijatelja, varuha, skrbnika. Janko natrga z okenskih polic nekaj naj-

Tito, Tito!

lepših nageljnov, vmes še nekaj zelenja, in s Sulijem se poženeta na gozdno stezico. Kak prijeten hlad sredi prebujajočega se zelenja! Suli, vesel, da je rešen verige, poskakuje v levo in desno, kdaj pa kdaj zalaja, pomaha z repom, Janko pa med potjo naroča.

»Suli, da boš ob cesti spodoben, to ti povem!«

Zapustita gozd, tečeta med travniki, njivami, med širnimi hmeljišči.

Cesta prvega reda. Vsi pravijo: glavna cesta. Ne-koč je bila kamnita, jamasta, prašna, blatna. Zdaj je obložena z asfaltom in se kot široka temna nit zvija vzdolž doline.

Janko pogleda na uro. Tri je. Suli lovi sapo, jezik pahlja globoko pod gobec. Kakor da se promet na cesti počasi umirja, zmeraj manj avtomobilov. Počemu? Mar zaradi Titove kolone. Najbrž. Kje so stražarji? Sicer pa: tudi Savinječani imamo Tita neizmerno radi. Stražarjev res ni treba. Tako premišlja Janko, prestavlja šopek, ga poravnava in zapoveduje plečatemu volčjaku.

»Suli, mir, tišina!«

»Hej, vidva, se bosta na sredo ceste postavila?« se oglasi miličnik. Zapelje na stranski kolovoz in izstopi. »Čigava pa sta?«

»Lipovškova. Iz Crnega vrha. Veste, to je bila partizanska vas. Moj oče je šel s petnajstimi leti v

partizane. Suli ni še nikogar ugriznil, tudi vas ne bo. Ste že videli tovariša Tita?«

Miličnik si naravna uniformo, stopi gor in dol, gleda na uro, nato reče.

»Če sem videl vrhovnega komandanta? Seveda sem ga videl. V gardi sem služil. Kakor tvoj oče. Pst! Zdaj pa na rob ceste. Sirene tulijo. To je predhodnica. Zdaj pa le dobro glej! Naš Stari prihaja. Šopka pa nikar ne meči v avto. Samo pomahaj z njim. Lahko bi šoferju zameglil pogled in... Kaj bi ti pravil. Tako, lepo ob strani.«

»Suli, zdaj pa mir!« ukaže Janko in upre oči v bližajoče se motoriste. V parih švigajo mimo, za njimi avtomobili gardnih oficirjev, nato kolona mercedesov. Janko ugiba. V prvem, drugem, tretjem? Seveda, tretji mercedes s šestimi vrati. V njem sedi tovariš Tito!«

»Tito! Tito! Živel naš tovariš Tito!« zakriči Janko, vrže šopek prav na sredo motorja. In zazdi se mu, Lipovškovega Janku, da mercedes za hip zmanjša hitrost, maršal dvigne roko, pomaha v pozdrav, ustnice se premaknejo, kakor da šepetajo: POZ-
DRAVI VSE PIONIRJE SAVINJSKE DOLINE!

Kolona izginja za ovinkom proti Žalcu. Tudi miličnik se je nekam izgubil. In ura? Vsak čas bo šest! Domov, hitro domov!

Kakor da je gozd en sam ptičji raj!

Janko ne čuti nog. Suli še manj. Hitita v breg in Janka preveva ena sama misel: **VIDEL SEM TO-
VARIŠA TITA!**

Mrak lega na zemljo, tudi na Lipovškovo dvorišče, z dvorišča pa močan očetov glas.

»Janko, Jankooo!«

Seveda se oče razhudi, ko ugleda prepotenega sina. Tudi mati se s hišnega praga oglašča. Janko pa v sapi dopoveduje.

»Oče, mati, Tita sem videl, našega maršala, vrhovnega komandanta! Z roko mi je pomahal, res. Saj sem hotel pod planino. Pa sem slišal v radiu obvestilo, da prihaja skozi našo dolino tovariš Tito. Mama, oprosti, nekaj nageljnov sem potrgal. Za Tita, za našega tovariša Tita!«

Ob večerji razpletajo pogovor, kako je oče služil v gardi, kolikokrat je videl Tita. Sina Janka je potrepjal po rami in ves ponosen znova potrdil:

»Tito je velik človek, predsednik, kakršnega nima nobena država na našem planetu, vrhovni komandant vojske, moderno oborožene vojske, ki ima eno samo nalogo: **ČUVATI MEJE NAŠE LEPE
DOMOVINE!**«

Drago Kumer

Titu za rojstni dan

Jugoslovanski narodi so dali svetu ugledno število znanstvenikov, iznajditeljev in reformatorjev; vendar v svetovnem okviru še nikdar nihče od naših ni bil tako znan in tako cenjen kot politik in državnik Josip Broz-Tito.

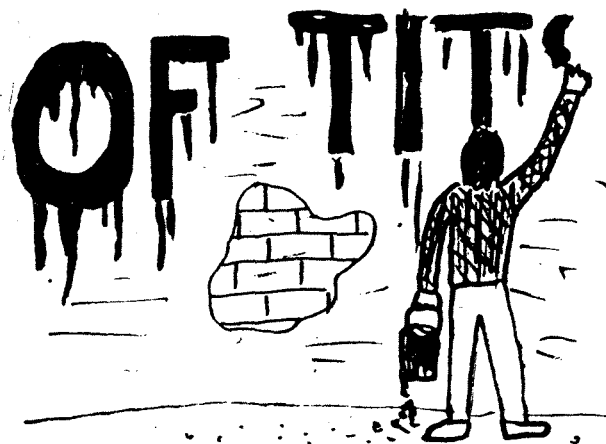
V vseh jezikih sveta pomeni Tito eno! To ni več samo ime, to ni samo draga osebnost; Tito je pojem, sporočilo, geslo, simbol in celo nadomestilo za ime narodov. Vemo namreč za primere, ko so nas v najbolj nedostopnih in odročnih krajih sveta prepoznali, če smo se jim predstavili z besedo, imenom Tito. Vedeli so za koga in za kaj gre celo tisti, ki sicer nikdar niso slišali za Jugoslavijo, za naše narode, za karkoli našega. To ime nas povezuje z vsemi delovnimi ljudstvi sveta, z vsemi narodi, ki hočejo živeti in ustvarjati v miru brez nasilja in sovraštva na svoji zemlji.

Naša trdna povezava s svetom je bila in ostaja TITO. IZTOK ČREŠNAR, Slovenske Konjice

Maj je mesec mladosti, pomladi, veselja in praznovanja. V teh toplih, s soncem obsijanih dneh, imamo mladi svoj praznik. Vsak, ki živi v naši prelepi domovini, ga pozna. Ta praznik praznujemo skupaj z našim dragim tovarišem Titom. Datum njegovega rojstva smo si izbrali za svoj praznik. Zato, ker ga imamo radi, ker nam je priboril mir in svobodo in ker je naše življenje pod njegovim vodstvom srečno.

Letos mineva šestinosemdeset let, kar se je v Kumrovcu rodil mali Joža Broz. Kmalu je odšel v svet. Roke so bile edini zaklad, ki ga je imel in pa velika želja, da bi osvojil čimveč znanja. Uspelo mu je, z veliko truda in marljivosti.

Rad ima mlade. Njegovi najljubši gosti so vedno otroci. Veliko svojega dragocenega časa nam je posvetil – da bi nas vzgojil v vredne sinove in hčere borcev, ki so med vojno s krvjo plačali naš svobodni in srečni vsakdan. Naročil nam je, da naj se učimo. Zaposnili smo si njegove besede, da se lahko le z znanjem in pridnostjo v življenju kaj dosežemo. Spoštovati mo-

Tudi tako so se borili za svobodo
Tomo Stanonik, Škofja Loka

Zaplesali smo kolo
Vlasta Vižintin, Koper

ramo tudi pridobitve narodnoosvobodilnega boja in revolucije, ki nam omogočajo nemoteno življenjsko pot pod svobodnim soncem in ki nas učijo, kako moramo varovati in ljubiti svojo domovino.

OLIVERA STANIŠA, Novo mesto

Spet nas obdaja pomlad, cvetoča pomlad, polna pisane cvečice, ki kakor lahna preproga pokriva zemljo. Žvrgolenje ptic, topli sončni žarki naznanjajo lepše dni, naznanjajo pa tudi mesec maj – najčudovitejši mesec v letu.

Ob petindvajsetem maju, tvojem prazniku, se vsi z ljubeznijo in hvaležnostjo spomnimo, da je pod tvojim vodstvom naš narod po dolgih letih zatiranja in trpljenja zaživel srečno, svobodno. Ti si nam priboril lepši danes, tovariš Tito, znan si po vsem svetu, vsi te občudujemo in ti želimo postati podobni.

In zato ti tudi mi, za rojstni dan, želimo, da bi še dolgo ostal med nami, nas varno vodil, kot do sedaj, in da bi se še dolgo veselili skupnih uspehov.

ZLATKA TAJNIKAR, Slovenske Konjice

Veliko nas je, ki bi želeli spregovoriti s teboj, naš dragi tovariš Tito, vsaj besedico ali dve in se pogovoriti o čisto nepomembnih rečeh. Pa kaj, ko je to skoraj nemogoče. Ti si zaposlen in to mnogo preveč, mi smo oddaljeni od tebe – vendar le v kilometrih, ne v mislih. Spremljaš nas skoraj na vsakem koraku. Kajti tvoje misli so naše misli in naša dejanja.

Tvoja življenjska pot je postala legenda, ki bo spominjala vse nadaljnje rodove na čase, ko si s soborci uničeval sovražnika in se boril za isto stvar. To se je začelo pred drugo svetovno vojno, nadaljevalo med samo vojno, borimo pa se še zdaj. Borimo se za mir v svetu, za prijateljstvo med narodi in za naš boljši jutri.

Za vse to, kar imamo, se moramo zahvaliti tebi, tovariš Tito. Zato ti čestitam in ti želim, da bi mnogo let preživel z nami in nas vodil v lepši jutri.

ZDENKA BUKOVEC, Kranj

Potem ko je tovariš Franc Šetinc, sekretar predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, čestital prebivalcem Savinjske doline k delovnim uspehom, mladini ob dnevu mladosti, tovarišu Titu pa k šestinosemdesetemu rojstnemu dnevu, je dejal: »Zagotavljamo, da bo v nas in bodočih rodovih trajno žive la Titova napredna misel, njegova ideja bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov!« S to mislijo je bil tudi sklenjen slavnostni govor slovesnosti v počastitev štiridesete obletnice prve konference Komunistične partije Slovenije, ki je bila minulo soboto pri Šmiglovi zidnici. Bilo je to na kraju, kjer se je natanko leto dni po »zgodovinski noči na Čebinah« sestalo enaindvajset delegatov vseh slovenskih okrožnih partijskih komitejev. Se-

»ZAGOTAVLJAMO, DA BO V NAS IN V PRIHODNJIH RODOVIH TRAJNO ŽIVE LA TITOVA NAPREDNA MISEL, NJEGOVA IDEJA BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV!«

stanka se je udeležil tudi tovariš Tito in imel na njem tudi uvodno besedo! S svojimi mislimi in s svojo prisotnostjo je dal ton poteku celotne konference, ki jo je kasneje nadvse ugodno ocenil, v njej pa je videl tudi polno zaupnico svojemu ravnanju in svoji težnji, da okrepi vodstvo partije v domovini, da se partija usmeri k delu z množicami.

Z velikega zborovanja, ki se ga je udeležilo več kot sedem tisoč ljudi – in med njimi udeleženci konference v Šmiglovi zidnici Edvard in Pepca Kardelj, Franc Leskošek-Luka, Branko Babič in Andrej Stegnar – so poslali pozdravno pismo predsedniku Titu in v njem podčrtali, da so sklepi prve konference Komunistične partije Slovenije aktualni še danes.

S T

Pod Dobrčo odkrili spomenik padlim pripadnikom OZNE kranjskega okrožja

V podnožju partizanske Dobrče pri Srednji vasi, tik nad cesto, med NOB znano kot »banditenštrase«, ker je bila vseskozi nadzorovana od partizanskih enot, pa si okupatorji niso upali tvegati potovanja med Begunjami in Tržičem, je bila v nedeljo 21. maja slovesnost z odkritjem spomenika padlim članom OZNE kranjskega okrožja.

Na veliki pokončni skali je vzdignjena spominska plošča z imeni vseh šestih žrtev, ki so v spopadu z nadmočnim sovražnikom

darovale življenje usodnega 17. novembra 1944. leta. Ivan Ivanc-Janko je bil star 23 let, Andrej Markelj-Samo 31 let, Mirko Renko-Lado 16 let, Leopold Cvenkelj-Slavko 25 let, Franc Zupan-Bradeško 24 let in mladinka Marija Markovič 17 let. Vsi razen Janka so bili domačini, prekaljeni borci gorenjskih partizanskih enot, obveščevalci in nazadnje člani okrožne OZNE, le Janko, ki se je izkazal že v nešteti bojih na Dolenjskem, Notranjskem in Primorskem je

bil doma iz Stop pri Velikih Laščah.

Na slovesnosti, ki se jo je udeležilo nekaj sto bivših borcev in aktivistov, pripadnikov VOS in OZNE, svojcev padlih, domačinov in predstavnikov varnostnih služb Gorenjske, je govoril najprej predsednik medobčinskega sveta SZDL Janez Varl, ki je poudaril velik pomen partizanskih obveščevalnih in varnostnih enot in skupin v boju proti okupatorju in njihovim pomagačem, zlasti pa njihovih iz-

kušenj v današnji organiziranosti SLO in družbene samozaščite.

O padlih boricah pripadnikov okrožne OZNE, ki jih je sam osebno poznal kot njihov vodja, je obudil spomin prvoborec Franc Štefe-Miško. Zanimivo pripoved o takratnih razmerah in velikih zaslugah vseh, ki so žrtvovali svoja življenja na tem območju, je sklenil z ugotovitvijo, da so k uspešnemu delu varnostnih skupin največ pripomogli vaščani teh odročnih vasi Pod gora-

mi, ki so nudili vse, kar so imeli in tudi sami žrtvovali svoja življenja. Hkrati je opozoril na nujno potrebo, da tudi ti kraji v podnožju Dobrče dobijo čimprej ustrezno cestno povezavo z dolino, da ne bodo več tako odrezani od sveta, kot so bili vsa povojna leta.

V bogatem kulturnem programu so nastopili člani godbe na pihala DPD Svoboda Lesce, komornega zbora A. T. Linhart iz Radovljice ter recitatorji osnovne šole »4.

maj« iz Begunj. Slovesnosti so dali poseben poudarek tudi pripadniki gorenjskih postaj milice, zlasti pa častni vod, ki je strumno izstrelil častne salve.

Za uspešno opravljeno svečanost in postavitev spomniškega obeležja se je treba zahvaliti predvsem krajevni organizaciji ZB NOV Begunje in organizatorjem občinskim odborom ZZB NOV Radovljica in Tržič ter UJV Kranj.

J. R

Minulo soboto je bila v Kumrovcu sklepna prireditev zveznega tekmovanja TITO-REVOLUCIJA-MIR na temo »deset partijskih kongresov«, ki se ga je udeležilo štirinajst najboljših osnovnošolcev iz vse Jugoslavije. Na tekmovanju, v katerem je sodelovalo več kot dva milijona mladih, je zmagal učenec osmega razreda osnovne šole Jovana Jovanoviča-Zmaja iz Svilajinca pri Kragujevcu.

Na sklepni slovesnosti so sprejeli tudi temo prihodnjih tekmovanj, ki se bo pričelo z novim šolskim letom in sicer: »šest desetletij SKOJ«.

B. B.

Foto: Mare Rudolf

Prek 500 mladih in tudi manj mladih je štiri dni postavljalo na Sabotinu nad Novo Gorico velikanski napis »Naš Tito«. Kljub slabemu vremenu so uspeli s pomočjo pripadnikov JLA enote Sime Karadže postaviti napis do roka, to je do 25. maja.

Črke iz kamnja so visoke 25 metrov, široke pa 12 m. Pripadniki JLA pa so napravili tudi velikansko zvezdo in postavili drog z našo zastavo. Omenjena delovna akcija je bila posvečena 86. rojstnemu dnevu tovariša Tita in 10. kongresu slovenskih mladincev, ki bo v Novi Gorici.

Sicer pa so se novogoriški mladinci izkazali že lani, ko so na Fajtovem hribu nad Renčami postavili napis iz 25 metrov visokih črk »Tito«.

J. Alič

To je moj Borči

V prijetnem, nekoliko temačnem stanovanju na Šumatovački 26 v Beogradu, sem poiskal naročnico našega časopisa Dragico Jelinić. Izza priprtih vhodnih vrat je bilo slišati zvoke lahke glasbe iz radijskega sprejemnika, ki so jih zmotili rahlo drsajoči koraki. Odprla je nekoliko močnejša ženska, ki je niti sedem križev še ni upognilo. Začudenje, da je prišel k njej novinar iz Ljubljane, je kmalu pregnala z vabilom, naj vstopim. Tudi sam sem bil presenečen. Naročena je na TV-15, živi v Beogradu, govori pa narečje hrvatskega Zagorja. Začela sva razpletati klobčič.

Dragica Jelinić

Dragica Jelinić je začela svojo življenjsko pot, ki nikakor ni bila ravna, v Hrvatskem Zagorju. Po prvi svetovni vojni je z možem odšla za kruhom najprej v Ptuj, nato pa v Ljubljano, kjer je mož dobil službo pri direkciji železnice. Rodili so se jima trije otroci.

O dogodkih do konca marca leta 1945 je pripovedovala mirno. Zatopila se je v spomine in name skoraj pozabila, le ob imenih svojih najdražjih, moža in sina, ki ju je vzela vojna, ji je beseda zastala.

Moža so ji Nemci 14. oktobra 1943 odpeljali v Dachau in je 25. januarja 1945 umrl v Augsburgu, sina pa so na pragu svobode ubili domači izdajalci. Hčerka Dušanka se je šele poleti 1945 vrnila iz Ravensbrücka.

»Moj Borivoj je študiral medicino in je bil v tretjem letniku, ko je izbruhnila vojna. Takoj po napadu na Jugoslavijo je s skupino prostovoljcev odšel proti Bileci, kjer naj bi se urili za obrambo pred okupatorji. Toda neki profesor, ki je prostovoljce zbral, je izginil že v Novem mestu in fantje so prišli le do Zagreba. V vojašnici na Ilici naj bi dobili orožje, vendar so se še prej hoteli okrepčati v nekem bifeju. Ker so govorili slovensko, so takoj pritegnili pozornost skupine ustašev. Zapletli so se z njimi v pogovor in jim povedali, kam so namenjeni. Takoj so se znašli v zaporu in proti njim so uvedli sodni postopek. Nekateri so pod pretnostjo, da so prišli v Zagreb, kjer naj bi ubili Paveliča, obsodili na smrt, vendar so jih v začetku maja pomilostili in v spremstvu straže pregnali s hrvaškega ozemlja. Tako se je Borivoj vrnil domov, vendar so ga junija 1942 zaprli Italijani in odpeljali v taborišče Gonars, od koder se je vrnil v začetku leta 1943. Spet se je vključil v delo OF, po kapitulaciji Italije pa je odšel v partizane.«

Njena pripoved je postala počasnejša in bese-

de so ji zastajale na ustnicah.

»Partizani so bili v Žvirčah, ko so prišli trije belogardisti, preoblečeni v partizane, in prosili Borčija, naj gre z njimi v Hinje, kjer se je zastrupilo več otrok. Poznali so tudi 'lozinko', zato ni pomislil na izdajo. Čeprav je bil ranjen in so mu nekateri tovariši branili, je odšel – v smrt. Domobranci so ga odpeljali v Velike Lašče, nato pa v Struge, ga zaprli v župnišče in ga 30. marca ponoči ubili.«

Besede so usahnile, le s tresočo se roko je odprla knjigo, Prva slovenska artilerijska brigada na strani 221 in pokazala fotografijo mladega fanta. »To je moj Borči. In kako lepo so napisali o njem. Boj je trajal do 11. ure. Domobranci so ves čas izživali in zmerjali naše borce: – K... partizanske, pridite dol, če upate! – Prav takrat, ko so spet takozmerjali, pa je prišel v

prvo bojno vrsto sanitetni referent brigade Borivoj Jelinić. Razjezil se je in zavpil: – Kaj mislite, hlapci okupatorjevi, da si ne upamo? – in že je vstal iz kritja in krenil po pobočju navzdol z bombo v roki. Toda naredil je le nekaj korakov in padel, zadet v koleno. Spričo rane in ognja z obeh strani ni mogel več nazaj.

Poveljnik divizion je takoj reagiral. Izbral je dva najgibčnejša borca, ki naj bi skočila po ranjenca in ga potegnili v kritje. Vsem drugim je ukazal, naj s pospešenim ognjem iz vseh orožij podprejo reševanje.«

Obrnila je pogovor na TV-15, ki bi moral po njenem mnenju objavljati več spominov iz NOB, na vsakoletne počitnice, ki jih preživijo v Sloveniji, zato sem nehal drezati v bolečo preteklost.

Sožitje naših narodov in narodnosti moramo še razvijati

Tone Dolenc-Peter, rezervni polkovnik in svetnik pri predstavništvu podjetja Contal v Beogradu: »V Beogradu nadaljujem tradicije NOB kot organizator vseh priprav na področju družbene samozaščite in ljudske obrambe v podjetju, kjer delam.«

Aktivist OF sem bil že prav od začetka leta 1941. Kot uslužbenec tedanje ljubljanske kreditne banke sem bil eden izmed organizatorjev dela OF v banki. Tesno sem sodeloval s pisateljem Miranom Jarcem, ki je tudi delal v kreditni banki. Žal je Miran Jarc padel v roški ofenzivi leta 1942 po tem, ko so ga partizani osvobodili z vlaka, s katerim so Italijani peljali ljudi v taborišče Gonars. Bil sem član odbora OF za banke in zavarovalnice v Ljubljani, član terenskega odbora OF in komandir narodne zaščite. V teh težkih pogojih ilegalnega dela v Ljubljani sem želel stopiti v partizanske enote in se udeležiti oboroženega boja proti okupatorjem in domačim izdajal-

Tone Dolenc-Peter: »Na TV-15 sem naročen že leta in mi je tesna vez z rodno Slovenijo.«

cem. To mi je uspelo ob kapitulaciji Italije. OF je 8. septembra 1943 organizirala za svoje člane partizanski vlak za odhod med partizane. Iz vlaka smo stopili v Trebnjem na Dolenjskem in se priključili Cankarjevi brigadi. Tedaj sem že občutil, da tako rečem, svobodo in poljubil puško mavzerko, ki sem jo dobil. V Cankarjevi brigadi sem bil do spomladi leta 1944, in se z njo udeležil vseh bojev proti sovražniku. Spomladi leta 1944 sem bil dodeljen štabu 15. divizije kot komandant bataljona za zvezo.

Ne morem pozabiti tovarištva med partizani in rad se spominjam težkih in prijetnih dogodkov. V živem spominu mi je marsikaj, najbolj pa se spominjam, kako nas je vse prizadela novica, da je naš 4. bataljon do zadnjega borca padel na Javorovici. Tisto noč sem bil s skupino partizanov v Uršnih selih. Poslušali smo pokanje orožja in bili v pripravljenosti. Zjutraj smo zvedeli za tragedijo bataljona, v katerem sem imel mnogo tovarišev.

Zelo sem si želel, da bi se poklonil padlim žrtvam, ker sem v TV-15 prebral, da so na Javorovici odkrili spomenik. Ker živim v Beogradu že od leta 1945, se odkritja spomenika nisem mogel udeležiti. Svojo željo pa sem izpolnil letos pred prvim majem.

Bil sem na obisku pri mojem soborcu v Novem mestu, s katerim imava še danes tesne stike. Prosil sem ga, da sva odšla na Javorovico.

Takoj po osvoboditvi sem odšel v Beograd kot strokovnjak za finance v tedanjem ministrstvu za ljudsko obrambo. Na tem delovnem mestu sem ostal do leta 1970 in dobil čin polkovnika. Z organiziranjem splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite se ukvarjam še danes v podjetju, kjer sem zaposlen. To je zelo pomembno področje. Revolucija namreč še vedno traja in naloga nas vseh je, da obdržimo enotnost naše države, ki temelji predvsem na bratstvu in enotnosti naših narodov in narodnosti. V kontekstu vseh naših nalog pa je z gledišča ljudske

obrambe in družbene samozaščite najpomembnejša naša organizirana pripravljenost na oboroženi odpor proti sovražniku. Prav na tem področju mislim, da je ena najpomembnejših komponent prenašanje izkušenj nas – borcev na mlajše generacije. Pri tem ima naše glasilo zelo velik pomen, še večjega pa bi imelo, če bi delno spremenilo svojo fiziognomijo s članki, ki bi pritegnili še več mladih bralcev. Na TV-15 sem namreč naročen že dolga leta in ga zelo rad prebiram, saj so zanimive vse njegove rubrike. Iz njega zvem tudi za razne proslave, ki se jih udeležim, če le morem. Proslave, na katerih se srečujejo nekdanji borci, so za nas, ki živimo daleč od svoje republike, še posebej zanimive in se jih radi udeležujemo. Sam sem bil zadnjič na srečanju borcev 15. divizije pred tremi leti v Novem mestu.

Večkrat pa se zgodi, da borci, ki ne živimo v svoji republiki, nismo dovolj seznanjeni s partizanskimi proslavami, ker dobimo časopis večkrat prepozno. Za vse take borce, nas je sorazmerno malo, mislim, da bi bilo dobro, če bi republiški odbor ZZB NOV Slovenije ali domicilni odbori posameznih enot vodili posebno evidenco in nas pisмено obveščali. Tako bi bili pravočasno obveščeni in bi se bolj množično udeleževali srečanj s tovariši iz vojnih let.

O TV-15 bi povedal še naslednje. Mislim, da je to borčevsko glasilo zelo pomembno, ne vem pa, če ga prebirajo tudi mlajše generacije. Menim, da bi bilo prav, da bi naš časopis še bolj oplemenitili s članki, ki bi bili namenjeni mladini in rezervnim vojaškim starešinam. Na ta način bi časopis še več doprinesel k tesnejšim stikom med borci in mlajšo generacijo in s tem tudi več prispeval k razvijanju tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Na koncu bi želel pozdraviti vse znane in neznanе borce in jih spodbuditi, da se še naprej borimo za bratstvo in enotnost vseh naših narodov in narodnosti in da prenašamo naše izkušnje na mlajše rodove.

Borivoj Jelinić-Borči se je rodil 23. septembra 1921 v Topličici v Hrvatskem Zagorju. Na medicinsko fakulteto se je vpisal v Ljubljani. Njegov oče je bil v službi na železnici; kot aktivista OF so ga aretirali in odpeljali v taborišče Dachau, kjer je tudi umrl.

Borivoj je bil na medicinski fakulteti v Ljubljani član prvega študentskega odbora OF za drugi letnik. Prvič so ga prijeli fašisti leta 1941 v Zagrebu, potem pa leta 1942 pri racijah v Ljubljani in ga internirali v Gonars, od koder se je vrnil februarja 1943. Po kapitulaciji Italije je odšel k partizanom v Gubčevo brigado, ob ustanovitvi 1. SAB pa v artilerijsko, kjer je bil sanitetni referent do februarja 1945. Potem je bil sanitetni referent 18. divizije.

V bojih je bil dvakrat ranjen. Kot sanitetnega referenta 18. divizije s činom poročnika so ga domobranci 30. marca 1945 ujeli in ga zverinsko ubili.

(Iz knjige Prva slovenska artilerijska brigada, str. 221)

LJUBLJANA – ROG

Obiskali so Bazo 20

Srednješolci ljubljanske šole za oblikovanje so pred dnevi obiskali Bazo 20. Bil je to hkrati lep izlet pa tudi merjenje poznavanja krajev in zgodovine NOB.

SLOVENIJA

Obisk gojencev in starešin vojaških akademij

Pretekli teden se je na obisku v Sloveniji mudila skupina gojencev in starešin vojaških akademij rodov kopenske vojske in intendantske službe, mornariške vojaške akademije in letalske vojaško-tehnične akademije. Pot po Sloveniji so začeli v Mariboru, obiskali pa so še Celje, Kranj, Ljubljano, Postojno, Ajdovščino in Koper. Cilj obiska, ki ga je pripravil zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, je bil popularizacija vojaškega poklica med mladimi iz naše republike. Kljub načrtnim akcijam v zadnjem času je vpis mladih iz Slovenije na vojaške šole namreč še vedno premajhen, da bi lahko zapolnili vrzeli med slovenskim aktivnim starešinskim kadrom v JLA. Prav zato je v naši republiki vpis v vojaške akademije podaljšan do 31. maja, medtem ko je za druge republike in pokrajine razpis veljal le do 15. maja.

Gojenci vojaških akademij so se na poti po Sloveniji srečali z mladimi, s predstavniki družbenopolitičnih organizacij, v Ljubljani pa tudi z novinarji. Tiskovno konferenco je pripravilo poveljstvo ljubljanskega armadnega območja. Z obilico prospektov, filmov in seveda z besedami so mlade in novinarje seznanili z življenjem in delom ter z učnim načrtom na vojaških akademijah. Med bivanjem v Sloveniji so gojenci in starešine obiskali tudi nekatere kraje, znane iz NOB.

BRANKO SOBAN

KANAL

Obrambni dan v Kanalu

Sobota je bil dan kot vsi ostali. Šolarji iz osnovne šole »Anton Velušček-Matevž« iz Kanala so prišli ob 8. uri k rednemu pouku. K prvim uram so odšli v razrede razredniki z nalogo, da se z učenci pogovorijo še o podrobnostih, kako se je treba obnašati ob morebitnem napadu na šolo. Medtem, ko so učenci skrbno sledili razlagi, so se vojaki-graničarji, ki so sodelovali pri izvedbi obrambnega dneva, skrivoma približevali poslopju.

Točno ob 8.30 se je začel »napad«. Zatulila je sirena in opozorila, da se je treba hitro in varno umakniti iz zgradbe. V manj kot minuti so bili vsi učenci že v dogovorjenih skrivališčih v gozdu v bližini šole. Po umiku globlje v gozd, so morali učitelji z učenci osvežiti naloge, ki bi jih morali opraviti ob morebitni vojni. Medtem pa so »plavi« zadeli šolo in v akcijo so se vključili gasilci iz Kanala, ki so svoje delo pred številnimi gledalci hitro in uspešno opravili.

V zaključnem delu so učenci višjih razredov tekmovali v metanju bombe, v streljanju z zračno puško in v poznavanju zgodovine NOB, učenci nižjih razredov pa so si ogledali film o naših graničarjih.

Obrambni dan je uspel, učenci in učitelji pa so pokazali visoko stopnjo izurjenosti in tako dokazali, da se zavedajo vloge v SLO.

ANTON PFAJFAR

LJUBLJANA

Po poteh Dolomitskega odreda

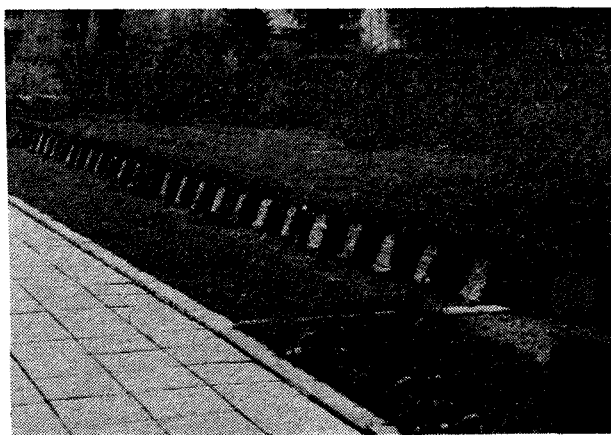
Danes se je začel že tradicionalni pohod »po poteh Dolomitskega odreda«. Pohodniki so začeli pohod pred šolo Janeza Kalana na Topolu pri Ljubljani. Pot jih bo vodila k Osredku, kjer je obeležje sedeža IO OF, in v Žirovnikov graben, kjer je bil od jeseni leta 1942 do spomladi leta 1943 sedež CK KPS. Čez Malenski graben bodo prišli v Belo, do Lenartove domačije, kjer je spominsko obeležje padli narodni heroini Liziki Jančar-Majdi. Tu bodo mladi izvedli kulturni program in se pogovarjali z borci Dolomitskega odreda in s predstavniki borčevske organizacije.

Pohod se bo nadaljeval po robu Belške grape in preko Robeža v Ločnico.

ZDRAVKO VIDRIH

JESENICE

Ustrezno spominsko obeležje?

Na Jesenicah so si zelo prizadevali, da so nekdanje opuščeno pokopališče spremenili v lep spominski park. V njem je spominsko obeležje padlim v NOB in umrlim zaradi fašističnega terorja. Na pokopališču so tudi spominske plošče z imeni padlih v prvi svetovni vojni, obeležje ponesrečenih pri graditvi železniškega predora skozi Karavanke, obeležje umrlim ruskim ujetnikom... Ker že vrsto let ugotavljajo, da je obeležje padlim borcem NOB in umrlim zaradi fašističnega terorja zelo skromno, je posebna komisija pripravila program, po katerem naj bi do 9. maja leta 1980 park dokončno uredili. V njem naj bi postavili ustreznejše obeležje. S tem v zvezi bo izbran poseben odbor, ki bo predvidoma delal pri KS Plavž.

BRANKO BLENKUŠ

CELJE

Srečanje konjiških borcev in aktivistov

V lepem, višinskem predelu konjiške občine v Gorenju nad Zrečami so se v torek, 17. maja sestali predstavniki konjiške in zreške borčevske organizacije, mladine in SZDL ter predstavnika odbora aktivistov celjsko-savinjskega okrožja (Peter Šprajc in Marica Frece). Konjiški borci so izbrali to leto za svoje srečanje zara li tega, (srečanje naj bi bilo 2. julija) ker se je pred 35 leti tod zadrževal 2. bataljon in ker je bil tod v tistem času velik partizanski miting. V teh krajih je bilo mnogo sodelavcev Osvobodilne fronte, delovala je tehnika Merr ikovih, kjer so bili ustreljeni trije bratje.

Pogovorili so se o vsebinskem delu proslave, o tehničnih in prometnih potrebah, izbrali in določili so mesto srečanja, ki bo pri šoli. Če bo izvedba proslave stekla po načrtu, bo ta dan udeležencem obudil spomin na sicer težke, a vseeno neponovljive lepe tovariške dni.

Zato borci NOB konjiške občine in aktivisti Savinjsko-celjskega okrožja, že sedaj vabljeni!

M. FRECE

KOPER

Za zdravljenje bolnih borcev niso izkoristili vseh razpoložljivih sredstev

Na seji obalnokraškega odbora ZZB NOV v Kopru (16. 5. 1978) so pregledali, kako in koliko so bila izkoriščena sredstva za klimatsko zdravljenje borcev v letu 1977.

Poročilo je podal Srečko Vičič, ki je opozoril, da je bilo lani izkoriščenih le 39 odstotkov razpoložljivih sredstev in je na voljo še 432.000 din v ta namen. Opozoril je tudi na to, da je vzrok majhnega izkoristka v tem, ker so kriteriji prestrogi in so ponekod nekateri člani komisij premalo uvidevni do bolnih borcev.

Najmanj razpoložljivih sredstev je izkoristila občina Sežana (le 12 odstotkov), največ (82 odstotkov) pa občina Koper. Odbor je zato sprejel sklep, da bo posredoval vsem pristojnim navodila, da bodo dobili potrebni borci primerno podporo za zdravljenje.

Na seji so izvolili člane za razne medobčinske in republiške družbenopolitične organe: za odbor SLO in CZ, za svet TV-15, za komisijo za mednarodne odnose pri RO ZZB NOV Slovenije, v RK za zadeve borcev, v komisijo za interniranje in politične zapornike pri RO in v komisijo socialnega zavarovanja.

V zvezi s predvideno proslavo ob 35-letnici osvoboditve zapornikov iz koprskih zaporov so sklenili, da bodo sodelovali pri programu, ki ga bo sestavil odbor konference SZDL v Kopru.

Za jesen načrtujejo srečanje s člani odpora in borci proti fašizmu z Dunaja, kamor jih vabijo (po lanskem uspešnem srečanju v Kopru).

BOGOMIL LILIJA

GRIŽE

Končni cilj – pod Gozdnikom

Devetindvajsetega maja leta 1943 so bili v Pongracu ustreljeni talci. V spomin na ta dogodek bo v soboto, 27. maja v tem kraju obrambni dan. V akciji bodo sodelovali poleg prosvetnih delavcev in šolarjev tudi narodna zaščita, civilna zaščita in gasilci. Pridružili se jim bodo lovci, strelci in mladinci. Za konec akcije se bodo zbrali pred spomenikom talcev, kjer bo pripravila organizacija ZZB NOV komemoracijo. Od tod se bodo zbrani odpravili na spominski pohod, cilj pa bo pri lovski koči pod Gozdnikom. Tam bo tudi partizanski miting.

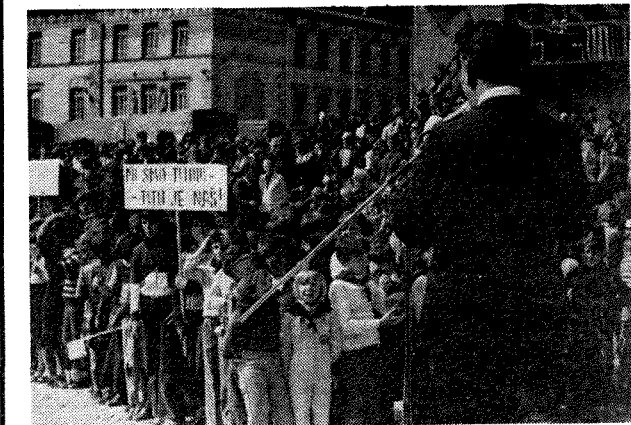
F. JEŽOVNIK

JESENICE

Mi smo Titovi...

V imenu občanov in še zlasti mladine je Titovo štafeto na Jesenicah pozdravil Božo Pančur, predstavnik občinske zveze tabornikov. V kulturnem programu so nastopili: pihalna godba jeseniških železarjev in združeni pevski zbori osnovnih šol z Jesenic in Koroške Bele.

BRANKO BLENKUŠ

O mladosti pridnih rok in dobrega srca

Bilo je prvega aprila pred petnajstimi leti, ko so začeli graditi zadnji odsek avtomobilske ceste bratstva in enotnosti, ki naj bi povezovala Ljubljano z Gevgelijo, tam med Osipaonico in Beogradom; in takrat je bil Zdravko Krvina komandant glavnega štaba.

»Bi govorila o mladosti pridnih rok in dobrega srca?« rečem, ko si seževa v roke. »Za naš praznik, za petindvajseti maj.«

Misel rodi misel. O tem, zakaj mu je bila zaupana tako odgovorna dolžnost, naš sogovornik ne govori. Zato pa steče beseda o Kranju, čeprav je Žirovčan po rodu. Je to zato, ker se tu začnajo njegovi spomini na mladinsko prostovoljno delo? Šestnajst let je imel takrat. Gradili so vodovode in postavili kegljišče, urejali okolice domov, da bi leta devetnajstošestdesetega še hitreje zavihali rokave in zgradili športni park, bili gostitelji mladih iz vse Jugoslavije. Potem glasno razmišlja o neprekinjenosti naše revolucije in o tem, da je prav mladinsko prostovoljno delo ena izmed njenih najbolj zgovornih potrditev. Tudi srcu najbolj draga. S posebno pozornostjo se ustavi pri povojni genera-

Zdravko Krvina: »Nikoli ne bom pozabil poleta in zanosa, tovarštva, delovnega navdušenja in upornosti neke mladosti, ki je gradila cesto z imenom najdragocenejše pridobitve narodnoosvobodilnega boja – bratstva in enotnosti!«

To navdaja s ponosom

Kadar gre za tradicijo, ki je svoje korenine poglala v boju za svobodo in jih utrjevala v prvih dneh novega življenja, so to trdne korenine:

»Ste slišali za mladinsko delovno brigado iz leta devetnajstodvainštiridesetega?« vpraša. Bila je med največjimi med narodnoosvobodilnim bojem. Več kot dva tisoč krajiških deklet in fantov je pri Sanskem mostu takorekoč izpred sovražnikovih bunkerjev in mitraljeških gnezd spravilo

marveč najlepši trenutki v človekovem življenju, ki jim tudi soočanje z mnogimi odrekami ne jemlje svetlosti. Zdravko Krvina še ve, kje so in kako žive člani glavnega štaba in mnogi drugi brigadirji. In kadar ga pot po službeni dolžnosti zanese v Beograd, jih vedno obišče in nikoli se ne zgodi, da bi se vsaj nekaj kilometrov ne popeljali po cesti bratstva in enotnosti... Takšne vezi lahko spleteta le mladost in delo. (Kako močni in srečni bi bili, če bi to in takšno šolo ponudili slehernemu mlademu človeku naše socialistične skupnosti!)

Pol metra blata je bilo treba gaziti do brigadirskega naselja, da so prinesli hrano, material, pa so vendarle dosegali izredne rezultate.

Naj bo to priznanje spodbuda sleherni brigadi, je bilo zapisano v obrazložitvi.

In bila je! Delo so načrtovali po že ustaljenem urniku, od prvega aprila do devetindvajsetega novembra, končali so ga dvajsetega oktobra, na dan obletnice osvoboditve Beograda. »Nikoli ne bom pozabil poleta in zanosa, tovarštva, delovnega navdušenja in upor-

In medsebojna pomoč v brigadirskih naseljih ni poznala preprek:

V Skopju je bil potres. Takoj so poslali več kot štirideset kamionov opreme in deset brigad po šestdeset brigadirjev. Glavni štab je sklenil, da deklet tokrat ne bi pošiljali. Delo je bilo izjemno težavno, bivalni pogoji nemogoči. Zdravko Krvina je prav tiste dni obiskal naselje Beli potok, kjer ga je pričakala delegacija dvajsetih brhkih deklet. »Kaj vas je vodilo pri takšni odločitvi?« Vprašanje je bilo postavljeno ostro. »Ali veste, da je bil vsaki peti borec narodnoosvobodilne

slaniku in ga vprašal: »Veš, kdo so ti?« In hkrati pojasnil: »Našo magistralo gradijo.« Kot vedno so bile njegove besede jasne in kratke, odločne. Z odtenki v glasu, ki jih vsi poznamo. Ponos, neuklonljivost, zadržanost, moč.

Tito je vedno opozarjal na potrebnost in pomembnost mladinskega prostovoljnega dela... V vseh obdobjih naše revolucije.

Takšni so spomini brigadirja Zdravka. In toliko jih je, da bi lahko napisali knjigo. »Nekdo je izračunal, da je mladina svobodni domovini dala osemdeset milijonov delovnih ur in da je letos, če ga primerjamo z lanskim, kar dvakrat več deklet in fantov obleklo brigadirsko uniformo,« nadaljuje. »Zgodovina mladinskega prostovoljnega dela v Jugoslaviji je dovolj svetla in dovolj bogata, pa danes družbi nič manj potrebna, le graditi jo moramo naprej!« Ne bo težko. Ljubezen do domovine ni nič manjša in ogenj mladosti gori z istim žarom kot pred šestnajstimi leti. Mar ne? Tudi takrat smo peli »Druže Tito, mi ti se kunemo« in ob tabornem ognju plesali kozaračko kolo... Kot danes. Tako

ciji, ki je gradila porušeno domovino. O tem nenavdnem času navdušenja, požrtvovanja, tovarštva, skromnosti, poštenosti. In nadaljuje v letih, ko se je zgodilo to, kar bi se ne smelo zgoditi. Zavrgli smo mnoge teh vrednot in govorili o nekoristnosti mladinskega prostovoljnega dela. Šele ko nas je pošteno zbolela glava, smo se spomnili nanj in na njegovo vlogo nezamenljivega dejavnika pri razvijanju socialističnih vrednot, zgrajevanju moralnega lika mladega človeka.

»Takrat smo spet dovolj glasno povedali, da je mladinsko prostovoljno delo negovanje najlepših pridobitev narodnoosvobodilnega boja in revolucije!« pravi Zdravko Krvina. »In dokazalo je svoj družbeni pomen, ne enkrat in ne samo s kubičnimi izkopane zemlje, z izpolnjenimi in s prekoračenimi normami.«

skupaj tristo vagonov žita, sadja, zelenjave. Za partizanska, naša skladišča. Delovno akcijo so prekinjala nemška letala, občasni juriši ustaških enot, streli. Pa so delali naprej. Kako ne bi, saj so se tam v gozdovih borili za svobodo njihovi najbližji. Slišala sem, tudi za leto devetnajstošestindvajseto in legendarno progo Brčko-Banovići sem slišala. In za mnoge akcije, ki so ji sledile. Za brigadirje v lesenih barakah in na ležiščih s slamo, ki so si delili kose kruha, drugega ni bilo, in so bili udarniki.

»Ta pripravljenost žrtvovanja za uresničitev vizije srečnejšega in boljšega življenja navdaja s ponosom, mar ne?« zapisem v beležnico. »To je narodovo bogastvo, ki bi mu težko izmerili vrednost.«

Se več! Kdor to doživi le enkrat, so to ne le lepi in nepozabni spomini,

In tu je spomin, v potrditev pravkar izrečenih misli:

Prvega maja naj bi prvič podelili prehodno zastavico najboljšemu naselju. Zasedal je glavni štab in odločili so, da bo priznanje romalo v Mali Požarevac. (»Le kje so zvedeli?« se nasmehne Zdravko Krvina.) V štabu so bili takrat Petar Mudrić iz Srbije, Nedžip Čengić iz Bosne, Berislav Grgurjević iz Črne gore, Jurij Pirš iz Slovenije in džip, v katerem so se odpeljali proti Malemu Požarevcu, je bil težak in velik. Na zadnjem ovinku pred naseljem so naleteli na brigadirsko stražo. Z avtom vred in s pesmijo so jih »ponesli« v naselje in potem vsakega posebej. Dve uri niso stali na svojih nogah. Kdo bi lahko to pozabil! Bila so to imenitna dekleta in imenitni fantja in v kako težavnih pogojih so delali.

nosti neke mladosti, ki je gradila cesto z imenom najdragocenejše pridobitve narodnoosvobodilnega boja – bratstva in enotnosti!«

Za novo, lepše življenje

Ne gre le za privzganje odnosa in spoštovanja do dela, mladinske delovne brigade so tudi šola samoupravljanja:

Na cesti od Osipaonice do Beograda so takrat delale mednarodne brigade. Veleposlanik Drago Kunc jim je predaval o samoupravi. »Slišal sem, da imate samoupravo in kako gre?« je nenadoma vprašal. Kaj Jugoslovan čuti ob tem, ko brigadir, doma iz Anglije, razlaga in sprejema to našo samoupravo pot, je težko povedati.

vojske ženska in da v zgodovini vojskovanja ni znano, da bi bile ženske kje tako množično zastopane v oboroženih silah? In kako se je znašel komandant glavnega štaba? »Če se odločite, pojdite z drugo izmeno!« je odgovoril. In ko so se čez mesec dni srečali na železniški postaji v Beogradu, so mu dekleta poročala o uspešno opravljeni nalogi.

»Takšne so bile naše brigadirke, naši brigadirji!« pravi Zdravko Krvina. »Tako smo krčili pota v novo, lepše življenje.«

Petnajst let je minilo od tistih dni, pa so spomini nanje vse trdnjši, lepši:

Bil je Titov rojstni dan. Osemdeset brigadirjev je bilo povabljenih v zvezni izvršni svet. Stali so v vrsti, ob kateri je šel predsednik. Za njim je stopal Boris Kraigher. Preden je vstopil v zgradbo, se je obrnil k indijskemu velepo-

je pri nas, v Jugoslaviji.

In ko si s tovarišem Krvino stisneva roko v slovo, mi v dlani ostane vabilo na zaključek slovenskega taborniškega partizanskega mnogobojja, ki je bil minulo nedeljo. »Le kako utegneta?« vprašam predsednika Zveze tabornikov Slovenije. Pravi, da ob večerih, sobotah in nedeljah. Tu Zdravko Krvina nadaljuje življenje, ki se je ustavilo pred šestnajstimi leti, tu črpa moč za opravljanje težkega in odgovornega dela na mestu direktorja ljubljanskega kliničnega centra.

»Hvala za pogovor!« me prehitijo. Pogledam ga. Nič utrujen ni videti, čeprav se je popoldne že krepko prevesilo v drugo polovico in čeprav ima za seboj triurno sejo delavskega sveta, pa tudi sonca ni, niti za zdravilo. Je tako vedno, kadar se brigadirji spominjajo?

Milena Štrajnar

VODIŠKA PLANINA

Partizanski dom Vodiška planina vabi na letovanje

Upravni odbor Partizanskega doma Vodiška planina na Jelovici, ki ima sedež pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica je v začetku maja razposlal vsem občinskim organizacijam ZZB NOV v Sloveniji razpis za letošnje letovanje v domu.

Partizanski dom, ki leži v najlepšem delu osrčja gozdne Jelovice, sodi med najbolj mikavne in prijetne počitniške objekte na Gorenjskem. Razen lepo urejenih prostorov je znan tudi po okusni prehrani, ljubeznivi postrežbi in zlasti po tem, da je izhodišče za krajše in daljše izlete po jelovskih gozdovih in jasah, kjer je veliko število spomenikov NOB.

Cene za prehrano in prenočitve v domu so v primerjavi z drugimi turističnimi objekti in počitniškimi domovi razmeroma nizke. Oskrbni dan za člane ZZB NOV in njihove ožje svojce velja od 125 do 132 din za njihove otroke od 3 do 10 let starosti pa 95 din.

Na letovanje sprejemajo tudi nečlane, ki bodo odšli za oskrbni dan od 130 do 140 din za njihove otroke pa 100 din. Za inozemske goste zaračunavajo penzione po veljavnih dnevnih cenah drugih turistično gostinskih organizacij. Vse navedene cene veljajo nad 3 dni bivanja. Od 21. maja, ko bodo sprejeli prve goste, bodo do 8. oktobra, ko se zaključi sezona, sprejeli 14 izmen gostov.

Prijave za letovanje sprejemajo občinski odbori ZZB NOV, ali pa neposredno upravni odbor Partizanskega doma.

GRIŽE

Krajinski park NOB na Čreti-Dobrovljah

V prvih majskih dneh je imelo Planinsko društvo Vransko-Tabor svoj redni občni zbor. »Delovno področje« tega društva obsega med drugim tudi Dobrovlje in Griže nad Taborom. To so kraji, ki so znani po dogodkih iz NOB; planinska postojanka društva je na kraju, kjer je bila oktobra leta 1941 prva frontna bitka 1. Štajerskega bataljona. Prav v čast in spomin na to bitko organizira planinsko društvo vsako leto orientacijsko tekmovanje in zadnji dve leti tudi pohod na kraj bitke.

Člani planinskega društva Vransko-Tabor se lahko pohvalijo s številnimi uspehi tudi iz prejšnjih let. Tako so lani ob pohodu in odkritju spominskega obeležja pomagali dokončati cesto, ki vodi iz Vranskega na Dobrovlje in je bilo področje bitke proglašeno za zavarovano področje (krajinski park NOB na Čreti-Dobrovljah).

Planinci so med drugim tudi zelo skrbno označili planinska pota.

V okviru društva deluje zelo aktivna mladinska sekcija v Taboru. Letos bodo odprli svoje planinsko zavetišče, že dalj časa pa urejujejo skupaj z ostalimi mladinci s Tabora okolico »Cankarjeve tiskarne«. Tu bodo na jesen odkrili spominsko ploščo.

Ob letošnjem občnem zboru so vranski in taborski planinci sklenili, da bo letošnja glavna naloga društva, poskrbeti za množično udeležbo pri pohodu k Šmiglovi zidanici.

FRANC JEŽOVNIK

KOČEVJE-RIBNICA

Štafeta mladosti je bila tudi tam

Na poti po Sloveniji je štafeta mladosti obiskala tudi številne kraje ribniške in kočevske občine. Povsod so jo svečano sprejeli. Pred spomenikom NOB v Kočevju se je sprejema štafete udeležilo več kot tisoč meščanov, ki so se pridružili čestitkam tovarišu Titu za rojstni dan.

FRANCE BRUS

RAVNE NA KOROŠKEM

Slovesnosti za občinski praznik

Ravenska občina praznuje občinski praznik v spomin na čas pred 33. leti, ko je bilo med 13. in 15. majem na Poljani pri Prevaljah konec okupatorskega terorja v Jugoslaviji. Slovesnosti so izpopolnjene predvsem s športnimi dogodki, ki jih obogatijo še kulturne in slavnostne prireditve. Na slavnostni seji skupščine občine so podelili domicil 4. bataljonu 3. brigade VDV. Slovesnosti pa so bile oplemenitene tudi z nekaterimi delovnimi zmaganji.

I. ZDOVC

IVANJE SELO

Srečanje borcev in mladine

Srečanja borcev 4. bataljona prve brigade VDV z domačini Notranjske so tradicionalna. Tako so se tudi v nedeljo, 14. t. m. srečali z domačini Žerovnice in Grahovega, kjer je bil ustanovljen ta bataljon. Srečanje je bilo v dneh, ko kraji Grahovega praznujejo krajevni praznik. Pester program je pripravila tamkajšnja mladina s sodelovanjem MPE »Ljubo Šerčer« iz centra strokovnih šol iz Ljubljane. Ta mladinska enota je krenila na pohod po poteh 4. bataljona VDV že v soboto, 13. maja a ga ni zaključila zaradi neurja med potjo. Ustavila se je pri večjih obeležjih NOB, na poti pa je obiskovala partizanske matere.

V soboto zvečer je bilo ob tabornem ognju srečanje borcev in mladine. V slavnostnem delu programa je sodelovala mladina in godba na pihala iz Cerknice, slovesnost pa so zaključili s tovariškim srečanjem. Že pred tem so borci 4. bataljona VDV obiskali osnovno šolo v Grahovem in pripovedovali mladini o dogodkih iz NOB.

JOŽE SIMŠIČ-JELEN

GORJE

Uspeh Partizana

TVD Partizan v Gorjah je imelo 6. maja svoj 28. redni letni občni zbor. Vse navzoče je pozdravil dolgoletni poštvovalni predsednik tega društva Lovro Zemva.

Društvo za športno rekreacijo in telesno kulturo v Gorjah si že vrsto let prizadeva za čim množičnejšo udeležbo krajanov v aktivni rekreaciji in športu. Lani je društvo prejelo priznanje radovljiške občine za svojo aktivnost (za praznik OF), priznanje pa jim je podelila tudi krajevna konferenca SZDL Gorje.

Že od leta 1950 se društvu, štafetam in posameznikom nabirajo pokali, medalje in diplome. V uspehih na smučarskih tekih so bili prav gotovo med najuspešnejši društvi v Sloveniji. Iz gorjanskega Partizana z vsako novo generacijo pride po kak smučar, ki postane član državne reprezentance.

V organizaciji Partizana Gorje je vsako leto decembra na Pokljuki tekmovanje za memorial tretjega bataljona Prešernove brigade. Vsako leto tudi izvedejo nočno tekmovanje z baklami za memorial Marjana Jakopiča. V minuli zimsko-športni sezoni so izvedli še tekmovanje občine Radovljica in pomagali pri izvedbi tekmovanj za Slovenske železarne, za LIP Bled in Elmond Bled.

Člani Partizana bodo imeli v prihodnosti še obilo dela, tako s prizidkom svojega doma kot s popravili koč na Pokljuki, minuli dobri rezultati pri njihovem delu pa jih obvezujejo.

JOŽE AMBROŽIČ

NOVA GORICA

Tisoč stopetdeset udeležencev obrambnega dne

V soboto 13. maja je izvedel aktiv ZRVS pri elektro gospodarskem šolskem centru, v sodelovanju s prosvetnimi delavci in pokrajinskimi štabom primorske TO in predsedstvom občinske strelske zveze preizkušnjo obrambne pripravljenosti dijakov vseh letnikov tega centra. V akciji je sodelovalo 1150 fantov in deklet. Vključil se je tudi letalski center iz Ajdovščine s štirimi letali in padalcema. Istega dne je del dijakov odšel na štirinajst kilometrov dolg pohod. Na gradu Kromberg so pripravili uro zgodovine in pouka samoupravljanja. Obrambni dan so s svojim sodelovanjem popestrili gasilci in pripadniki prve pomoči in civilne zaštite KS Nova Gorica. Šolski televizijski center je potek obrambnega dne zabeležil na zvočni filmski trak. Tega dne so v pritličnih prostorih šole pripravili tudi razstavo pehotnega orožja. Ob zaključku akcije so le-to analizirali.

MILE GOJKOVIČ

VIPAVA

Podelitev priznanj OF

V soboto, 6. maja, so v Vipavi podelili priznanja OF. Dobili so jih: gasilsko društvo, planinsko društvo, prosvetno društvo »Drago Bajc«, strelska družina »Borec«, Franc Hrepevnik, Jelko Iljič, Jože Furlan, Jože Kostanjevic, Rihard Premrl, Ljudmila Premrl in Janko Vehovar. Priznanje OF je dobil tudi pionirski odred »Pavel Rušč«.

ZORA HREPEVNIK

VINICA PRI VARAŽDINU

Bratsko srečanje ZRVS pri Varaždinu

Občine Ptuj, Ormož, Slovenska Bistrica, Varaždin, Čakovec, Koprivnica in Maribor že več let tesno sodelujejo. Začeli so z različnimi sindikalnimi srečanji in nadaljujejo sodelovanje tudi na drugih področjih.

Pred dnevi je bilo v Vinici pri Varaždinu srečanje rezervnih vojaških starešin mariborske in varaždinske regije, ki ga je organiziral občinski odbor ZRVS Varaždin. Namen srečanja ni bil zaradi športa, le zavoljo tekmovalne vneme, ampak predvsem zaradi medsebojnega spoznavanja, izmenjave izkušenj ter utrjevanja bratstva in enotnosti.

Na tem srečanju so navzoče seznanili z zgodovino NOB tega kraja, jim razkazali znamenitosti mesta in se spoznali z nekaterimi novostmi iz vojaške tehnike.

Ob zaključku tovariškega srečanja so Mariborčani in Varaždinci podčrtali, da imajo mnogo skupnega pri delu kot tudi na športnem področju.

D. MIKLAVEC

Proslava pri Barboričevi zidanici

Novo mesto – Pri Barboričevi zidanici na Malem Vinjem vrhu pri Škocjanu je bila v nedeljo proslava, kjer so prebivalci krajevne skupnosti Škocjan in drugi proslavljali 37-letnico ustanovnega sestanka Osvobodilne fronte za šmarješko-škocjansko območje. Pred zidnico, kjer so se septembra 1941 zbrali aktivisti OF, ki sta jih vodila narodni heroj Dušan Jereb in prvoborec Jože Zamljen-Drejče, in na kateri je spominska plošča, je zbranim spregovoril predsednik krajevne organizacije ZZB NOV Škocjan Jože Tomažič. Govoril je o razvoju narodnoosvobodilnega boja v tem delu novomeške občine in o prizadevanjih tamkajšnjih ljudi, da se rešijo tradicionalne zaostalosti, ki pesti te odročne hribovske izumirajoče zaselke.

Slavje so združili tudi s sprejemom učencev 7. razredov osnovne šole Šmarjeta in Škocjan v mladinsko organizacijo. Kulturni program so pripravili pevci moškega zbora Dobrava pri Škocjanu in učenci osnovnih šol Šmarjeta in Škocjan.

S. D.

Počastili spomin 10 talcev

V nedeljo je bila v Gornjem Cerovem v Goriških Brdih kratka slovesnost, na kateri so se domačini poklonili spominu 10 talcem, ki jih je okupator pobil 22. maja 1944. leta. Slavnostni govornik je bil Teofil Prinčič, prisotni pa so bili tudi predstavniki italijanskih partizanov in prebivalci z onstran meje.

Za to priložnost so pripravili tudi kulturni program, v katerem so sodelovali učenci iz Dobrovega, godba na pihala iz Dobrovega in pevski zbor, ki ga sestavljajo prebivalci krajevne skupnosti Kojsko.

J. A.

Negovanje borbenih tradicij

MALI VINJI VRH PRI ŠKOCJANU – Nedelja, 21. maja. Proslava v počastitev 37-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte, ki je obeležena s spominsko ploščo na prenovljeni Barboričevi zidanici. Na proslavi, ki so jo združili tudi s praznovanjem prebivalcev v krajevni skupnosti Škocjan, se je zbralo več sto domačinov in drugih, zlasti je bilo veliko mladih iz Šmarjeta in Škocjana. Med vsemi sta največjo pozornost zbujala narodni heroj Vinko Robek in edini še preživeli udeleženec srečanja na Malem Vinjem vrhu pred skoraj štirimi desetletji, domačin z Vrha, 76-letni Franc Makovec.

Megleno nedeljsko jutro, s težkimi oblaki, ki so viseli nad glavami udeležencev slavlja na Malem Vinjem vrhu, ni obetalo nič dobrega. Čeprav ni bilo sonca, ki prinaša posebno razpoloženje, so mladi in borci, ki so se iz dveh krajevnih središč – Šmarjeta in Škocjana, podali po skrivnih partizanskih stezicah na vrh hriba, bili na poti precej živahni. Pogovarjali so se o revolucionarni preteklosti, manjkalo pa tudi ni partizanske borbene pesmi.

Pohodnike je pred zidnico sprejel narodni heroj Vinko Robek, ki je vesel ugotovil, da starejši tovariši koristno prenašajo na mlado generacijo tradicije narodnoosvobodilnega boja, ki ga na najbolj prepričljiv in izviren način prikazujejo v najsvetlejši luči.

Na klopci pred zidnico, sta naslonjena na zid, opazovala vrvež, ki so ga delali mladi iz osnovnih šol Šmarjeta in Škocjan, Vinko Robek in Franc Makovec. Iz mladih grl je bilo slišati besede ponosa, da so potomci tistih puntarjev, ki niso uklonili svojega hrbta, čeprav je čez vso Evropo švigala knuta nemškega nacizma. V pesmi in besedi so izpovedali svojega mladega duha, ki ne prenaša krivice, izkoriščanja, trpljenja, zaslužjenja... To je mlado seme, ki kali in bo rodilo dragocene sadove, tako sta mislila stara prekaljena borca – revolucionarja, tako tudi mislijo drugi, ki z optimizmom zrejo v mlado generacijo.

Franc Makovec iz Hriba se je v mislih sprehodil v tiste septembrske dneve leta 1941, ko je prisostvoval ustanovnemu sestanku Osvobodilne fronte v Barboričevi zidanici. Kot iz rokava je stresel imena udeležencev zgodovinskega sestanka, najbolj sta mu v spominu vtisnjena resni Dušan Jereb in vedno šegavi ter za dovtipa dovtetni učitelj Jože Zamljen-Drejče. Seveda vseh ne bomo naštevati, kajti za njimi je ostal samo spomin. Veliko jih je padlo že med revolucijo, nekaj pa jih je pobrala smrt po osvoboditvi. Edina še živa vez je ostal le France Makovec, ki se spominja sestanka v zidanici takole: »Pri Barboričevi zidanici, ki je bila tedaj s slamo krita, pred nekajletje pogorela, se je zbralo kar 20 zaupnikov Osvobodilne fronte. Bil sem določen za stražarja, ker je bila nevarnost, da bi za sestanek zvedeli Italijani, ki so vohljali za takšnimi shodi somišljenikov revolucionarnega gibanja. Kot se spominjam, udeleženci sestanka niso bili oboroženi, jaz sem imel v suknjiču skrito staro avstrijsko pištolo, ki jo imam še danes. Prinesel sem jo s Koroškega, kjer sem se boril za severno mejo.

Znano mi je, da so se na sestanku pogovarjali o razvoju odporne gibanja v teh krajih, največji poudarek pa so namenili akciji zbiranja orožja, ki ga je tedaj zelo primanjkovalo, sanitetnemu materialu in drugim vojaškim potrebščinam iz stare jugoslovanske vojske. Skratka pripravljali smo se na oborožen odpor, ki je tlel v srcih vseh nas, ki nam je bila beseda suženj tuja.«

S. D.

Srečanje pri Peternelu v Goriških Brdih

Pri Peternelu v Goriških Brdih je bilo v nedeljo tradicionalno srečanje, ki so se ga udeležili številni prebivalci Brd in okolice, prišli pa so tudi iz zamejstva nekdanji borci Briško-beneškega odreda in italijanske partizanske brigade Garibaldi Natisone. Udeleženci srečanja so počastili spomin na 22 žrtev, ki jih je nemški okupator pred 34 leti 22. maja zažgal v plamenih, in sicer iz maščevanja za uspelo akcijo partizanov.

Slavnostni govornik na slovesnosti je bil medobčinski sekretar ZKS za severnoprimorsko regijo Anton Ladava, ki je opisal boj primorskega ljudstva za narodnostne in socialne pravice. V narodnoosvobodilnem boju je padlo 107 Bricev, 59 so jih okupatorji postrelili ali zažgali, 19 pa se jih ni več vrnilo iz koncentracijskih taborišč. Na slovesnosti je spregovoril tudi nekdanji komandant garibaldincev Sašo Fantimi.

Omeniti velja, da so se srečanja pri Peternelu udeležili tudi mladinci iz Deskel, Kanala in anhovskega Salonita, ki so dva dni hodili »Po poteh Jožeta Srebrnič«.

J. A.

Miting po uspešni akciji

Enota teritorialcev Marina Baštjančiča se je po uspešno opravljeni nalogi na povabilo briških krajevnih skupnosti in kleti Dobrovo udeležila »partizanskega mitinga«. Ob tej priložnosti so jim gostitelji pripravili prisrčen kulturni program, v katerem so sodelovali učenci osnovne šole iz Dobrovega in cicibani in vzgojno varstvenega zavoda iz Dobrovega. Za konec so vsi udeleženci mitinga, med njimi je bil tudi general Kosta Bizjak, zapeli in zaplesali »Kozaračko kolo« ter se za spomin tudi slikali.

J. A.

Niti dež in naliv ne moreta zaustaviti mladih brigadirjev pri njihovem delu

Zakaj ti žulji tako pečejo?

Ob začetku minulega meseca se je začela največja mladinska delovna akcija v zadnjih petnajstih letih pri nas. V dolini Bosne bo gradilo drugi tir proge od Doboja do Zenice kar 28.000 brigadirjev.

V brigadirskih naseljih v Doboju, Zavidovičih, Žepču in Nemili je zdaj na delu druga izmena. Tej jih bo v prihodnjih mesecih, vse tja do novembra, sledilo še šest.

Izgradnja drugega tira proge med Dobojem in Zenico nima samo velikega gospodarskega pomena za celotno gospodarstvo Bosne in Hercegovine, temveč tudi za vso Jugoslavijo. In prav na tej akciji polagajo brigadirji velik izpit samoupravne organiziranosti na osnovi ustave in zakona o združenem delu.

Na letošnji zvezni delovni akciji bo delalo kar 154 mladinskih delovnih brigad iz Bosne in Hercegovine, 111 brigad iz drugih republik in pokrajin, tri brigade otrok naših zdomcev, začasno zaposlenih v tujini in tri brigade pripadnikov JLA.

Izgradnja drugega tira na progi Doboj-Zenica bo najlepše darilo republik za njen 35. rojstni dan in potrditev mladih, ki so tako še enkrat, kot že velikokrat doslej, prispevali k hitrejšemu razvoju socialni-

stičnih in samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov.

Brigadirji in brigadirke! Današnji in vsi drugi dnevi so vaši in naši dnevi. To so dnevi moči, bratstva in življenja, ki so v vseh naših srcih prisega vseh začetkov, vsega trajanja, slehernega jutra, ki prihaja, prisega vseh priseg, pesem vseh pesmi, beseda vseh besed.

Nedelja je! Prva nedelja v letošnjem maju. Stojim v kotu velike pivnice hotela v Doboju. Popoldan se že nagiba k večeru. Pivnica je polna brigadirjev. Oznake na oblekah povedo, v katero brigado sodijo. Pred menoj stoje trije brigadirji brigade »Mirka Filipovića« iz Brčkega. Ne poznamo se! Prisluhnem njihovemu pogovoru. Zares me je zanimalo o čem so se tako vneto pogovarjali! To je bil tudi moj prvi stik z letošnjimi brigadirji.

»Fantje,« je dejal eden izmed njih, »še ta ostanek piva popijmo, potem pa na večerjo in počitek. Ni vrag, da jutri ne bomo najboljši. Moramo biti, veste, moramo. V rokah čutim neizmerno moč, delal bom za dva, za tri, če bo treba.«

Že naslednji dan sem se prepričal, da te besede niso

TV 15 med brigadirji in brigadirkami
mladinski delovni akciji »naša
sliki

Kuj nas akcija smo del tebe večji del naš

iz trte izvite. Obljuba brigadirjev torej še vedno velja čeprav tako ali drugače izrečena.

Tudi sam sem bil pred leti večkrat brigadir. Poznam brigadirsko življenje, načrte in hotenja, dodobra sem svoji zagnanosti okusil »čar« pekočih žuljev. In pravi, tu v Doboju, v naselju mladih brigadirjev in poznam, na delovišču, sem spoznal tudi sedanji čar brigadirskega življenja. Žulji na rokah in utrujeni obrazi ni vidi tudi ni edino merilo te akcije.

Brigada noče samo žuljev in znoja, brigada hoče nekaj več! Hoče celega mladega človeka. Tu se kujajo in kalijo v delu novi ljudje z drugačnimi pojmi o delu. Tu v brigadi se rojeva nov delovni kolektiv, ki je nadvse ponosen na tisto, kar naredi s svojimi rokami, svojim razumom...

»Delovna akcija je naš ponos,« pravijo, »kjer gradimo svojo prihodnost, kjer gradimo svojega človeka.«

Jutro, sleherni brigadirski jutro je še zavito v temo ko naselje, prislonjeno k Doboju, oživi. Takrat manjše več kot četrte ure do četrte.

Po telovadbi, umivanju, pospravljanju spalnic v

Štirje komandanti, štirje odgovori

V naselje mladinskih delovnih brigad v Doboju ne prideš kar tako! Imeti moraš posebno dovolilnico! In ko že imaš to dovolilnico, potem moraš imeti še veliko mero sreče ali pa iznajdljivosti, da prideš do posameznih brigadirjev. Seveda je pot do komandanta posamezne brigade še bolj zapletena. »Tak je naš red in tako mora biti,« pravijo v naselju, mi obiskovalci pa se moramo tega reda seveda držati.

Kljub vsemu sem uspel najti štiri komandante brigad. Potem ko smo se pogovarjali o težavah in uspehih na delovišču in v naselju, sem jim zastavil eno samo vprašanje:

»Tovariš komandant, na kaj ste najbolj ponosni?«

Komandant brigade »Drugega zasedanja AVNOJ« iz Jajca DUŠKO MARINKOVIĆ: »Na to, da sem komandant take delavne brigade!«

Komandant brigade »Mir-

ko Filipovića« iz Brčkega DUŠAN STANIŠIĆ: »Najbolj sem ponosen na to, da lahko s svojim delom pomagam pri izgradnji drugega tira proge med Dobojem in Zenico in da lahko, mi vsi mladi, na ta način dokazujemo starejšim generacijam, da smo sposobni nadaljevati njihovo delo!«

Komandant brigade »Josi-
p Kraš« iz Karlovca VITO-
MIR BEGOVIĆ: »Na kaj naj bi bil najbolj ponosen? Ponosen sem na vse, kar se dogaja v naši brigadi in kar je v dobro naši skupnosti in slehernemu posamezniku!«

Komandant brigade »Ra-
da Miljković« iz Svetožareva
MIRKO STOJČEVIĆ: »Po-
nosen sem na to, da naša bri-
gada nosi ime heroja in da
tudi mi mladi lahko dokaže-
mo, da ljubimo svojo domo-
vino, bratstvo in enotnost
med narodi. Biti komandant
take brigade je še posebna
čast. Tega se dobro zave-
dam!«

Le lopata in kramp sta ostala

Zares prijetno je kramljati s starejšimi brigadirji, udeleženci letošnje delovne akcije, o njihovem delu v podobnih mladinskih delovnih brigadah na številnih deloviščih širom po naši domovini. Pri teh srečanjih nas je predvsem zanimalo, kaj menijo ti veterani o njihovem nekdanjem delu in sedanjih prizadevanjih te naše mlade generacije, ki stopa po njihovi poti za istimi cilji.

BRANKO SEKULIĆ, brigadir-veteran mladinske delovne brigade »Mirka Filipovića« iz Brčkega:

»Bil sem brigadir na progi Brčko-Banovići, dvakrat prav na tej progi med Šamcem in Sarajevom pa v Novem Beogradu, Železniku itd. Moram reči, da smo mi takrat bili prav tako polni volje do dela kot zdaj ta mladina. Pogoji dela takrat pa so bili neprimerno težji. Pogledajte samo kakšno sodobno naselje je to! Spalnice, postelje, topla, hladna voda, jedilnica, hrane v izobilju, bogato izpolnjen sleherni popoldan.

Saj vem, boste dejali, prej smo obnavljali domovino, zdaj jo zgrajujemo. To je res, to drži. No, kljub vsemu tistega življenja v šotorih, tiste zagnanosti do dela še nisem pozabil. Tudi uniforme, delovnega brigadirskega oblačila takrat nismo poznali. Vse se je spremenilo. Morda sta od takrat ostala enaka le lopata in kramp!

»Sleci se in trk v Bosno na umivanje, je bilo takrat najčesteše slišati povelje. Zdaj je v vsaki zgradbi topla voda. Pa še nekaj. Zdaj je kulturni in seveda tudi izobraževalni del, ki sodita k delu sleherni brigade, na zelo visoki stopnji. Prej je bil naš osnovni cilj, kar je zadevalo kulturni del življenja v brigadi, kako naučiti pisati in brati čim več brigadirjev!«

Mato Mihaljević

MATO MIHALJEVIĆ, brigadir-veteran mladinske delovne brigade »Alija Hodžić« iz Gorazda:

»Med takratno in zdajšnjo mladino ni posebnih razlik. Le življenjska ravnen je nekoliko višja in morda iz tega izvirajo vse pomembne razlike med takratnimi in zdajšnjimi brigadirji. Pogledajte, če ne verjamete!

Domov sem se vrnil 1947. leta prav s te proge, ki jo tudi danes gradim, kot udarnik. Delal sem tudi po dve izmeni vsak dan. Biti takrat udarnik ni bila samo čast, temveč smo od tega imeli tudi koristi pri živiliških nakaznicah in drugem. Danes mladim zaradi tega ni treba tako delati, pa vendar, če pogledam te mlade ljudi, se prav tako ženejo pri delu kot mi takrat. Tudi v dveh izmenah, seveda če bi bile, bi delali, vem!

Morda me boste vprašali kako se počutim med temi mladinci? Veste, če si dan in noč z njimi, se ta razlika v letih kaj kmalu izenači. Zdi se mi, da sem ponovno star osemnajst let, kot takrat 1947. leta. Celo brigadirji v tem naselju me kličejo Mali Mato! Morda niti ne veste, kako je to prijetno slišati?!«

Prvič na akciji – zagotovilo

Čeprav se domala vse mladinske delovne brigade na letošnji zvezni delovni akciji ponašajo s številnimi brigadirji, prekaljenimi »akcijaši«, brez katerih ne mine nobena večja delovna akcija, so med njimi v veliki večini tudi brigadirji in brigadirke, ki so se prvič odločili za tako akcijo:

Dr. FUADA ZULIĆ, brigadirka delovne brigade »Drugega zasedanja AVNOJ« iz Jajca:

»Prvič sem na delovni akciji. Brigadirka sem tako kot druge moje tovarišice. Zdravnik sem le takrat, kadar se pokaže potreba. Življenje brigadirjev sem si predstavljala podobno temu, ki ga zdaj sama doživljam. Zdaj mi je žal, zakaj se nisem udeležila že prejšnjih delovnih akcij!«

HEDIA MAJSTORIĆ, brigadirka mladinske delovne brigade »Mirka Filipovića« iz Brčkega:

»To kar zdaj doživljam v brigadi sem si že prej sama predstavljala, ko so prijateljice pripovedovale o delu in življenju v brigadi. Da bi smo videli, kako sem se veselila skupaj z vsemi ko so našo brigado že prvi dan proglasili za najbolj delavno, ko smo delovno normo presegli

kar za trikrat. To so, veste, enkratna doživetja!«

RADOJKA HALAVANJE, brigadirka mladinske delovne brigade »Josi-
p Kraš« iz Karlovca:

»Življenje na delovni akciji sem si zamišljala tako, da bomo večino časa preživeli na delu in da nam bo za druge dejavnosti preprosto zmanjkalo časa. Zdaj pa vidim, da mora sleherni brigadir najti svoj čas tudi za izobraževanje in za svoje želje in nagnjenja najsi bo za šport, kulturo, politiko...«

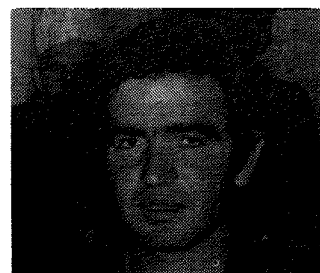
Radojka večkrat napiše njihovo brigadirsko glasilo, tudi kakšno pesem. To je pravkar sestavila:

Tovariši, stojte mirno, mirno minuto eno, za tiste, ki jih ni, trenutek za one, ki bodo prišli.

Ukradite želje mrtvih herojev, ki nam jih ponujajo,

Duško Marinković

Dušan Stanišić

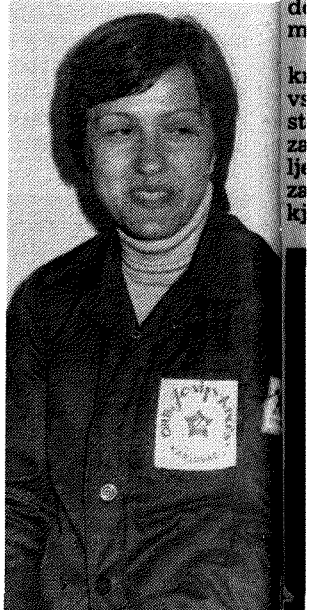
Vitomir Begović

Mirko Stojčević

Dr. Fuada Zulić

Radojka Halavanje

brigadirkami na letošnji zvezni
»amac-Sarajevo« v besedi in

ija, kuj, saj
e in ti si še
s!

zajtrku, takrat, ko se Doboj prebuja, brigade že odhajajo na delo.

»Že dober mesec in pol, se Doboj zbuja s pesmijo,« mi je sedeč na klopci ob avtobusni postaji v Doboju dejal stari Hasan. »In še šest mesecev in pol bo pesem brigadirjev vaša budnica,« sem pristavil. On pa je samo hudomušno namrščil čelo in zadovoljen potegnil dolg dim iz cigaretnega ogorka.

Sele med 15. in 16. uro se brigade vračajo z delovišča, ki je nekaj deset kilometrov iz Doboja proti Zenici. Delo jih utruja, kaj bi jih ne, pa vendar niso nikoli toliko utrujeni, da ne bi šla z njimi tako z dela, kot je šla z njimi na delo, pesem.

Sleherno delo brigadirjev na delovišču je normirano. Tistih, ki bi radi počivali v senci garažev ni! Na delovišču so vsi, tudi komandant brigade. V naselju ostanejo le dežurni, pa še ti si prizadevajo, da bi šli na delovišče. Iščejo zameno, vendar je skoraj nikoli ne dobijo. Mladi vedo zakaj in po kaj so prišli na delovno akcijo. Pava krasi perje, brigadirja delo! Tovarištvo in enotnost pri delu in zabavi sta njihovo najboljši orožje, njihov najgloblji rov, njihova najmočnejša trdnjava, trdnjava naše mlade generacije, ki s svojo

Po trdem delu se prileže tudi kakšna domača viža

močjo, delom in mladostno zagnanostjo nenehno dokazujejo Titu in nam, da ga imajo nadvse radi in da znajo ceniti dosežke naše revolucije.

Malo počitka, veliko dela, je načelo mladinskih delovnih brigad, pri čemer pa nikoli ne pozabljajo na zabavo, na razne tečaje in politične seminarje, ki jih v okviru brigade in naselja ni ravno malo. In vse to zmorejo. Kot da ne poznajo žuljev, znoja, utrujenosti... Zjutraj spet zbudijo mesto s pesmijo, tako kot so ga prejšnji in sleherni večer s pesmijo spremili k počitku.

In kje vsi ti mladi iz dneva v dan zbirajo toliko moči? Odgovor je na dlani. Njihova moč je skrita v volji, željah in hotenjih... Njihova moč je mladost!

Najlepše darilo domovini za 35. rojstni dan

Komandant naselja mladinskih delovnih brigad Bogić Bogičević je ocenjeval njihovo delo z besedami: »Vse dosedanje delo, ki smo ga opravili je delo močnih rok in volje brigadirjev. In če bomo s tako vneto nadaljevali z delom, potem bo naše delo končano

Na svidenje in pridite še kdaj k nam na obisk!

morda že mesec dni pred rokom. Ta prostovoljna delovna akcija je kar naenkrat zrastle v globoko in deročo reko delovnega zanosa mladih brigadirjev. Na tej naši akciji ni pomemben samo tir, predor, most, temveč je treba k tem delovnim uspehom prišteti tudi tisoče sklenjenih prijateljstev. In prav to je menda tisto, kar našo samoupravno in socialistično neuvrščeno Jugoslavijo še bolj krepi.»

Dobro organizirano delo

Brigade iz Doboja nimajo ravno lahkega dela, pa so bile prav vse v prvi izmeni, zaradi zares uspešnih delovnih dosežkov ob posebno težkih pogojih dela, kar po petkrat imenovane za udarne. Namestnik komandanta naselja za delovišče Ramiz Čampara je ob tem še posebej poudaril:

»Organizacija dela je bila na zavidni višini. Brigadirjem je bilo na voljo dovolj orodja. In kaj velja ob tem še posebej poudariti? Poškodb skoraj ni bilo, čeprav je bilo marsikatero delo zelo nevarno. Posebno še tisto v predorih in na strmih nasipih!« Žulji seveda ne sodijo k poškodbam.

ne zadnjič

Najboljši med najboljšimi

Ne, samo vode pa ne nosim!

Leposava Denić

Zorica Jevtić

kajti te so močnejše od mladosti, močnejše od smrti.

Prav vsaka je bilka zalita s krvjo, vsak je kamen branjen kot stena, za našo mladost so svoje življenje dali, zato mi nadaljujmo tam, kjer so oni ostali!

Hedija Majstorić

ZORICA JEVTIĆ, brigadirka mladinske delovne brigade »Rada Miljković« iz Svetozareva:

»O delovnih akcijah sem vedno slišala govoriti vse najlepše. Odločila sem se, da grem. Zdaj mi ni žal, čeprav spoznavam, da je brigadirski dan zares – delaven dan!«

LEPOSAVA DENIĆ, brigadirka mladinske delovne brigade »Alija Hodžić« iz Goražda:

»Moj oče je bil brigadir na progi Brčko-Banovići in Šamac-Sarajevo. Iz rok maršala Tita je prejel tudi medaljo dela. Veliko mi je pripovedoval o svojem delu v mladinskih delovnih brigadah. Zdaj jaz nadaljujem njegovo delo. Ponosen je name. Jaz pa bi ne vem kaj dala, za srečo, da bi se kot brigadirka tu na progi srečala s tovarišem Titom. In kako bi bil šele potem name ponosen moj oče – stari brigadir?!«

Rumena brigadirska majica na brigadirju HUSU HUSELJIĆU iz Travnika je nenehno oznojena. Tam, kjer je natežje delo, tam je vedno Huso. Vedno prvi prime za lopato ali kramp in vedno je med zadnjimi, ki sedejo k počitku ali malici. Tak je Huso! Sedem dni je bil na delu, sedem pohval si je prislužil.

– Kako ste prišli v brigado »Braća Lolić« iz Travnika, ko vemo, da je več kot sto mladih, ki so se prijavili za delo v brigadi, ostalo doma?

»V domačem kraju sem že vrsto let med najboljšimi mladinci. Pa sem si dejal, če bodo sprejeli tega ali onega morajo tudi mene. Prijavil sem se, sprejeli so me, zdaj pa jih ne smem razočarati. Sicer pa sem dela vajen in še rad delam v takem enkratnem bri-

Huso Huseljčić

Zahid Karović

gadirskem vzdušju! Domov bi se rad vrnil kot udarnik!«

ZAHD KAROVIĆ, brigadir-veteran mladinske delovne brigade »Alija Hodžić« iz Goražda je že na 29. delovni akciji. Še vedno se je iz sleherne vrnil kot udarnik. Tudi iz te delovne akcije bo odšel domov, na svojo kmetijo, z medaljo udarnika na prsih.

NEDŽAD ČAMDŽIĆ – Džadžo je eden izmed redkih brigadirjev, ki sicer ne suče krampa ali lopate, pa je vedno marljiv, kot pravijo brigadirji sami, da bi ga lahko tudi mravlje posnemale. Zdaj je tu, zdaj tam. Je »šef« za kulturo v naselju in »minister« za informacije, vodja radiopostaje, knjižnice itd. Ve za vse, kar se dogaja v naselju. Takoj vam postreže s kopico izvirnih in svežih

Nedžad Čamdžić-Džadžo

podatkov o tem, koliko literature dobijo sleherni dan v naselje, da je skupščina izmene akcije najvišji samoupravni organ, da brigadirji odločajo o delu in življenju v naselju na svojih brigadnih konferencah in da je samoupravljalni duh v naselju že popolnoma zaživel. Za vse brigade ve kdaj pridejo in kdaj odidejo, s kakšnim uspehom so zmagovale delo, le tega ne ve, kdaj bo sam zapustil to naselje. Džadžo sicer pravi, da bo tu vse dotlej, dokler bo vzdržal, njegovi tovariši pa povedo, da ga boste lahko srečali v naselju kadarkoli vse tja do 29. novembra letos, ko bo nared drugi tir proge med Dobojem in Zenico.

Zoran Ponjević

Že dobra tri desetletja je v mladinskih delovnih brigadah navada, da najmlajši ali fizično manj sposobni brigadirji nosijo vodo svojim tovarišem, kadar so seveda na delu. Žejnim brigadirjem vode navadno ni nikoli dovolj, in velikokrat se je zgodilo, da so bili tisti brigadirji ali brigadirke, ki so nosili vodo, ob koncu delovnika bolj utrujeni kot drugi brigadirji, ki so vihteli kramp ali lopato. Zato sem seveda o tem delu povprašal tudi najmlajšega brigadirja v naselju v Doboju še ne štirinajstletnega osnovnošolca ZORANA PONJEVIĆA, brigadirja mladinske delovne brigade »Alija Hodžić« iz Goražda. Takole je odgovoril:

»Motite se, če mislite, da sem prišel sem na delovno akcijo, da bom samo vodo nosil. Saj jo nosim, če jo moram! V osnovni šoli sem odličnjak, pa sem kljub temu moral, preden sem šel v brigado, odgovorjati profesorjem za zaključno oceno. Zdaj pa, da bi vodo nosil?!«

Kramp in lopata me seveda utrudita. Kaj bi me ne! Toda vsak delovni dan je boljše. Med nami brigadirji ni razlik. Hočemo doseči največ, kar zmoremo!

In kaj tu v brigadi najbolj pogrešam? Samo spanje. Komaj se uležem, že moram vstati. Ko pridem domov, bom dva dni samo spal!«

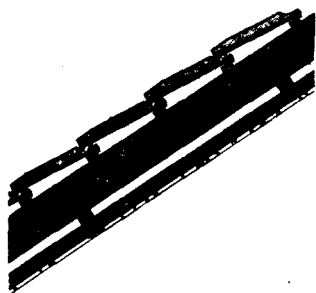
lesnina

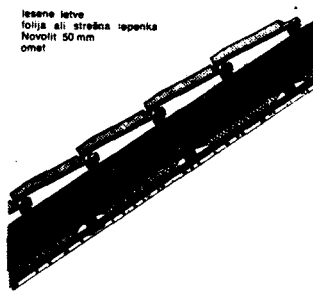
TOZD PROIZVODNJA
NOVOLIT
B. O.
NOVA VAS
PRI RAKEKU

LAHKA GRADBENA PLOŠČA IZ LESNE VOLNE IN CEMENTA

NOVOLIT

strešna opaba
vodotesna strešna lepenka
leseni škarniki (špirovci)

lesene letve
folija ali strešna lepenka
Novolit 50 mm
omlet

mineralna volna
letve 50-30 mm
Novolit 2,5 cm
omlet

Z namenom ekonomizacije pri graditvi industrijskih, stanovanjskih objektov, garaž, weekend hišic in drugih, izdelujemo razne vrste lahkih gradbenih plošč, ki jih uporabljamo v konstrukciji samostojno kot stenske polnilne, strešne nosilne elemente, ali pa v kombinaciji z drugimi gradbenimi materiali. Tako lahko dosežemo popolno ali delno prefabrikacijo in s tem ekonomičnost gradnje. Vse naše izdelke je preiskal in testiral Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij v Ljubljani.

SPLOŠNO
GRADBENO
PODJETJE

STAVBENIK

KOPER
N. SOL. O.

SEDEŽ PODJETJA: KOPER, ulica 15. maja št. 2; p. p. 136; TELEGRAM: STAVBENIK 66000 KOPER; TEL. h. c. 22-041; ŽIRO RAČUN PRI SDK KOPER 51400-601-10259; ŽELEZNIŠKA POSTAJA KOPER

SEDEŽI TOZD: TOZD GRADBENA OPERATIVA OBALE, Koper, ul. 15. maja št. 2, tel. 22-759, 22-041; TOZD GRADBENA OPERATIVA LJUBLJANA, Ljubljana, Hotimirova 19, tel. 57-891, 57-892, 57-915; TOZD GRADBENI POLIZDELKI, Koper, ul. 15. maja št. 2, tel. 22-041; TOZD OBRATNIŠKI OBRATI, Izola, Tomažičeva 18, tel. 71-140; TOZD AVTOSTROJNI PARK, Izola, Tomažičeva 18, tel. 71-164, 71-140.

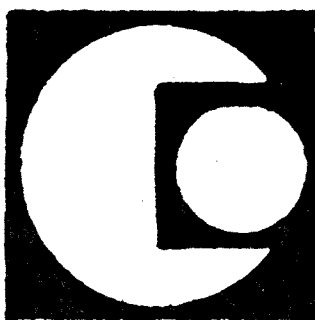
TOZD PROJEKTIVNO KONSTRUKCIJSKI BIRO, Koper, ul. 15. maja št. 2, telefon 22-041

s svojimi temeljnimi organizacijami:

- Gradbena operativa obale Koper
- Gradbena operativa Ljubljana
- Gradbeni polizdelki Koper
- Projektivno konstrukcijski biro Koper
- Obrtniški obrati Izola
- Avtostrojni park Izola
- Družbeni standard Izola
- Delovno skupnostjo skupnih služb Koper

- gradi s sodobnimi tehnološkimi postopki stanovanja, turistične, poslovne, industrijske in družbene objekte, ter objekte nizke gradnje;
- projektira in izdeluje investicijsko tehnično ter urbanistično dokumentacijo;
- projektira, gradi in prodaja udobna in funkcionalna stanovanja usmerjene stanovanjske gradnje in za individualne naročnike;
- proizvaja in prodaja betonske, konstrukcijske elemente, betonske cevi in druge betonske izdelke;
- izvršuje vsa zaključna dela na gradbenih objektih, prodaja material in nudi strokovne usluge inženiring organizacije.

gozdno gospodarstvo bled

N. sol. o., Ljubljanska 19, Bled
tel.: dir. 77-257, h. c. 77-361, 77-364, telegram: GG Bled poštni predal 42

Temeljne organizacije združenega dela (n. sub. o.):
Gozdarstvo BOHINJ, Boh. Bistrica, Grajska c. 10
Gozdarstvo POKLJUKA, Bled, Triglavsko c. 47
Gozdarstvo JESENICE, Jesenice, Tomšičeva C. 68
Gozdarstvo RADOVLJICA, Radovljica, Šerčerjeva c. 37
Gozdno gradbeništvo, Bled, Ljubljanska c. 19
Gozdno avtoprevoznništvo in delavnice, Sp. Gorje 1
Temeljna organizacija kooperantov (n. sub. o.):
Zasebni sektor gozdarstva Bled, Ljubljanska c. 19
DS Skupne službe Bled, Ljubljanska c. 19

Skrb za obnovo in eksploatacijo gozdov

OPEKARNA ČRNUČE

Ljubljana, Titova 393

se priporoča graditeljem s svojimi priznanimi
opečnimi izdelki: bloki, stropniki in fasadno opeko

ABC POMURKA

Trgovsko podjetje GALEB P. O.
Ljubljana, Mestni trg 21.

nudi v svojih poslovalnicah bogato izbiro
blaga za široko potrošnjo in igrač.

Samoupravna skupnost socialnega skrbstva pri skupščini občine Kamnik. Tod smo povprašali, kako je z dijaškim domom, kakšne so njegove naloge in, kako njihova samoupravna skupnost sodeluje s pedagogi in vzgojitelji v tem domu.

Prvo, na kar so socialne delavke opozorile je dejstvo, da živi v kamniškem dijaškem domu prava pisana družina otrok. Takoj po vojni je bil dom ustanovljen za potrebe kamniške »nižje gimnazije« in tudi višješolci so tam našli streho nad glavo. Kamniško zaledje, zlasti Tuhinjska dolina – Palovče, Vranja peč... je bilo zelo slabo povezano z javnimi prevoznimi sredstvi. Otroci so prihajali v šolo tudi po deset in več kilometrov peš. Tisti pa, ki so imeli le predaleč, so dobili mesto v domu.

Mnogokrat obiskujemo osnovne ali srednje šole, spoznamo njihove uspehe pri delu in drugih dejavnostih, bolj malo pa vemo o življenju in delu v dijaških domovih. V Sloveniji jih je kar precej. Večina teh domov daje streho šolski mladini posameznih srednjih in poklicnih šol. Tako so znani domovi srednjih medicinskih sester, tehniških šol, šol učencev v gospodarstvu in drugih. Med vsemi temi pa je nekaj domov, ki dajejo streho, pa tudi dom večim skupinam otrok različnih starostnih stopenj različnih potreb po pedagoškem obravnavanju.

Dijaški dom ni ne šola, ne prenočišče za učence, ampak je nekaj, kar naj bi otrokom, ki tam živijo, nadomestilo dom, imelo tudi obliko šolske ustanove pa hkrati tudi vzgojnovarstveni značaj.

Na skupnosti za socialno skrbstvo v Kamniku so nam razkrili vrsto problemov, ki jih tarejo. Pravi, da se socialni problemi množijo in ne znižujejo, kot bi kdo mislil. Tudi značaj socialnih problemov se tja od povojnih časov spreminja; če so bila včasih na površju zgolj socialna vprašanja, ki so izvirala iz revščine in zaočalosti, prihajajo danes na površje problemi alkoholizma, problemi ki jih poraja težko prilagajanje na novo življenjsko okolje in navade (migracija prebivalstva) in nenavsezadnje tudi težja prilagodljivost zakonskih zvez različnih narodnosti.

Kljub samoupravnemu dogovarjanju – tudi na področju domskih dejavnosti, se po vsej Sloveniji domovi za šolsko mladino otepaajo s številnimi težavami. Ponekod nastopijo prvi problemi že s prostori, drugod se borijo za ustrezno kadrovsko zasedbo... Ni naključje, da nam je socialna delavka na občini pripovedovala, s kakšnimi socialnimi problemi se srečujejo. Marsikateri od teh je kar najožje povezan z dija-

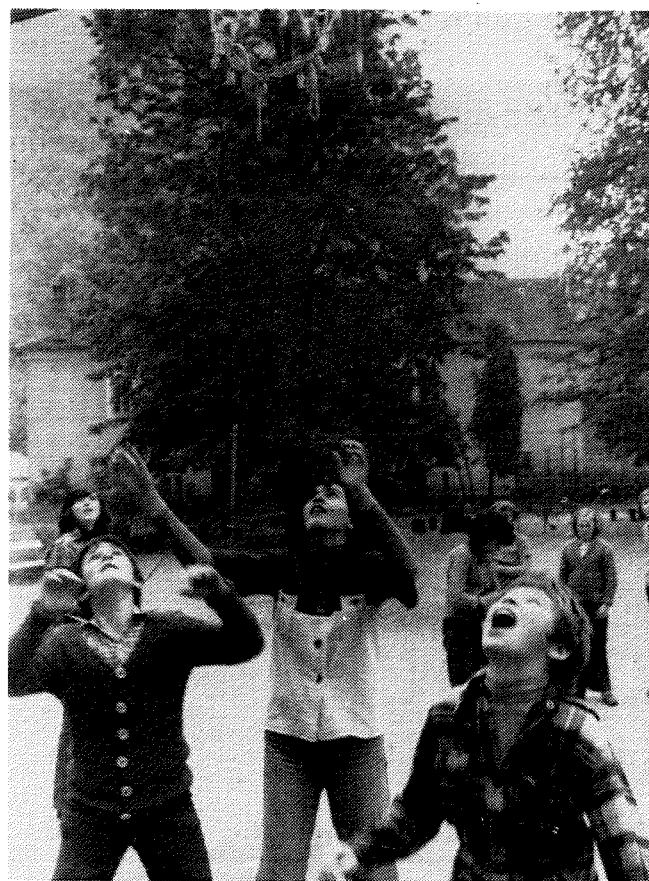
Ko bi vsi ljudje na svetu kot vsi mladi na svetu...«

Sredi starega dela mesta Kamnika stoji starinska stavba, v kateri je našel svoj prostor Dijaški dom, ki pa že zdavnaj ni le dijaški. Pod njegovo streho je tudi preko 20 otrok, ki obiskujejo posebno šolo v Homcu in Stranjah pa nekaj otrok, ki jim je dom, zaradi težkih socialnih razmer v družinah iz katerih izhajajo, postal drugi dom. Poleg njih ima dvesto osnovnošolcev iz kamniških osemletk v domu organizirano podaljšano bivanje.

škim domom. Tam so našli zavetišče nekateri otroci, ki imajo v družinah težke socialne razmere, tudi taki, ki jim začasno niso mogli najti rešitve... Na skupnosti socialnega skrbstva se zavedajo, da v dijaškem domu pravzaprav ne bi smelo biti toliko različnih otrok, a tako stanje narekujejo pogoji. »Še sreča, da imamo ta dom, ki nam še nikoli ni odrekel pomoči, kadar smo bili v stiski, kam z otrokom. Seveda so domski delavci pri takem načinu dela gotovo preobremenjeni, ukvarjajo se z mnogo več problemi, kot bi bilo normalno potrebno, a nam, socialnim delavcem, ta hip to ustreza. Ob dobrem sodelovanju z Domom vsaj začasno rešimo precej otroških stisk,« so pripovedovale socialne delavke.

»Pri nas so otroci od sedmih do devetnajstih let. Za različne starostne stopnje pa so seveda potrebni različni pedagoški prijem. Za motene otroke je potrebno še posebno strokovno znanje. Vsi pa smo pod eno streho. Izredno veliko je dela z otroci v podaljšanem bivanju, saj prihajajo iz dveh, včasih pa tudi treh kamniških osnovnih šol. V varstvo (podaljšano bivanje) je zajetih precej otrok s slabšimi delovnimi navadami in takih, ki so težko prilagodljivi. V prihodnjem letu (?) bo v Kamniku zgrajen Center usmerjenega izobraževanja. Pričakovati je, da se bo vprašanje podaljšanega bivanja primerneje rešilo. Ob sproščenih zmogljivostih Doma načrtujejo preusmeritev le tega v posebno šolo. Poslopje Doma je v slabem stanju, vendar domski delavci še dandanes ne vedo, kaj jim je storiti – ali stavbo adaptirati kot da se ne bo nič spremenilo ali počakati do končne odločitve in se resneje lotiti obnovitvenih del, če bo resnično prišlo do preusmeritve njihove dejavnosti. Dom je, kakor pač vse takšne ustanove pri nas, deloma financiran s sredstvi občinske

izobraževalne skupnosti, deloma pa iz sredstev republiške izobraževalne skupnosti. Pedagoške delavke (ves delovni kolektiv je v glavnem ženski) ne opravljajo le ozkega strokovnega dela, ampak so pri svojem delu vsestransko dejavne. Ni običajne delitve dela. Lotiti se je treba prav vsega, kar je v danem trenutku nujno. Učenci (tisti, ki so brez staršev, a stalno živijo v domu) potrebujejo novo obleko, potrebujejo prijateljski pogovor ali nasvet, besede vzpodbude... Na obisku v kamniškem Domu sem se prepričala, da pedagoške delavke v tem kolektivu že zaradi same narave dela z otroki težko ločijo privatno od službenega.

Ravnateljica Doma meni, da tam, kjer neprestano ponavljajo da so nove, moderne skupinske metode dela povezane z zahtevo po boljših finančnih možnostih, gotovo ni prave volje ne hotenja, da bi z novimi metodami dela pa tudi lastnim strokovnim izpopolnjevanjem izboljševali delo.

Rad bi imel pullover? »Napiši prošnjo!«

V sobi poleg ravnateljice se zbirajo vzgojiteljice – kot v nekakšni miniaturni zbornici. Štiri so zbrane tisti hip in po obrazih sodeč nima nobena čez trideset let. Brez pretiranega uvodnega besedovanja začnejo pripovedovati zgodbe iz svojega dela v Domu. Pripovedujejo o otrocih, ki so jih starši takorekoč zavrgli ali pa jih sploh nimajo, o dečkih in deklicah, ki so že vrsto let »domski«, na katere se lahko človek zanese pri najrazličnejših opravilih kot na družinske člane.

Enajst jih je – tovarišic. Delo si formalno sicer delijo. Dve delata z gojenci posebne šole, ena s srednješolci, nekaj jih dela s tistimi v varstvu, v praksi pa, ko ta ali ona zboli, morajo delati vse. S posebno ljubeznijo pripovedujejo o »svojih« otrocih. Od doma jim nosijo obleko, pri znancih ter na najrazličnejše načine poskrbijo za njihovo garderobo in druge potrebščine. Tovarišice sicer povedo, da bi lahko take potrebščine zahtevali od socialnega skrbstva, ki bi potem fi-

nanciral potrebne nakupe, a zadeva gre tako počasi, da največkrat uredijo vse same. »Kar predstavljajte si, kako je to zamudno«, pripoveduje ena od tovarišic. »Fant bi moral iti na občino, tam bi oddal prošnjo, da potrebuje denar za pullover, potem bi ga napotili še levo in desno s potrdili in računi...«

Iz vseh kotov veje domačnost in človeka nehotne zanese spomin k Makarenku in Pedagoški poemi. Učilnice so stare in bolj kot ne zastarele. V kuhinji je velikanski štedilnik na drva, kjer se vsak dan skuha kosilo za 260 otrok. Kopalnice so starinske, vendar čiste. Enajst tovarišic pa dela in živi s počekanimi stenami, nemirnimi otroci in v vonjavah kosila. Morda je njihova prednost v tem, da so mlade, morda pa je delo z otroki, ki jih videvaš preko celega dne, res bolj domače in pristrčno kot je lahko tisto v šoli.

Vtisi z obiska v dijaškem domu v Kamniku so, če jih skušamo strniti v nekaj besed in navezati na bolj splošno problematiko, dobri. Dobri vtisi zavoljo dobrih ljudi, ki smo jih tam srečali. Slab občutek pa se pravega spoznanja, da naša družba še vedno mačehovsko (ali pa ne dovolj resno) obravnava vprašanja dijaških domov, vprašanja urejanja življenja otrok, ki so prikrajšani za tople družinske domove.

V kamniškem domu smo srečali dečka Sineta, ki je »domski« že leta. Pred nedavnim je po dolgem iskanju našel mamo, ki ga sploh ne pozna. V osemletko hodi in je priden fantič. Tovarišice z njim ravnaajo še zlasti nežno. Ob dečku z velikimi očmi in nemirnimi ročicami pa smo se vendarle vprašali, ali je prav, smo pri današnji strožji družbeni standard razvitosti naše samoupravne družbe, še vedno odvisni samo od etično-moralnih kvalitete posameznih vzgojiteljev, od njihove dobre volje in vztrajnosti, sicer nujnih vrlin.

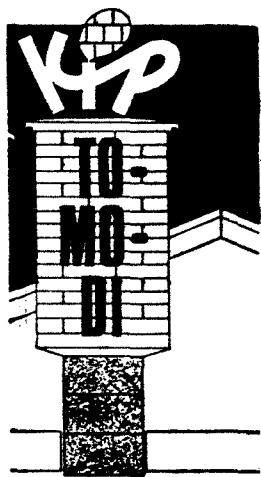
Nekdaj, ko je bila za nami huda preizkušnja vojne, je bilo o takih domovih načrtovanega mnogo obetavnega. Obisk v Kamniku pa nas je prepričal, da najbrž nekako pozabljamo na probleme, ki nas prav vsak dan ne bodo v oči.

Dan mladosti je in dan veselja za vse mlade po srcu. Dan mladosti je tudi za otroke v domu v Kamniku in za tiste v številnih domovih po Sloveniji. Tudi zanje je dolžnost šola in delo, a pravice do lepe mladosti jim ne smemo pozabiti nuditi, če so že to pozabili ali zanemarili njihovi starši in bližnji.

»Ko bom malo večji, bom stopil k mami in jo ogovoril,« pravi Sine; mi pa moramo storiti vse, da mu bo lepo in toplo pri srcu tudi, če ga mati ne bo prepoznala.

KOMUNALNO PODJETJE CERKNICA

- komunalne storitve
- gradbena dela
- urbanizacija
- instalacije (vodovodne in toplovodne)
- prevozi

TOPLI
MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

Uporablja se za peči in kotle od
4000 do 100.000 Kcal/h

Informacije in strokovni nasveti:

Montažno industrijsko podjetje

61000 Ljubljana, Opekarska 13
Tel. 22-113 in 20-641, Telex: 31 420 YU KIP

Borci, invalidi, rezervni vojaški
starešine!

Pri gradnji svojega doma se
posvetujte s strokovnjaki

Montažno industrijskega podjetja!

TOVARNA IZOLACIJSKEGA MATERIALA

izolirka

LJUBLJANA

Fenoterm – mineralna volna

Fenoterm (mineralna volna) spada med visokovredne izolacijske materiale. Zaradi anorganskega porekla, zelo dobrih fizikalnih in kemičnih lastnosti je še vedno eden najboljših in najbolj ekonomičnih materialov za toplotne in akustične izolacije hkrati.

Tehnični podatki: Fenoterm

Koeficient toplotne prevodnosti:

$\lambda = 0,040-0,075 \text{ kcal/m } h^{\circ}\text{C}$

Volumenska teža v neobremenjenem stanju: $\gamma = 47 \text{ kp/m}^3$

Volumenska teža v obremenjenem stanju (100 kp/m^2):

$\gamma = 76 \text{ kg/m}^3$

Debelina vlakna: $6,2 \mu$

Temperatura vzdržljivosti: 720°C

Faktor absorpcije zvoka: $a_s = 0,8-1,0$

(pri debelini 50 mm in frekvencah preko 200 Hz)

Uporaba Fenoterma:

Za toplotne in zvočne izolacije: cevovodov (za centralne kurjave, toplovode) industrijskih naprav in strojev (parnih kotlov, rezervoarjev cistern)

Za toplotne in zvočne izolacije: zidov, sten, podov in stropov ter ravnih in poševnih streh

Za izolacijo hladilnic, gospodinskih aparatov, avtohladilnikov, vagonov hladilnikov, ladij ter številnih naprav in napeljav

Za vsa navodila se obračajte na tovarno izolacijskega materiala

»Izolirka«, Ljubljana –

telefon: n. c. 43-096, 42-291, 42-402

Trgovsko proizvodno podjetje

Manufakturna
Ljubljana

TEL. 311-436 — BANČNA ZVEZA: LJUBLJANA ST. 50101-501-15416 — P. P. 125 • TRUBARJEVA CESTA 27/I

PRIPOROČAMO OBISK NAŠIH POSLOVALNIC

ELEKTROMONTAŽA p. o.

elektromontažno in projektivno podjetje

20 let

61000

LJUBLJANA,

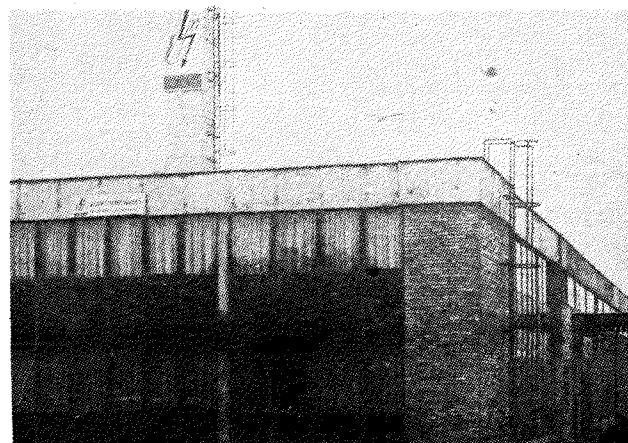
TRŽAŠKA

CESTA 126

Telefon h. c.

261-441, 262-968,

direktor 261-622

PROJEKT - NIZKE ZGRADBE

LJUBLJANA — PARMOVA 33 — JUGOSLAVIJA

TELEFON: TAJNIŠTVO: 312-029 — P. P. 100-11

GLAVNI PROJEKTANT AVTOCESTE HOČE–CELJE

opravljamo projektivno dejavnost, ki obsega:
izdelovanje vseh vrst projektov za ceste, mostove, splošno in komunalno hidrotehniko, ter drugih nizkih zgradb
izdelavo študij in projektov prometnega planiranja
izdelavo projektov za visoke zgradbe
strokovno nadzorstvo nad izvrševanjem objektov po sporazumu z investitorjem
opravljanje geodetskih izmer s področja nižje geodezije
izvajanje projektantskega inženiringa
dajanje ekspertiz in strokovnih mišljenj

SE PRIPOROČAMO!

belinka
tovarna kemičnih izdelkov
ljubljana pp. 5-1

**SPECIAL
PERBORAT**

BELI je odličen dodatek pralnemu sredstvu pri ročnem in strojnem pranju. Razvija aktivni kisik, ki beli, osvetačuje, obstojne barve in ne poškoduje tkanin.
Navodilo za uporabo: Pri ročnem pranju dodajte na vsake 10 l vode, ki že vsebuje malo ali detergent, eno žlico BELI in kuhajte vsaj 15 minut. Pri strojnem pranju dodajte vsaki merici pralnega praška 1 žlico BELI. Najboljši učinek boste dosegli pri temperaturi nad 60°C .
Po pranju z BELI si sperite roke v čisti vodi.
Hranite na suhem.

beli

STOLARNA DOBREPOLJE

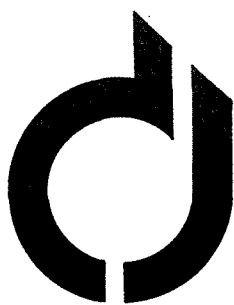

782 008

TELEGRAM: STOLARNA Dobrepolje
TEK. RAČUN: 50130 - 601 - 31140

61312 VIDEM - DOBREPOLJE

Izdelovanje vseh vrst stolov in obešalnikov

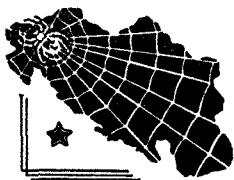

yugocryl

LJUBLJANA JUGOSLAVIJA

Industrija kemičnih pomožnih
sredstev
61000 Ljubljana, Titova 81
poštni predal: P. O. BOX: 81
Telefon:
Telephone: (061) 310-749,
H. C. (061) 322- 241/91
Telex: 31 283, 31 337

Proizvodni obrat
Dol pri Ljubljani

PREDILNICA LITIJA

Pošta in železniška postaja:
61270 LITIJA — Tel. n. c. 88-010

Predilnica bombažnih in
sintetičnih vlaken za tekstilno
industrijo

Vodilno geslo v
Sloveniji

- za družino,
- za stanovanje,
- za gospodinjstvo,
- za šport in oddih

VSE BLAGO V
ENI HIŠI
VELEBLAGOVNICE

V Ljubljani, Kočevju,
Škofji Loki, Velenju,
Slovenj Gradcu, Ravnah
na Koroškem, v
Cerknem in v Žalcu

Trgovsko podjetje
61001 Ljubljana
Miklošičeva 19

Se priporoča s svojimi
poslovalnicami

lip – bled

Vse gradivo za hišo na enem mestu

Vse, kar potrebujemo za hišo do pete faze, lahko dobimo na enem mestu – zidaki z izolacijskimi lastnostmi prispevajo, da je gradnja hitra in ekonomična – velika izbira stavbnega pohištva in tudi notranje opreme – obloge iz lesa prvovrstne smreke.

Vsakdo pred zidanjem dobro premisli, kako bo gradil in iz kakšnih materialov. Zato gotovo ne bo odveč, če vam svetujemo: izberite tak osnovni material, da bo sodoben, da bo gradnja hitra in ekonomična in da boste dobili vsaj večino materialov in potrebnih izdelkov na enem kraju, v enem skladišču!

In ker je osnovno pri vsaki zgradbi stena, zid, bomo najprej spregovorili o tem, namreč o zidkih, ki se dandanes vse bolj uspešno pojavljajo v gradnji, sistem gradnje, ki jo zahtevajo pa zagotavlja, kar pričakujemo: hitro opravljeno delo, ekonomičnost in racionalnost. To so namreč zidaki ISO-SPAN, izdelek LIP, lesne industrije, Bled.

Iz obširnega proizvodnega programa LIP BLED bi v nadaljevanju našega poročanja opozorili na KOMPLETNA VRATA različnih konstrukcij in dimenzij, ki so izdelana za mokro in suho vgrajevanje.

Kompletna notranja vrata za vzdavo (mokra vgrajevanje) imajo smrekov podboj B-4, katerega pozneje pobarvamo v zeleni barvi. Isti podboj B-4 pa je prilagojen tako, da ga je mogoče vgraditi kot suhomontažni podboj, takrat ko so že vsa predhodna dela na gradbišču opravljena. S podbojem B-4 lahko kombiniramo vratna krila vseh vrst, od navadnih iz lesa ali vezane plošče, ki so prav tako prirejena za barvanje, ali pa furnirana s hrastovim, mahagonijevim, anigre ali druge vrste, ki pa so že dokončno finalizirana oz. lakirana. Kompletne notranja vrata s podbojem B-4 izdelujemo v standardnih dimenzijah svetle širine 61, 71, 81 cm z globino podboja 15 cm. Po posebnem naročilu pa izdelajo vrata tudi izven standardnih mer in po želji tudi vrata z nadsvetlobo. Značilno za opisana vrata je tudi to, da so okrasne in pripirne letve iz lesa iste barve kot je krilo, kar daje vratom skladnost in estetski videz.

SUHOMONTAŽNA VRATA s podbojem SM-5, ki je furniran in lakiran ter ga izdelujemo v furnirih enake barve kot krila, kar omogoča kombinacijo, da je krilo v eni, podboj pa v drugi barvi. S takimi kombinacijami dosežemo skladnost barv pri vratih in ostalem sobnem pohištvu.

Vrata SM-5 izdelujejo v standardnih dimenzijah, po naročilu po posebnih merah in z nadsvetlobo. Prednosti vrat SM-5 so poleg kakovosti in lepega videza tudi v tem, da je montaža enostavna, hitra in se izvaja šele tedaj, ko imamo prostore že dokončno izdelane, lahko pa tudi že opremljene s pohištvom.

Med suhomontažnimi vrati naj omenimo še DRSNA VRATA, ki so namenjena za prostore, kjer bi druga vrata zaradi utesnenosti prostora težko odpirali. Tudi drsna vrata izdelujejo v standardnih dimenzijah, obložena s furnirji hrast, lužen hrast, mahagonij in anigre, vse že lakirano in embalarano. Program sobnih vrat je zelo popoln tudi po tipih vrat, ki obsega polna vrata brez stekla, vrata z odprtino za steklo do polovice in vrata z odprtino za steklo do dveh tretjin. Pri vratih z odprtino za steklo so priložene letvice za zasteklitev vrat, ki so izdelane iz lesa iste barve kot so okrasne letve, s čimer dosežemo lep estetski videz.

Med izdelki LIP, lesne industrije, Bled, so tudi vhodna in garažna vrata sistema ATRIJ, ki zbujejo posebno pozornost.

Sistem ATRIJ omogoča uporabniku široke možnosti kombinacij tako po širini in višini, kakor tudi po zunanem izgledu. Omenimo le nekaj primerov. Pri vhodnih vratih, ki so široka 104 cm in visoka 206 cm in so lahko polna ali zastekljena, lahko dodamo enega ali več stranskih elementov (stranska ali nadsvetloba) širine 30 cm in s tem dobimo željeno širino oz. višino. Stranski elementi so prirejani za vgraditev stekla različnih vzorcev. Posebnost pri stranskih elementih je ta, da lahko izbiramo elemente z vgrajenim predalnikom za pisma ali pa brez predalnika.

Pri vhodnih vratih, ki so zastekljena in stranskem elementu, po želji kupca montirajo tudi kovinsko mrežo lepega vzorca, ki daje sestavi svojstven izgled.

V programu naj omenimo še DVOKRILNA GARAŽNA VRATA, ki so široka 229 cm in visoka 206 cm, po komponibilnosti pa so podobna vhodnim vratom. Prav tako lahko izbiramo med garažnimi vrati glede na to, da izberemo vrata z odprtino za svetlobo ali brez nje. Poleg navedenih pa LIP BLED izdeluje tudi DVIŽNA GARAŽNA VRATA, ki so uporabna za vse vrste zidanih in betonskih garaž. Posebno so priporočljiva tam, kjer je pomanjkanje prostora – pri vrstnih ali v teren poglavljenih garažah; predvsem zato, ker posebni mehanizem pri odpiranju dvigne vrata pod strop in zato odpiranje vrat ne zavzema posebnega prostora.

Vhodna, dvokrilna in dvizna garažna vrata so močne nosilne konstrukcije, obložena s hrastovimi (framire) letvicami, v spodnjem delu, obložena z nerjavečo pločevino, lakirana z odpornim umetno-smolnim

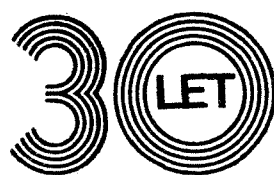
lakom, opremljena z vsem pripadajočim okovjem ter embalarana.

Novost v programu vrat pri LIP BLED je, da se uvaja program STILNIH VRAT, ki bo dopolnil vrzel pri tistih potrošnikih, katerim je pri srcu stilno pohištvo in želijo imeti skladno urejene prostore. Moramo omeniti še to, da iz programa sobnih vrat lahko izberete tudi posamezne elemente, kot so recimo VRATNA KRILA, furnirana v furnirjih mahagonij, anigre, hrast, hrast lužen in navadna vratna krila, ki so obložena z lesom ali vezano ploščo v vseh navedenih tipih.

Med izdelki, ki nam bodo pomagali da bodo naše STENE lepe, trajno lepe in dekoracijsko efektne, so ZIDNE OBLOGE. LIP BLED izdeluje iz smrekovega lesa notranje obloge za strop in stene, zunanje obloge za napušče in še posebej ladijski pod. So različnih dolžin in širin, debeline pa 16 oz. 22 mm.

Zanimiva pa je še zadnja novost, ki prihaja iz LIP BLED. To je sistem MIKO (Mi-za, K-lop, O-bloge). To oblogo z nekaj prijemi spremenimo v praktične dele pohištva, naprimer v mizico s klopjo. Torej lahko iz te lesene stene »izvlečemo« jedilni kot z mizo in klopjo, otrokov prostorček za igranje ali bralni kotiček. Sistem je praktičen tudi zato, ker ga s pridom uporabljamo tam, kjer smo na tesnem s prostorom, npr. na balkonu, v vrtni uti, v mansardnem prostoru, v lovski koči itd.

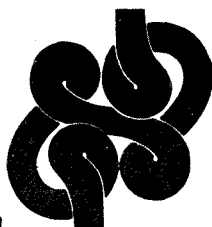
To pa je seveda le del proizvodnje LIP BLED. Graditeljem priporočamo, da pišejo v lesno industrijo LIP BLED po prospekte. Pa tudi sicer jim bodo v tovarni radi postregli s podrobnejšimi podatki in jim pomagali rešiti marsikak problem, ki ga morda imajo pri zidavi ali notranji opremitvi prostorov.

lip bled
lesna industrija

64260 bled

ljubljanska c.32

Ni dolgo tega, ko so v Gornji Radgoni sklenili številne zamisli in predloge ter smernice za delo v prihodnje za slehernega člana zveze rezervnih vojaških starešin.

Nalog je za zajetno prgišče. Prej bi rekel, da jih je preveč kot premalo. Sklepi prve seje občinske konference zveze rezervnih vojaških starešin občine Gornja Radgona pa so še sveži. Sekretarju zveze

JANKU TRSTENJAKU ni treba brskati po zapisnikih. Za sleherno vprašanje ima takoj pripravljen odgovor. Tudi ne izbira besed, s katerimi bi si prizadeval prikriti morebitne pomanjkljivosti, neuspehe ali neizpolnjene naloge. Enako kritičen je tudi do doseženih uspehov. Do teh morda celo bolj, kajti kot pravi sam, ni naloge, ki je ne bi lahko še bolje opravili.

Rad mu verjamem, pa vendar že silim v njega z vprašanjem, ki ni nič kaj prijetno, posebno še spričo tega, ker ne zadeva vprašanega, temveč je naslovljeno na člane te veli-

Janko Trstenjak

ke in močne organizacije ZRVS.

– Kako je pri vas z zavestjo članstva, če vemo, da je dejavnost posameznika v organizaciji prostovoljna in je le izobraževanje obvezno?

»Tako kot v drugih sosednjih organizacijah ZRVS bi morali tudi v naši z nenehnim prizadevanjem doseči pri domačem vsakem posamezniku večjo mero zavesti. Počujte! Skoraj vse sklice članstva moramo še vedno sklicevati s pozivi, katerih so še posebej poudarjene pretnje s kaznjami.«

– V čem naj bi bila pri tem vaša poglobljena naloga?

»Menim, da moramo poiskati in ne samo poiskati, moramo tudi najti nove privlačnejše načine dela, ki bodo privabili naše člane k sodelovanju brez poziva!«

Nove oblike bodo poživile delo

Ponekod so nove organizacijske oblike dela,

Nenehno iskanje novih poti

Zveza rezervnih vojaških starešin občine Gornja Radgona je pri svojem delu že dosegla številne delovne uspehe in se tvorno vključila v prizadevanja za uresničitev programa SZDL na čelu z ZK pri vključevanju rezervnih vojaških starešin v družbenopolitično življenje, idejnopolično vzgojo in vojaško-strokovno usposabljanje vseh članov in občanov za naloge v miru in v primeru vojne. Ob doseženih uspehih seveda ne gre prezreti nekaterih pomanjkljivosti. Posodobiti sedanji način izobraževanja rezervnih vojaških starešin in pa večje vključevanje članov v delo obrambnih struktur, je ena izmed poglobitvenih nalog, ki se jih bodo morali v Gornji Radgoni v prihodnje še bolj zavzeto lotiti.

predvsem novo ustanovljeni aktivni rezervnih vojaških starešin v krajevnih organizacijah, šolah TOZD v marsičem poživili delo. So taki ali podobni aktivni pri vas že zaživeli?

»Aktivni imamo, to je že res, vendar samo to ni dovolj! Tem aktivom je treba določiti tudi naloge in jih vpeljati v delo. No in prav na tem področju nas čaka v prihodnje še veliko dela!«

Za malo denarja – malo muzike

Velja to »načelo« tudi v ZRVS?

»Morda je nekaj resnice v tem, kajti brez potrebnega denarja ne moremo uresničevati zastavljenih nalog. Za naše delo smo vedno dobivali le tisti minimalni delež, ki nam je pripadal, ali pa še tistega ne, pa smo kljub temu dosegali dobre uspehe. Veste, potem se pa človeku zamalo zdi, ko vseh teh naših prizadevanj ne vrednotijo pravilno. Res je tudi to, da se da z malo denarja veliko storiti, vendar menim, da akcije, ki je zamrla sredi dela, ne gre prištevati k izvršenim nalogam. Moram reči, da nekatere družbenopolitične organizacije v naši občini vse do letošnjega aprila niso imele kakšnega posebnega »posluha«, da bi podprle naša prizadevanja glede financiranja te dejavnosti. Prav zdaj pa kaže na boljše.«

Slediti tokovom razvoja

Rezervni vojaški starešine se morajo nenehno izobraževati, slediti razvoju orožja, strategije in vsega ostalega, kar prinaša novi čas.

»Ne morem reči, da si mi ne prizadevamo slediti tem tokovom, pa vendar moram žal deliti

dogajanja pri razvoju orožja, streliva, taktike itd. pri nas in v svetu!«

Strokovne revije so lahko v veliko pomoč

Pri izobraževanju članstva so strokovne revije lahko v veliko pomoč. Imajo vaši člani ZRVS na voljo dovolj strokovnega gradiva?

obramba' pa prihaja v dom slehernega našega člana ZRVS!«

– Kaj menite, bi lahko tudi TV 15 v čem pripomogel k izobraževanju članstva ZRVS?

»Nedvomno! Prenašanje tradicij NOB na mlade je tudi naloga naših starejših članov. S skupnimi močmi bomo zagotovo uspešnejši! Obrambni dnevi v osnovnih šolah, obrambni krožki in strelski krožki so domena naših rezervnih starešin, ki so marsikje ne samo nosilci, temveč tudi izvajalci začrtanega programa.«

Tako kot so delali, so jih tudi ocenili

V Gornji Radgoni sem nekje slišal, da ste na nedavni volilni konferenci zveze rezervnih vojaških starešin dokaj kritično ocenili delo nekaterih komisij, češ, da niso opravile zaupanih nalog?

»Tako kot so posamezne komisije delale, tako so jih naši člani tudi ocenili. Kaj bi slepili eden drugega!«

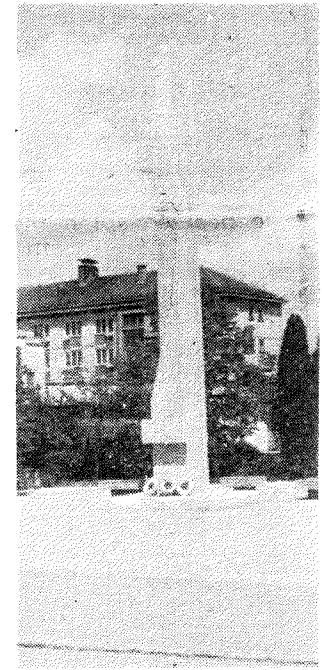
Premalo je še aktivov ZK

Občinska organizacija ZRVS v Gornji Radgoni združuje štiri krajevne organizacije ZRVS, in sicer v Gornji Radgoni, Radencih, Vidmu ob Ščavnici in Apačah. Prav v slednji or-

ganizaciji so najbolj delavni. V dveh krajevnih organizacijah ZRVS so že ustanovili aktivne ZK in prav sedaj ustanavljajo tak aktiv še v Gornji Radgoni, medtem ko v Vidmu ob Ščavnici trenutno še nimajo pogojev za ustanovitev takega aktivnega. Kaj torej načrtujete v tej smeri?

»Spričo premajhnega članstva v ZK med člani ZRVS si že nekaj časa prizadevamo vključiti v članstvo ZK kar največ naših članov, vendar moram reči, da pri tem delu nimamo posebnih uspehov! Aktivni ZK med našim članstvom bodo premostili tudi to vrzel, seveda, če bodo uspeli pravilno zastaviti svoje delo!«

»Bližina državne meje nas ne vznemirja. Prav tako kot drugi tovariši, ki so daleč stran od naše državne meje, se tudi mi približno enako pripravljamo, da bomo znali, če bo treba seveda, braniti pridobljeno. Zakaj bi se

»Neuklonljivim, ki življenja svoja, so v boju za svobodo darovali in vsem, ki v narod svoj v najtežjih dnevih zvesto so in neomajno verovali, v zahvalo dviga se tu spomenik, junaških borb in zmag glasnik,« piše na spomeniku sredi Gornje Radgone, ki ga je 1961. leta postavil občinski odbor ZZB NOV iz Gornje Radgone

torej drugače pripravljali, so mi odgovorili v Gornji Radgoni, ko sem morda nekoliko bolj nerodno zastavil vprašanje o pripravi članov ZRVS. »To pa le napišite, da so nam člani borčevske organizacije zares v domala vseh naših prizadevanjih in pri delu v veliko pomoč. Mlajši rezervni starešine se naj zgledujejo po njih. In kako lepo je delati, kjer se izkušnost in preudarnost prepletata z mladostno zagnanostjo!«

Tone Urbas

Rezervni vojaški stareši ne se morajo nenehno seznanjati s sodobnim orožjem in tehniko

mnenje večine starešin, da bo treba kaj kmalu tudi ta način izobraževanja kar najbolj posodobiti, če bomo želeli hoditi v korak s sodobnimi

»Menim, da ga imamo dovolj, žal pa je prostor tisti, ki onemogoča našim članom, da bi še bolj posegali po strokovni literaturi. Revija »Naša

Spoštovani naročniki »Naše obrambe«

Odločili smo se, da tudi vam ponudimo na ogled časopis TV-15, glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, z namenom, da postanete naš naročnik. Tednik TV-15 izhaja več kot petnajst let, izdaja pa ga Založba »BOREC« v Ljubljani.

Ta izvod obdržite, preberite vsebino te številke, razmislite in ko se boste odločili, da ga naročite, izpolnite priloženo naročilnico in nam jo pošljite. Pri naročilu in plačilu zneska za celotno naročnino vam bomo poslali dve znački. Letna naročnina je 180, polletna 90, za četrtletje je treba odšteti 45 dinarjev, plačate pa na naslov: Založba »BOREC«, časopis TV-15, Ljubljana, Miklošičeva 28/I, štev. računa: 50100-833-30005.

Z današnjim dnem, ko prvim naročnikom »Naše obrambe« pošiljamo TV-15, pričenjamo akcijo pod geslom »TV-15 – naš tovariš.«

Prepričani smo, da vam je tudi TV-15 potreben, kljub temu da vam je po strokovni plati »Naša obramba« nenadomestljivo čtivo. Pričakujemo vašo odločitev

Uredništvo in uprava

odreži

NAROČILNICA

Priimek in ime

Natančen naslov

Pošta

Podpis naročnika

TV-15
uprava
61001
LJUBLJANA
p. p. 598.

Veslaš skozi življenje, premaguješ tokove, bojuješ se s sam seboj in si včasih podoben Robinzonu na osamljenem otoku. Šele takrat, ko se znajdeš na obali, utrujen in v letih, šele takrat se lahko začneš ukvarjati sam s seboj. Učil si se in spoznaval, da je najzanesljivejše vodilo v življenju – praksa. Teoretična razmišljanja in študije imajo lahko v sebi veliko dobrega, ampak ob tem si prav gotovo nekaj spregledal, nekaj česar nisi doživel. Spoznanje je zgovorno: odkril si recept brez negativnih vplivov in veš, da prav zaradi tega nisi odkril pravega recepta.

Med študijem medicine ti vtisnejo v spomin moralno etični kodeks; zarežejo ga v vest. V tistih časih je bil zdravniški poklic tisti, za katerega je veljalo pravilo: delaj, dokler si lahko na nogah. Čas pri tem ni pomemben. Še vedno ni mogoče zdravniškega dela meriti z urami. Kadar imaš več bolnikov, moraš pač dalj delati. Bolnik ali ranjenec nista kriva, če si ti neprespan, utrujen. Delo mora biti kvalitetno opravljeno. To je veljalo za delo pod smrekami, v lesenih barakah in to naj velja danes, v moderno opremljenih zdravstvenih ustanovah. Partizanski zdravnik se je dobro zavedal, da je tudi od njega odvisna bojna morala borcev. Kjer ni bilo zagotovljene zdravniške pomoči, bi se lahko borci bali biti ranjeni in bi se bali pognati v juriš.

V socializmu so najpomembnejši človeški odnosi, torej je tudi zelo pomemben odnos zdravnika do bolnika. Za nove generacije ljudi je slednje premalo obdelano. Tudi v zdravstvu bi se bilo mogoče dandanes marsikaj naučiti iz izkušenj med narodnoosvobodilnim bojem. Potrošniška mentaliteta je zajela tudi zdravniški stan. Pogosto bi morala dobiti zdravstvena služba družbeno mesto kot ga je imela med našo revolucijo. Zdravstvena služba je začetek in konec proizvodnosti. Zdrav delavec je proizvodna moč; zdrav človek bo lahko uresničeval zahteve naše samoupravne socialistične družbe.

Trdna odločitev – zagotovilo za uspeh

Ljubezen, mati otrok; besede, kj jih ni mogoče razdvojiti. Siromaštvo je mnogo manjša nesreča, če je nesrečo sploh mogoče meriti, kakor bolezen. Mati je bila bolna in Rudolf je sklenil: postal bom zdravnik! Bilo je po prvi svetovni vojni. Z bojišč so vozili ranjence. Ob pomanjkanju medicinskega osebja so bili več kakor neboljani. Otroci, tudi Rudolf, so jim nosili vodo. V njihovih očeh sta bila groza in obup, tudi prošnja, neuslišana prošnja za pomoč.

»Moram postati zdravnik!« Študij v Ljubljani in Gradcu. Študent najprej razmišlja, da bi se poglabljal v osnovno panogo – interno medicino. Pred očmi ima rakasta in krvna obolenja. Toda življenje postaja vse manj samo želja. Mati ima raka. Oče, železniški uradnik, bore malo zasluži. Volonter v kirurškem oddelku, to je bila edina možnost za službo. Lahko si bil narkotizer ali asistent. Če so te poklicali vsaj trikrat tedensko, si zaslužil devetsto dinarjev. In lahko si živel, lahko si pomagal materi. Nič več razmišljanja o interni medicini. Kirurgija je postala bližja.

Nad Evropo so se zbirali temni oblaki druge svetovne vojne. Mladi zdravnik, Rudolf Obračunč, se je leta 1939 vrnil v Jugoslavijo – s precejšnjimi težavami. Po priključitvi Avstrije k nacistični Nemčiji so nacisti vpeljali tudi dovoljenje za potovanje izven dežele. Nemci so vse Židovske zdravnike zaprli v koncentracijska taborišča. Mnoge so pobili, nekaterim pa je še pravočasno uspelo zbežati. Zdravnikov je primanjkovalo.

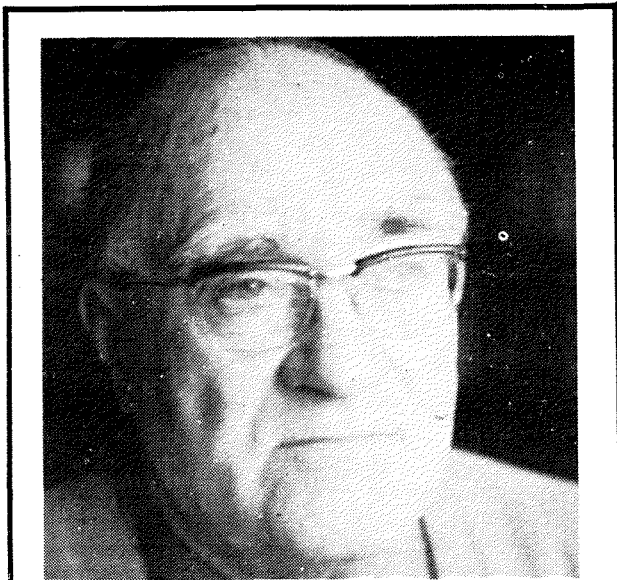
»Odšel sem na policijo po dovoljenje za odhod v Jugoslavijo. Policijski uradnik me je z zvanečimi besedami prepričeval, naj ostanem, ker bom potreben narodu. Odgovoril sem, da me kliče moj narod, ne nemški. Na moje veliko začudenje, je odgovoril, da odkritega nasprotnika vedno spoštuje in mi je podpisal dovoljenje za odhod.

Prvič sem odšel med partizane oktobra leta 1941. Takrat sem volontiral v ljubljanski splošni bolnišnici, na ginekološkem oddelku. Takrat, ko je bil ustanovljen odbor slovenskih zdravnikov, me je povezal dr. Ljubaček. Vedel je, da sem bil pred vojno levičar in da sem imel zaradi tega precej sitnosti. Na seji odbora smo si razdelili naloge. Naše vodilo je bilo: vsak naj gre v partizane tja, kjer dobro pozna področje. Določen sem bil na Štajersko, za Drugo grupo štajerskih odredov...«

Rojen je bil v Zidanem mostu in zaljubljen v naravo. Tudi lovec je bil in je lazil po predelih od Moravc do Pohorja ter Kamniških in Julijskih Alp. Šestintrideset let staremu se je včasih zahotelo, da bi klepetal s potoki, gozdnimi izvirkami ali imenitno oblikovano smreko.

Tistega oktobra se je napotil proti Sv. Križu nad Litijo, da bi prišel v Zagorsko četo, ki pa je bila napadena in razbita. Prvič je poskrbel za ranjence, za fante s peterokrakimi zvezdami in očmi, v katerih je plapolalo junaštvo.

Klic zdravniške vesti

V uredništvu se le redkokdaj odločimo za ponatise. Tokrat smo se: umrl je dr. RUDOLF OBRAČUNČ in »Klic zdravniške vesti«, objavljen v našem časniku pred več kot štirimi leti, naj bo spoštljiv spomin in zahvala – z enim samim pripisom, da nam je hudo.

»Spominjam se. Pred odhodom na teren smo imeli sestanek. Bilo je nekje pri Črnučah. Tovariš Aleš Bebler nam je razlagal taktiko sanitete med partizanskim vojskovanjem. S tem v zvezi je imel izkušnje iz španske državljanske vojne. Bistvo razlage je bilo, da bo neke organizirano stalno mesto, sicer pa, da se mora zdravnik premikati z operativno enoto kot borec. V tisto razlago o stalnem mestu že takrat nisem verjel. Pozneje se je v praksi pokazalo, da je bila trditev na precej trhljih nogah. Stalno mesto je bilo mogoče organizirati kasneje na osvobojenem ozemlju. Res pa je, da je bilo treba misliti, da je zdravnik tudi borec in da mora z bolničarji, ki so mu dodeljeni, nositi s seboj vse najnujnejše instrumente in potrošni material za prvo pomoč. To je bil posebno velik nahrbtnik z žepi, kjer je bilo tisto najnujnejše – tudi za kirurgijo.

Potem, ko je bila Zagorska četa pri Sv. Križu razbita, sem dobil ukaz za vrnitev v Ljubljano. V dokumentih je ostalo zabeleženo, da sem bil sedem dni na dopustu...«

Nekega dne pride k dr. Obračunču kurir. Po dogovorjenem geslu pove, da se mora javiti na razpisano mesto šefa zdravnikov zaporniškega oddelka. To je seveda pomenilo, biti ves čas z eno nogo v grobu. Kadar je kdo pobegnil, so te Italijani obtožili sodelovanja z Osvobodilno fronto, lahko pa si bil tudi v očeh naših ljudi izdajalec.

»V prvih dneh maja sem se pripravljal, da dokončno zapustim Ljubljano. Določen sem bil za zdravnika Druge grupe štajerskih odredov, ki se je v Znojiljah pripravljala, da odide preko Notranjske in Gorenjske na Štajersko. Bilo je to v maju leta 1942.

Zaradi pobeglega tovariša Zornade iz bolnice sem moral zapustiti Ljubljano dva dni pred napovedanim odhodom. Z drugo grupo odredov sem odšel na pot pod zelo težkimi pogoji. Dobil sem močno serumsko bolezen in sem strašansko otekel. Zelo težko sem hodil, celo govoril. Toda bil sem edini zdravnik v drugi grupi. Tovariši so mi pomagali koliko je bilo to le mogoče. Marsikaj smo doživeli na poti; pod Krvavcem smo padli v zasledo. Zlomil sem si nogo. Končno smo le prispeli na Štajersko...«

Na osvobojeno ozemlje

Vrag je, če človek ne more pomagati samemu sebi in da mu to, da je zdravnik, prav nič ne pomaga. Bljuvaš kri in nimaš niti toliko moči, da bi jedel. V štiridesetletniku s šestdesetimi kilogrami

telesne teže, vidijo tovariši onemoglega starčka. Ti pa veš, da te borci potrebujejo. Veš, da so tvoji poklicni kolegi padli v bojih, da si ostal edini, ki bi tovarišem lahko reševal življenja. Ponoči si odhajal z vodilcem na bojišča, kjer si opravljal svojo dolžnost in se spet vračal utrujen v štab. Vedel si, da na tistem področju ni bilo mogoče graditi bolnic. Pri kmetih je bilo mogoče pripraviti bunker za ranjence, če pa so lahko hodili, so jih pošiljali na Dolenjsko. Za ostale je, po navodilih zdravnika, skrbel bataljonski bolničar.

»... NAJTEŽJA OPERACIJA? Borec je bil ranjen z drobcem v glavo, kjer je imel presekano arterijo. Huda krvavitev je grozila s smrtjo. Bilo je potrebno odpreti lobanjo in podvezati arterijo, vstaviti kost na prejšnje mesto, zašiti vse plasti na glavi... Operacija je uspela. Bilo je to na nekem pobočju nad Savinjsko dolino. Toda približno deset dni po tistem so Nemci ponovno napadli. Tovariša, ki sem ga operiral, je zadela dumdumka. Bil je takoj mrtev.

Po tistem spopadu, ko se je naša partizanska enota v hudem tempu unikala, sem izgubil z njo stik. Z bolničarjem Adamom sva sama taval naokrog in vsak večer poslušala, kje bodo zalajali psi. Vedela sva, da ob večerih hodijo naši po hrano.

Bilo je proti koncu oktobra in padle so prve snežinke. Po hudih naporih nama je le uspelo dobiti zvezo, da sva prišla čez Savo, kjer nas je čakala patrola zaščitnega bataljona. Tovariši so bili pred tem prepričani, da sem padel. Takrat je rekel komandant Stane: Cedrik, ti moraš na osvobojeno ozemlje! Zjutraj smo zaslišali grmenje orožja, ko so Nemci na drugi strani Save napadli Kamniški bataljon. Sam pa sem bil namenjen po kurirski poti v Dolomite...«

Iz Dolomitov, kjer je bil Rudolf Obračunč vodja partizanske bolnice, je odšel februarja 1943 v Rog. Pred tem je postal član partije in vodja sanitete Slovenije. Njegovo vodilo je bilo: na posamezna področja je potrebno poslati sposobne zdravnike in jim dati samo osnovne smernice. V vsem drugem se morajo prilagoditi razmeram v katerih delajo. Če bi delali po enem kopitu, bi šlo vse po zlu.

Gozd je dajal vse gradivo za bolnišnice: smrekova debla, skodle, lubje za barake, smrečje in praproti za ležišča. Po pogoriščih roških vasi so nabirali žeblje in opeko, okna in vrata, cev za peč... Za operacijo je rabila miza sredi bolniške barake. Med operacijo so kirurgu zmrzovala noge, skozi streho je curljal dež... Dosti je še živih prič, ki so preživele v roških bolnišnicah dobo gladovanja, ko so se prebivalci bolnišnic hranili samo z drobcenimi jabolki, nabranimi okrog požganih vasi.

»Jeseni leta 1943 sem dobil, kar se zelo redko zgodi, drugič davico. Ob hudem vnetju srčne mišice so me že odpisali. Niti na nogah nisem mogel stati. Razrešili so me dolžnosti vodje sanitete. Postal sem upravnik vojno-partizanske bolnice na Rogu. Volja in metri in koraki... Spet sem stal na nogah, spet sem hodil. Postal sem komandant baze osemdeset. Tu me je zajel val zadnje nemške ofenzive, tu sem razvil različne partizanske delavnice: čevljarsko, krojaško, suho robo za izdelavo škafov in korit za porodnišnico, ki sem jo odprl, oglarsko ekipo, kovaški oddelek... Organiziral sem posestvo, kjer so delali predvsem obsojenci. Tako smo imeli zelenjavo, krompir, zelje in mleko za težke ranjence. In potem pot čez Mašun proti Ajdovščini – svobodi naproti!«

Mar je to volja, je srčnost ali trma? Lahko je tudi etika, ki so ti jo vsadili globoko v srce. Prideš iz gozdov, in veš, da moraš tudi v svobodni domovini ostati v prvih delovnih vrstah. Pošljejo te v Bosno, ko se domovina ponovno znajde v trenutkih nevarnosti. Pošljejo te, da bi pripravil teren za najhujše. Loti se te infarkt, ti pa si še kar naprej strokovni svetovalec za socialno zdravstvo, še kar naprej sprejemaš različne družbene odgovornosti. Pred očmi ti ostaja nenapisani zakon partizanskega zdravnika: tudi v nemogočih delovnih pogojih moraš opraviti delo najbolje. Seveda, dogajalo se je, da je operacija uspela, medtem ko je bil pacient mrtev. Transfuzija krvi je prišla v rabo šele sredi leta 1944. Razum je sprejel takšna pojasnila, čustva so ostala hudo prizadeta. Najpomembnejše je bilo, da si naredil vse kar je bilo v tvoji moči. Pri amputacijah si moral seči po žagi za železo, po mizarski pili. Veljalo je pravilo: čim hitreje. Dvanajst sekund in noga je bila odrezana. Uporabljale so se narkoze, eter in kloroform. Sicer pa je bilo velikokrat v pomoč žganje, ki so ga partizani s tem v zvezi imenovali »moralca«.

Kaj vse je bilo mogoče narediti v tistih časih, kako drugačen odnos je imel človek do človeka? Ali sem lahko zadovoljen sam s seboj? Smo se borili za človeka ali za oltar pridobitništva – denar?

Človek, kakršen je dr. Rudolf Obračunč, se ne umiri tudi takrat, ko doživi drugi srčni infarkt, ko se umakne v pokoj. Svoje življenje je prepočil s tovarištvom in zanj se bori kot se je nekoč za življenje.

Silvo Teršek

Iščem soborca iz Savinjskega bataljona

Iščem tovariša – soborca iz Savinjskega bataljona. Njegovo ime sem že pozabil. V začetku avgusta 1943. leta okrog 5. ure popoldne smo bili v moravskih hribih, na levi obali reke Save obkoljeni. Devet tovarišev se nas je prebijalo iz nemških obročev. Iz smeri Moravče, prek Save, tam blizu Jevnice. Vseposod je bil sovražnik, nas devet pa kar podnevi prek Save, saj druge izbire nismo imeli. Življenje ali smrt. Izmed devetih tovarišev je znal plavati samo eden. Nemci so nas pognali v deročo Savo. Jaz sem bil tisti srečnejši, ki sem se prijel tovariša, ki je znal plavati, za bluzo. V zelo težkih pogojih sva naposled le nekako srečno prešla Savo in se pridružila bataljonu.

Imenovanega tovariša prosim, da se mi javi na naslov: **Janez Bugar, Valburga 21, p. Smlednik.** Bil bi zelo srečen, če bi se po dolgih letih spet sestala, pogovorila.

Borcem 3. bataljona 1. brigade VDV

Borce 3. bataljona vabimo na tovariško srečanje s kulturnim programom, ki bo na dan krajevnega praznika Mirne na Dolenjskem – 4. junija 1978 ob 13. uri.

Zbrali se bomo pred osnovno šolo v Mirni. Posebnih vabil ne bo.

Odbor 3. bataljona 1. brigade VDV in družbenopolitične organizacije Mirna na Dolenjskem

Vabimo na delovno akcijo »Posočje 78«

Domicilni odbor Briško-beneškega odreda Nova Gorica poziva vse borce in aktiviste, ki so se borili na tem teritoriju, da se udeležijo delovne akcije »Posočje 78«, ki bo v soboto – 27. maja 1978 v vasi Čezsoča pri Bovcu – ob 8 uri. Zaradi organiziranja prevoza z avtobusi in drugimi prevoznimi sredstvi, pošljite prijave o udeležbi čimprej svojim sekcijam oziroma poverjenikom, kjer boste dobili podrobna pojasnila.

Odhod avtobusa iz Ljubljane s Trga osvoboditve bo ob 5.15. uri in iz Pirana ob 4.30. uri.

Domicilni odbor Briško-beneškega odreda

Ob smrti dr. Rudolfa Obračunca

Prejmite, prosim, v mojem imenu in imenu republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije iskreno sožalje ob hudi izgubi, ki je zadela vasspoštovana tovarišica Hilda Obračunc, in vašo družino. Nenadna smrt tovariša Cedrika je močno prizadela našo organizacijo, v kateri je bil dolga leta podpredsednik republiškega odbora. Bil nam je zvest tovariš, odličen organizator in pristrčen prijatelj. Zato je bil tudi vsesplošno priljubljen med sodelavci in znanci. Z njegovim odhodom je nastala v naših vrstah velika vrzel.

Predsednik republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije: Janez Vipotnik

Srečanje primorskih učiteljev v Novi Gorici

Starejši primorski učitelji so ves čas italijansko-fašistične okupacije od leta 1920 naprej delali proti raznarodovalni politiki ter tako pripomogli, da je primorsko ljudstvo kljubovalo fašističnemu nasilju ter tako doseglo zaželeno svobodo.

Letos bodo učitelji proslavljali trideseto obletnico osvoboditve Slovenskega Primorja.

Proslava bo združena z odkritjem doprsnega kipa učitelju-mučeniku Lojzetu Bratužu iz Gorice, ki je bil zadnja žrtev fašističnega mučenja leta 1936. Kip bodo odkrili starogoriški študentje 11. junija ob 10. uri na Erjavčevi cesti v Novi Gorici. Spominske slovesnosti se bodo udeležili tudi zamejski učitelji.

Iščem podatke o Ludviku Bratuši

Ludvik Bratuša, domačin iz vasi Vogričevci pri Ljutomeru, je kot mladenič konec oktobra 1943 odšel preko zveze v Radencih na Kozjak – v 2. četo 2. bataljona Lackovega odreda. Razen nekega Zmazka, ki pa je bil ujet in je potem v taborišču umrl, se Bratuša ni spomnil nobenega drugega imena.

Na začetku decembra 1943 je šla enota Lackovega odreda čez Dravo na Pohorje. Pri prehajanju čez reko so Nemci nekaj borcev ujeli, med njimi tudi Ludvika Bratuša, ki so ga odpeljali v mariborsko kaznilnico. Od tam so ga nekajkrat gestapovci odpeljali na zaslišanje v frančiškanski samostan, kjer so ga tudi mučili. V kaznilniški sobi so se jetniki – bilo jih je več kot trideset – nenehno menjavali in Bratušase ne spomni njihovih imen.

Na začetku aprila 1945 so pri bombardiranju številni jetniki pobegnili iz mariborske kaznilnice. Med njimi sta bila tudi Bratuša in mlinar Babič iz Verzeja, ki je bil potem ujet in odpeljan v taborišče. Bratuša se je na Teznem, kjer ni nikogar poznal, zatekel v neko hišo, da se je malo najedel. Od tam je šel k drugim na Teznem in se je pri njih skrival deset dni. Ko si je opomogel, kajti ob pobegu je bil tako slab, da ni mogel nadaljevati poti proti domu, je skrivaj odšel v domačo vas Vogričevci in tam pričakal svobodo.

Prosimo vse, ki kaj vedo o Ludviku Bratuši – partizanu Lackovega odreda, zaporniku v mariborski kaznilnici in pobeglem jetniku na Teznem, naj sporoče to uredništvu TV-15!

Iščem tovariša!

Rada bizvedela za naslov tovariša, s katerim sva skupaj delala v narodnoosvobodilnem gibanju (Rakovnik–Mirna–Šentrupert). Nosil mi je propagandni material, da sem ga oddajala, tudi lepake sem lepila na drogeve in podobno. Prosim, če se javi na naslov: **Slavka Erman, Hruškarje, p. Cerknica**

Vabimo na Ljubelj

Tako kot vsako leto bo tudi letos 3. junija ob 10. uri komemorativno srečanje nekdanjih političnih zapornikov, internirancev in izgnancev s šolsko mladino gorenjske in ljubljanske regije in borci NOB – na prostoru nekdanjega taborišča na Ljubelju.

V kulturnem programu bodo sodelovali kulturni delavci jeseniške občine. Zveza združenj borcev NOV Tržica pa bo pripravila drugi del srečanja.

K številni udeležbi vabi

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije

Iščem Franca Koširja

Tovariš Franc Košir mi je takrat rekel, da je doma pod Triglavom. Leta 1941 je prišel kot aktivist OF iz Ljubljane na Primorsko. Marca in aprila 1941 smo ga dva meseca skrivali v naši hiši – pri Čibeju v Gornji Tribuši. Da bi ga laže predstavljali kot sorodnika, nam je podnevi pomagal na polju, ponoči pa smo delali plakate, zvezde in vzpostavljali zveze z zaupnimi ljudmi v Gornji Trebuši, Vojskem in Čepovanu. Letos bo Gorenja Trebuša praznovala več obletnic in med njimi tudi sedemintrideseto obletnico narodnoosvobodilnega boja na Primorskem.

Prosim tovariša Franca (intudi vse, ki o njem kaj vedo), da se javi na naslov: **Olga Lipušček-Čibejeva, 30. divizije 16. p. Portorož.**

Iščem oficirja Sotlarja

Iščem oficirja Sotlarja, ki je bil septembra 1944 kot podporočnik, če se dobro spominjam, pri vojaški misiji maršala Tita v Londonu, 53 Eaton Place. Mogoče se še spomni, ko sem se prijavil in mu prinesel napisano lastnoročno izjavo za

vstop v NOVJ, zase in za ženo Pepco Šebenikar. Če tovariš Sotlar še živi in če se tega spominja, ga lepo prosim, da nama to potrdi in pošlje potrdilo na naslov: **Slavko in Pepca Šebenikar, Solška 4, p. Bled.**

Je naša edina priča!

Majhni... zrasli smo v brigado

4

Delo in življenje Jurčetove čete na zaupnem področju je bilo zelo težko in odgovorno. Svoje naloge je opravljala kljub temu uspešno in zvečine po lastni presoji. Posebej velja omeniti:

– hudo borbo čete 12. marca 1943 v vasi Veliki Lipovec, ko je padel kasnejši narodni heroj Dušan Jereb-Štefan. V tej borbi so hoteli združeni črnosrajčniki in belogardisti dokončno očistiti ta prostor z uničenjem Jurčetove čete.

Sredi aprila 1943 je bila četa premeščena na sektor Dolenjskih Toplic, kasneje – 13. junija 1943 okrepljena, preimenovana v Levstikov bataljon in vzeta iz sestava ZDO.

V prvih dneh decembra 1942 je štel ZDO že 265 ljudi a le 190 oboroženih in sposobnih za borbo. To priča o njegovi nezadostni oborožitvi, saj je bil dobro »založen« le z minami, s katerimi se je oskrboval na italijansko-nemški meji. Obratno pa lahko trdimo za politično delo znotraj odreda in na terenu, kjer se je nahajal. Samo v decembru 1942 je 1. bataljon opravil 11 političnih mitingov in 5 mobilizacijskih sestankov v krajih in vaseh od Cateža, mimo Sv. Križa in Mirne do Bele cerkve ob Krki. Poleg tega je v tem mesecu ta enota ZDO nadaljevala z vojaškimi akcijami in z večjim ali manjšim uspehom opravila vrsto diverzantskih akcij na sovražnikove komunikacije.

Ko je vodstvo Osvobodilne fronte v tistem mesecu presojalo trenutni položaj in odredjalo neposredne naloge, je naročilo glavnemu poveljstvu, naj pristopi k nadaljnji reorganizaciji celotne slovenske partizanske vojske, ker se je pokazala potreba po intenzivnejših akcijah posamičnih ali združenih brigad. Da bi primerno utrdili moč brigad in jih pripravili za predvidene naloge, so morali odredi ponovno odstopiti del svoje žive sile in tako je tudi ZDO dobil nalogo od glavnega poveljstva v prvi polovici decembra 1942, da odstopi Gubčevi brigadi določeno število oboroženih borcev. Obenem je bil izvzet 3. bataljon iz sestave ZDO in vključen v brigado Toneta Tomšiča. Tako je v enem mesecu odšlo v Gubčevo brigado 76, v Tomšičevo pa okrog 100 borcev iz ZDO.

Kmalu za tem, dne 26. decembra, so z naredbo glavnega poveljstva ustanovili na področju Slovenije štiri operativne cone. ZDO je bil ob tej reorganizaciji vključen v I. Dolenjsko operativno cono. Čeprav je imenovalo glavno poveljstvo obenem z ustanovitvijo slovenskih operativnih con tudi nova vodstva štabov odredov, je imenovala komanda Dolenjske cone 12. januarja 1943 naslednji štab odreda: komandant Alojz GRČAR – Mitja Štajerc; politični komisar Bogomir PERŠIČ – Marko Dolinc; namestnik političnega komisarja Avgust FARČNIK – Sandi; obveščevalec odreda Niko MEVŽELJ in odredni intendant Franc JERIČ.

Zelo skrženo število borcev ZDO je narekovalo tudi njegovo novo organiziranost. Namesto bataljonov se formirajo štiri precej močne čete, ki se v nadaljnjem obdobju dokaj samostojno in uspešno vključujejo v akcije, ki so jih vodile manevrske udarne brigade, vključene v Dolenjsko operativno cono. Navajam samo tiste akcije v coni, v katere so bile vključene enote ali pa celotni, na novo organizirani ZDO:

– 26. in 27. decembra 1942 uničenje proge Mirna–Št. Janž ter napad na fašistično postojanko v gradu Dob pri Mirni

– 1. in 2. januarja 1943 rušijo enote cone proge Mirna–Trebnje in uničijo vlak cistern

– 4. in 5. januarja 1943 napadi in delna likvidacija belogardističnih postojank v dolini Temenice (Dolenja vas in Temenica) in Primskovo

Da bi razbremenile partizanske sile na Hrvaškem in v Bosni, proti katerim se je v januarju 1943 začela četrta sovražnikova ofenziva, so na poziv Vrhovnega štaba NOV in POJ odšle brigade Dolenjske cone v akcije in operacije na območje Žumberka in Vivodine. Vrnile so se v februarju, nadaljevale z ofenzivnim polem v akcijah na Pleterje, Metliko, Suho krajino, izvršile v marcu 1943 nekoliko močnih napadov na železniške proge in konec meseca dosegle v bojih z Italijani eno najsijajnejših zmag med vso vojno na Veliki gori v Jelenovem žlebu. Aprila so nadaljevale brigade z udarci na belokranjsko železniško progo, konec meseca pa sta se vrnile Gubčeva in Cankarjeva brigada v Mirnsko dolino.

Po odhodu brigad s področja, ki je bilo dodeljeno ZDO, je moral le-ta prevzeti na sebe nastalo praznino, ne malokrat izpolnjeno s srdom in željo po masčevanju italijanske in belogardistične soldateske tistih postojank, ki so bile na odredovem prostoru. Poleg tega je bilo treba nadaljevati s političnim delom med prebivalstvom, katerega je vse bolj plašil in pritiskal naraščajoči terorizem bele garde, nadaljevati je bilo treba s sicer manjšimi, a stalnimi akcijami proti sovražniku, predvsem pa z mobilizacijo še sposobnih sil.

se nadaljuje

Kdaj se je rodil terorizem?

Čeprav je nasilje staro toliko, kot je staro človeštvo, se teoretično jemlje, da se je terorizem pojavil v času francoske buržoazne revolucije, 1789–1794 (znana »jakobinska diktatura«). Danes bi lahko rekli, da se je takrat pojavil kot termin, s katerim označujemo neko stanje, način ravnanja neke oblasti.

»Revolucije so bile vedno obsojene na nesvobode«, pravi tovariš Kardelj, »čeprav so nastajale ravno zato, da bi nesvobode odpravile. Kontrarevolucije pa so se vedno hvalile s »svobodnjaštvom«, čeprav se lahko obdrže le z uporabo nasilja.«

Kot predhodnik terorizma v delavskem gibanju, se v drugi polovici 19. stoletja, pojavi tajna teroristična organizacija »Narodna rasprava« z Nečajevim na čelu. Njen program je med drugim: »...strahovito, popolno, vseobče in brezkompromisno uničevanje... z vsemi silami in vsemi sredstvi... vse, kar prinaša zmago revoluciji je moralno, vse kar pa zmago ovira, je nemoralno in kriminalno.«

Takoj moramo reči, da so marksisti že tedaj in pa kasneje nasprotovali takim metodam boja.

Dejstvo je, da terorizem v vsem svetu, posebno pa v državah zahodne Evrope nenehno narašča, najbolj še zadnjih pet let. Na žalost se to zelo jasno vidi na primerih posameznih zahodnoevropskih držav. Navedimo, da so leta 1976 v Italiji zabeležili 63 primerov ugrabitev, leta 1977 jih je bilo 77, v prvih dveh mesecih letošnjega leta pa že 12. Če se bodo ugrabitve nadaljevale s takim tempom, bo ob koncu leta Italija imela nov žalosten rekord v številu ugrabitev. Po neki statistiki je skupno število kriminalnih dejanj v letu 1977 za deset odstotkov višje kot leta 1976. V času ugrabitve Alda Mora so statistiki izračunali, da v Italiji vsake štiri do štiri in pol minute izvedejo teroristično akcijo.

Ugrabitelji Alda Mora pod masko levičarjev

Ker so si ugrabitelji Alda Mora nadeli masko levičarjev (»rdeče brigade«), najprej pogledimo nekaj elementov, ki to njihovo masko kompromitirajo:

Že sam izbor žrtve teroristične akcije dovolj prepričljivo govori, katere sile so objektivno lahko najbolj zainteresirane za takšno dejanje. Znano je, da je bil Aldo Moro najuspešnejši politik iz krila krščansko demokratske stranke. Posebno kar zadeva normalizacijo odnosov z levo usmerjenimi silami italijanske politične scene, vključno s komunistično partijo. Ra-

Aldo Moro, čeprav umorjen, je zmagal v boju proti terorizmu

Že od dneva ugrabitve Alda Mora, predvsem pa od 9. maja, ko so v ulici Caetani našli njegovo truplo, se ves svet sprašuje, kdo so njegovi ubijalci, kdo stoji za rdečimi brigadami, v čigavih rokah so niti »drame Moro...«

Na ta vprašanja skuša odgovoriti člar ek polkovnika Dušana Vilića, strokovnjaka za vprašanja terorizma, objavljen v »Narodni armiji«. Nekaj skrajšanih poglavij tega članka posredujemo našim bralcem.

zumljivo je, da so dokler so se kompromisi demokracij z levimi partijami omejevali samo na socialiste, na social demokrate, »izvenparlamentarne sile« v Italiji, pa tudi v ostalih zahodnoevropskih državah, to še nekako mogle prenašati. Taki kompromisi niso vodili v strukturalne spremembe v kapitalističnih družbenih odnosih. Sedaj, ko je ta kompromis vključil tudi komunistično partijo Italije, čeprav samo kot del vladne večine, je tak razvoj moral biti prekinjen, med drugim tudi z udarcem po osebnosti, ki je brez dvoma največ doprinesla k temu razvoju.

Če bi v primeru rdečih brigad resnično šlo za ultra levičarje, bi morala biti žrtev prej Berlinguer kot Moro. Neki avtentični struji v delavskem gibanju Italije, ki bi bila orientirana izključno na revolucionarne metode boja, bi bila mnogo bolj v napoto današnja strategija KP Italije, znana kot koncepcija »zgodovinskega kompromisa«, kot pa pripravljenost krščanske demokratske stranke, da začasno podpira tako koncepcijo.

Po drugi strani pa je znano, da v vrhovih krščanskih demokratov ni veliko takih politikov kot je bil Aldo Moro. Z njegovo odstranitvijo s politične scene je bilo treba zastrašiti teh nekaj ostalih, v smislu prekinitve sodelovanja s komunisti.

Sama ugrabitev je bila izvedena na dan imenovanja nove vlade Giulia Andreottija, katere večino tvori tudi KP Italije. Očitno je bil cilj ugrabitve, da na najresnejši način demonstira proti taki vladni večini, in da zavrne tudi samo imenovanje.

Vsa akcija ugrabitve Alda Mora je pripisana rdečim brigadam. Po podatkih iz raznih virov so bile rdeče brigade formirane pred devetimi leti. Prvič jih omenjajo v nekem poročilu milanske policije leta 1969. Eden njenih glavnih organizatorjev naj bi bil 37-letni Renato Curcio, ki mu pravkar sodijo v Torinu. V italijanskih pa tudi nekaterih drugih zahodnoevropskih časopisih je bil v marcu 1978 večkrat objavljen podatek, da je bil Curcio, preden je osnoval rdeče brigade, pripadnik ultra desnih organizacij.

Kot študent sociologije je bil najprej član rimsko katoliškega kluba študentov na fakulteti v Trentu. Po bostonskem »Christian science monitoru« je v nekaj letih iz klerikalca postal marksist, najbrž pod vplivom svoje žene, ki pa je iz buržoazne družine. Zares nerazumljiva metamorfoza nekega ekstremista z enega na drugi pol političnega spektra.

S prvimi obvestili teroristov po ugrabitvi je bil serviran javnosti tudi daljši razglas, ki dobesedno vre od levičarskih izrazov, kot n.pr. imperalistična buržoazija, multinacionalne družbe, država multinacionalnih družb, kontra revolucionarne sile, kriza imperizma in podobno. V istem žargonu je pisan tudi »komunike št. 3« s pismom ugrabljenega Alda Mora notranjemu ministru Cossigi pa tudi vsi kasnejši komunikeji.

Med ugrabitvijo Alda Mora so v javnost prodrle tudi razne črne statistike o terorizmu. Med njimi tudi ta, da je trenutno v Italiji od 60 do 90 terorističnih skupin in organizacij, med katerimi so najštevilnejše in najekstremnejše prav rdeče brigade.

Če resnično obstaja tako veliko število terorističnih skupin, ne vemo, vendar že samo opozarjanje na to število hoče prepričati o njihovi spontanosti in anarhizmu pri njihovih dejanjih. Takšno prepričanje izključuje možnost prisotnosti, predvsem pa nekega močnejšega vpliva tujih faktorjev. Ugrabitev Alda Mora in predvsem dejstvo, da so do sedaj reklamirani voditelji rdečih brigad skupaj z Renatom Curciom v zaporu, nedvoumno dokazuje, da imajo rdeče brigade tudi

voditelje, ki so še na svobodi.

Način, kako je bila ugrabitev izvedena, če ga analiziramo samo s pomočjo detajlov, ki so v javnosti znani, povsem prepričljivo zavrača možnost spontanosti ali avtonomije skupine, ki je to edinstveno zamisel tako precizno izvedla, istočasno pa kaže, da je bila ugrabitev dolgo in sistematično pripravljana. Po preciznosti, hitrosti, zavarovanju in celem nizu izredno uresničenih detajlov, na katere so organizatorji pravočasno mislili, ugrabitev Alda Mora gotovo presega vse, kar je dosedaj zabeleženo v analizi terorizma ne samo rdečih brigad, ampak celo tistih skupin komandosov, za katerimi je stala država ali neko osvobodilno gibanje. Teroristi so bili izredno izurjeni, bolj kot najmodernejše specialne vojne enote, za katere vemo, da danes obstajajo. Po teh in drugih značilnostih te akcije ni težko zaključiti, da se je skupina dolgo in sistematsko pripravljala pod zelo strokovnim vodstvom, ki ga lahko najdemo edino v specialnih vojni ali policijskih formacijah nekaterih držav. V javnost je prišla vest, da je skupina teroristov nekaj dni pred ugrabitvijo Alda Mora imela celo neke vrste generalko, ravno na mestu, kjer so kasneje Alda Mora ugrabili. Visoka stopnja profesionalizma, tako očitnega v celem nizu detajlov, znanih v javnosti, priča o prisotnosti visokih strokovnjakov v vadbi teroristov, kakršne bi težko angažirala neka anarhistično teroristična skupina sama, brez organizacije na višjem nivoju.

Čeprav Moro ni bil slučajno izbran kot žrtev terorističnega napada, je bilo kmalu po ugrabitvi ja-

sno, da je sredstvo, ne pa cilj akcije rdečih brigad. Takim izurjenim napadalcem (celotna akcija je bila zaključena v 57 sekundah, v tem času je bilo izstreljenih okrog 80 strel in edini karabiner, ki mu je uspelo izstopiti iz avta, je dobil strel v čelo) bi bilo Aldo Mora enostavneje ubiti kot ga ugrabiti, pri tem pa paziti, da ostane živ v peklenskem ognju najmanj desetih ugrabiteljev.

Moro je živ v rokah teroristov služil kot sredstvo za prisilo države, da naredi vse, kar zna in more, za njegovo osvoboditev. In le-ta je, popolnoma razumljivo, poskušala vse na najboljši način, ki ga je v tem momentu lahko. Pregon ali bolje rečeno »skrivalnica« med državo in teroristi se je začela zelo spektakularno, vendar je v njej država oziroma obveščevalno-varnostni sistem iz dneva v dan izgubljal in postajal vse bolj nemočen. Prav to pa je bil cilj ugrabitve Alda Mora – udariti v srce države.

Kolikor bolj so vladajoče politične sile manifestirale svojo odločnost, da ne popuste teroristom, toliko bolj so teroristi vztrajali pri njihovi kapitulaciji. Pri tem je bilo takoj jasno, da igrajo na karto razdora med političnimi partijami vladne parlamentarne večine. Vsak spor med temi partijami bi ukinil zdajšnjo parlamentarno večino in pripeljal do nove razporeditve političnih sil v državi, v kateri naj bi obšli komunistično partijo. Do razdora bi javno lahko prišlo prav ob odnosu do teroristov. Na to jasno kaže stavek iz tretjega sporočila Alda Mora vladi, kjer naj bi jo on sam nagovarjal, naj naredi vse, kar ugrabitelji od nje zahtevajo, ker bo sicer pod pritiskom teroristov moral »reči tisto, kar bi lahko bilo neprijetno in nevarno v določenih okoliščinah«. S čim je že Moro pretil, česa še ni povedal teroristom, medtem ko je pisal v njihovi prisotnosti kot njihov ujetnik?! Ali ne gre za kompromitirajoče podatke o vplivnih osebnostih politične scene iz nekih partij vladne koalicije? Mar ne bodo o tem sedaj spregovorili teroristi in politično usmrtili tiste osebnosti, ki v tej ofenzivi desnice ne bodo poslušne?

Morda bi bilo najbolje naporno odkrivanje skrajno desničarskih sil, ki se skrivajo pod levičarskimi nazivi in terminologijo, zaključiti z izjavo italijanskega publicista in sociologa Lelia Bassa: »Gotovo je, da stojimo pred široko in kompleksno organizacijo z mednarodnim zaledjem, ki precej presega sile teroristične formacije rdečih brigad. Stojimo pred multinacionalnim terorizmom, za katerega obstajanje imamo veliko dokazov, vendar osebno o tem ne bi mogel dati popolne ocene. Brez dvoma neke obstaja center, možgani, ki delujejo plansko in odbirajo ter zadevajo cilje s posebnim namenom. Gotovo je dovolj fanatikov, ki javno pridigajo desničarske in levičarske ideologije s skupno željo, da uničijo obstoječe režime. K povečevanju vznemirjenosti dodaja tudi dejstvo, da levičarji običajno odprto prevzema odgovornost za svoje akcije, desnica pa se skoraj vedno skuša skriti za barvami levice. Šele precej let po teh dogodkih lahko zgodovinarji razjasnijo pravega storilca teh zločinov, vendar je v javnosti že dosežen zaželen učinek.«

Nezakonski otroci »dveh fašizmov«

Teroristi so najprej želeli s hitro spektakularno ugrabitvijo Alda Mora razbiti vladno večino, v kateri je tudi KP Italije. Ko jim to ni uspelo, so se lotili dolgoročnega izsiljevanja, v katerem so resnično mojstrsko zadrževali visoko napetost in pričakovanje, prepričani, da bodo na ta način prisilili v razpad vlado in njeno parlamentarno večino.

Vendar je kljub vsem rezultatom, ki so jih dosegli (predvsem so pokazali, kako nemočna je policija, da bi z uspešno akcijo presekala to strahotno igro zločina), to nadaljevanje akcije prek vseh meja teroristom kvečjemu škodilo. To časovno razdobje je omogočilo progresivnim silam, ne samo v Italiji, ampak tudi v nizu drugih dežel, da so prepoznale v teroristih »nezakonske otroke dveh fašizmov«, starega, ki je mrtev, in mladega, ki išče svoje mračno nasledstvo... Poskus, da bi ustvarili koncentracijsko taborišče za enega človeka, je spomnil svet na koncentracijska taborišča za milijone ljudi, kakor je to napisal v uvodniku novinar revije »Duga«. Pa zaključimo ta članek z besedami iz tega uvodnika: »Aldo Moro je prvi resen udarec terorizmu. Uničil je poskus, da bi ustvarili neko teroristično cerkev. Odvzel je terorizmu boga in ikone in razvrednotil njihovo vero v službo nasilja; Aldo Moro, čeprav umorjen, je zmagal v boju proti terorizmu. To je samomor terorja.«

Priredil I. Tinta

V Jugoslaviji smo visoko cenili Alda Mora zaradi njegovega pomembnega prispevka k razvoju prijateljstva in dobrega sosedskega sodelovanja med našima državama ter neutrudnega zavzemanja za mir, vsestransko sodelovanje in razumevanje med vsemi narodi in državami. To dejanje teroristov proti njegovi osebnosti je napad na načela in prodobitve demokratičnega in naprednega razvoja v Italiji, za kar se je nesebično in vztrajno zavzemal. Prepričani smo, da bodo italijanska vlada ter italijanske demokratične in napredne sile zagotovile pogoje za nadaljnji napredek in blaginjo italijanskega naroda.

Iz sožalne brzojavke predsednika Tita predsedniku Leoneju ob uboju Alda Mora

Ivan Jan:

7

Korenine in razvoj belogardizma in domobranstva na Gorenjskem

Takšen kapitalistični red je cerkvi torej ustrejal, zato ga je hotela na vsak način obdržati. O tem je temeljit poznavalec teh krogov dr. Metod Mikuž leta 1946, po pogovorih z leta 1941 pregnanimi kaplani in župniki z Gorenjske, zapisal:

»Nihče se v pogovoru ni dotaknil ne kaj bo z verniki, ki so ostali brez duhovnika, ne kaj bo z vero. Pač pa so vsi ti duhovniki glasno tožili, kaj bo s farovškim posestvom, kaj bo z denarjem, naloženim v hranilnice ali še neizterjanim od ljudi...«

Da so se domobranci prostovoljno borili proti narodnoosvobodilnem boju, dokazuje tudi prošnja »protikomunističnega odbora«, ki so jo 6. marca 1944 podpisali in poslali dr. Friederichu Rainerju župnik Karel Škulj, dr. Ludvik Leskovar, inž. Jože Sodja, kaplan Mavec in nekateri drugi. Prošnja govori o nujnosti protikomunističnega boja ter o tem, da bi časopise, ki izhajajo v Ljubljani, lahko razširjali tudi na Gorenjskem. »Odbor« je prosil tudi za dovoljenje, da bi na Gorenjskem organizirali domobranstvo. Da bi organizacija potekala hitreje, naj bi najprej »poslali tja neke enote iz Ljubljane, in to v kraje, kjer je razpoloženje za protikomunistični boj že zrelo, kasneje pa bi te enote zopet odpoklicali.«

Zgodovinar Franček Saje je o tem zapisal: »Belogardisti so 3. februarja 1944 imeli zborovanje v frančiškanski dvorani v Ljubljani, kamor je prišel tudi general Leon Rupnik. Prej imenovanemu župniku Karlu Škulju in ostalim je odgovoril, na kakšen odziv je že v decembru 1943 poslano vdanostno in zahvalno pismo naletelo pri samem Hitlerju. Rupnik je zbranim belogardistom ponosno govoril, da je bil »Führer pisma vesel in mi je naročil, da vam sporočim svojo zahvalo«. Na to je klerikalni odposlanec župnik Škulj rekel: »Gospod prezident, sporočite, prosim, Vodji (Hitlerju) našo srčno željo: Naj uresniči on stoletni sen slovenskega naroda! Da bi se Kranjci in Slovenci in vseh okrog rodovi združili pod streho hiše ene. V tem domu naj se združijo s Kranjcem Goričan, Tržičan, Istrijan, Beneški Slovenec, Štajerc in Korošec. In v tem domu naj zavlada prava svoboda in pravičnost.

Končno naj dobimo upravno samostojnost, da rešimo socialna in druga vprašanja in izvedemo popoln preporod slovenskega naroda.

Gospod prezident! Vi ste prvi naš slovenski general, popeljite nas v srečno bodočnost. Pismo Vodje (Hitlerja) nam je vilo prepričanje, da bo stoletni sen našega naroda uresničen. (Besedam gospoda Škulja je vsa dvorana pritrdjevala s pravim hrumenjem, op. F. S.) Ne le zborovalci v tej dvorani, ampak vsi Slovenci bi z brezmejnimi veseljem pozdravili tisti dan.« (Citirano po cenzurnem izvodu »Slovenca« 4. februarja 1944.) »Slovenec« je, kot je ugotovil Franček Saje, hotel objaviti tudi tukaj citirane besede, vendar jih je nacistična cenzura črtala.

Med pomembnimi organizatorji domobranstva na Gorenjskem je bil tudi študent prava Slavko Krek, ki je prihajal iz Ljubljane. Bil je član »Akademske stolne kongregacije«, tajnik generala Rupnika, sodelavec belogardističnih duhovnikov in organizatorjev v Ljubljani kaplana Franca Glavača, Toneta Duhovnika, Andreja Križmana, mons. Matije Škrbca, zvesto predan škofu Rožmanu, sodelavec gestapa in angleške obveščevalne službe ter nečak kraljevega reakcionarnega ministra dr. Mihe Kreka. Deloval je legalno, pa tudi ilegalno. Na sodnem procesu leta 1948 v Ljubljani je sam opredelil vlogo in naloge duhovščine pri organiziranju domobranstva na Gorenjskem: »Oni (duhovniki) so izrabljajoč versko naziranje Gorenjcev dokazali, da je na podlagi katoliške dogmatike nemogoče sodelovanje s komunistično partijo. Torej so že s tem pripovedovanjem nujno odvrčali ljudi od osvobodilnega gibanja... Eden izmed odločilnih faktorjev (pri pošiljanju takih duhovnikov na Gorenjsko) pa je bil ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman.«

★

Janez Ovsenik iz Predoselj, ki je bil tudi sam organizator domobranstva, pa je povedal: »Gorenjsko domobranstvo ni predstavljalo niti vojaške niti politične organizacije. To so bile posamezne postojanke »gorenjskega domobranstva« in so bile v bistvu samo sestavni del oziroma pomožna policija gestapa, ali točneje povedano, posameznih gestapovskih izpostav.

Dr. Metod Mikuž je gorenjsko domobranstvo takole označil: »Drugače (kot v drugih slovenskih pokrajinah) je bilo z belogardizmom na Gorenjskem... Gorenjsko domobranstvo (ki se je razvilo nekoliko kasneje), je bilo popolnoma v rokah gestapa. Niso smeli imeti legalnih zvez z ljubljanskimi domobranci, imeli pa so lahko svoje kurate, ki pa so se morali držati navodil celovškega škofijskega ordinariata...«

Gorenjsko domobranstvo se je torej razvijalo malo drugače kot drugod v Sloveniji, v bistvu pa je šlo za enakega sovražnika. Tudi v teh pokrajinah so bili domobranci posadkam dodeljeni nemški inštruktorji. Razlika je bila v tem, da so domobranci v Ljubljani in Novem mestu prisegli že 20. aprila 1944 na Hitlerjev 55. rojstni dan. Pri tem so sodelovali tudi Gregorij Rožman, general SS Erwin Rösener in kolaboristični general Leon Rupnik. Pred njimi so demobranci prisegli, da se bodo pod führungerjevim vodstvom borili proti komunistom in partizanom ter njihovim zaveznikom »do končne zmage«. Na Gorenjskem je do takih priseg prišlo nekoliko pozneje. Demobranci prisego na nemški meč in za zvestobo Hitlerju je odredil SS general E. Rösener, dopolnil jo je Rupnik, odobril četniški vodja Draža Mihailović, blagoslovil pa ljubljanski škof Rožman.

Na procesu proti vojnim zločincem avgusta 1946 v Ljubljani je Rösener izjavil, da je »temeljno misel za ustanovitev domobranstva iznesel kaplan Andrej Križman (pred vojno je služboval na Jesenicah, op. I. J.), ki je prišel k meni. V tej zadevi je bil pri meni tudi dr. Albin Šmajd.« (Pred vojno je bil advokat v Radovljici, op. I. J.)

Na vprašanje, komu je bilo slovensko domobranstvo podrejeno, je Rösener odgovoril: »V taktično operativnem pogledu mojemu štabu oziroma meni kot komandantu korpusa.«

(Se nadaljuje)

Sto šol – sto junakov

17

Osnovna šola Majde Vrhovnik v Ljubljani

Osnovna šola Majde Vrhovnikove stoji v samem središču Ljubljane, v krajevni skupnosti Gradišče. Šola je eno številnih šolskih poslopij, ki so jih zgradili v sedemdesetih letih in so si vsa podobna kot jajce jajcu. Le eno posebnost ima prav ta šola – menda je ena od redkih pri nas, ki ima okrog šolskega poslopja tako zelo malo prostora za svoje šolarje; 688 jih je. Imajo enoinpol-izmenski pouk, oziroma dvoizmenskega za šolarje nižjih razredov in enoizmenskega za tiste iz višjih razredov.

Že leta se borijo, da bi okrog šole pridobili več prostora za športna igrišča in rekreacijo pa jim še ni uspelo. Prav te dni je v krajevni skupnosti razgrnjen načrt šole za adaptacijo in zgraditev športne ploskve, ki naj bi merila komaj 22 krat 44 metrov. Na tej površini bi šolarji počeli vse – od košarke, rokometu, do telovadnih vaj na prostem.

Pred leti so za šolo odkrili rimske izkopanine iz stare Emone in tisti del spomeniško zavarovali. Tam torej za otroke ni prostora. V zazidalnih načrtih tega mestnega okoliša sta v najožji bližini predvideni še dve veliki stavbi. Nekateri so razmišljali o tem, da bo pač v samem središču mesta šoloobveznih otrok počasi upadalo in se bodo vprašanja prostorske stiske sama umaknila, statistike pa kažejo drugače. Otrok je vedno več.

Pa predstavimo še nekatere šolske dejavnosti, da ne bi naglašali le težav. Na šoli Majde Vrhovnikove se otroci v izvenšolskih dejavnostih ukvarjajo s petjem – imajo kar dva pevski zbora, poleg tudi majhen orkester; v krožkih so najuspešnejši šahisti, recitatorji, pripravljajo dve glasili »Mi« in »Prve stopinje«... Kar pestra dejavnost mladih šolarjev.

Treba je tudi povedati, da šolarji skrbijo za dva spomenika NOB na svojem terenu, da ima šola tesne stike s krajevno borčevsko organizacijo, da prihajajo borci mednje in jim obujajo spomine na NOB, da mladi pridno hodijo na pohode, da sodelujejo v Kurirčkovih pošti... Pred nedavnim jih je odšel cel avtobus na otvoritev spomenika na Velikem vrhu na Blokah in 31. maja se bodo zopet udeležili slavnostnega pohoda na Janče.

Mladi na tej šoli vedo tudi precej iz življenja Majde Vrhovnikove, po kateri nosi njihova šola ime in, katere obletnico tragične smrti so obeležili 4. maja.

★

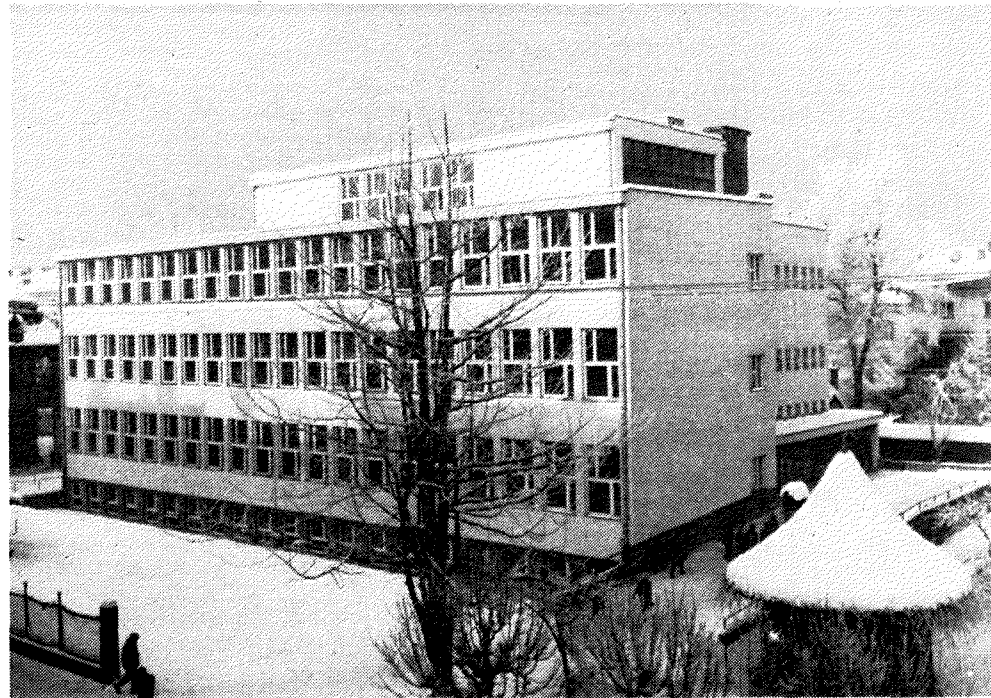
Majda Vrhovnik-Lojzka se je rodila v Ljubljani. Politično je delovala že pred vojno kot dijakinja in kasneje kot študentka medicine. Leta 1940 je bila sprejeta v partijo. V začetku vojne je bila najprej kurirka Toneta Tomšiča, a je morala kaj hitro v ilegalo. Delala je v ljubljanskih ilegalnih tehnikah in tiskarnah. Okupator jo je preganjal in italijanske oblasti so jo v odsotnosti obsodile na dosmrtno ječo. Kljub nevarnosti je vztrajala v Ljubljani. Šele leta 1944 jo je pot aktivistke peljala preko Idrije na Koroško. Najprej v mežiško okrožje, nato pa preko Drave v Gure. Kmalu se je vključila tudi v organiziranje OF v Celovcu. Pri tem delu jo je gestapo 28. februarja 1945 aretiral.

Pričevanja, ki so jih na tiste dni v zaporu zapustile Lojzkine sojetnice, so mračna. Menda so jo mučili bolj kot katero koli jetnico. Tovarišice v celici so ji pomagale, da je z njihovo nego in skrbjo prihajala k zavesti včasih tudi po večih dneh.

Le dan pred osvoboditvijo skupine sojetnikov obsojenih na smrt so jo ustrelili in še do današnjega dne ni znano, kje je njen grob. Imela je komaj dobrih dvainvajset let.

Po vojni je Lojzkin oče želel najti njen grob in je prosil za pomoč nekatere tovarišice in tovariše v Celovcu, ki so jo poznali, mu je ena od teh tovarišic pisala pismo, da bi Korošci z golimi rokami izgrebli Majdo Vrhovnikovo in jo poslali v Ljubljano vsaj mrtvo, ko bi bilo to mogoče.

B. Ž. J.

Osnovna šola Majde Vrhovnik v Ljubljani

(Iz partizanskega pionirskega glasila »TITO – PARTIJA«, izdanega ob obrambnem dnevu osnovne šole Kočevje.)

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI

Tito? V naši zavesti je, v našem življenju, kot kri

O komunistu, o revolucionarju, o borcu in komandantu, o maršalu in predsedniku, o državniku – o Titu? Besede izgubljajo moč. V zraku obvisijo kot narisana ptica, se razletijo, kot val ob čeri se zatikajo v grlu in so pogled. Govorica oči je kot pesem zemlje, na kateri kali življenje. Čutiš ponos in srečo, zmago pa gotovo prihodnost. Veš, da si močan in da si del enotnega, bratskega naroda in da je narod v tebi. Besedam so se polomile peruti. Hudo ti je. Najlepša sreča je neizrekljiva...

★

Pred štiridesetimi leti ga je prvič videl, Andrej. Pri Šmiglovi zidnici je bilo, nad Savinjsko dolino. O nevarnosti imperalizma je govoril, o potrebi po organizacijski pripravljenosti in o razkrinkavanju hitlerjancev. Da se morajo komunisti ideološko izobraževati, je poudarjal. »Mnogo tistih besed sem si zapomnil,« pravi Andrej. O Titu pa je slišal veliko kasneje. »Tudi to, da sta ga rodila narod in revolucija. Vselej je bil ponosen na to misel. »Sem komunist od leta 1931, ves čas Titov komunist. Kdor hoče govoriti o njem, mora govoriti o narodu in o našem narodu ne bo nikoli vse povedano. Tito nas je pripeljal do tega, da smo spoznali moč svojih korenin, nezlomljivost povezanega klasja...!«

★

Vlekel je Jože črto svoje pripovedi po bojiščih na makedonskih tleh, govoril je o dneh v bolgarskem ujetništvu in v nemških taboriščih, o pobegu, ko mu je šele tretjič uspel, in o sreči med pohorskimi partizani. »Tito?« sem mu postavil vprašanje. Jože je poskušal govoriti o svobodi in sreči, neuvrščenost je omenjal in potem se je vame onemoglo zastrmel: »Reci, naj napišem simfonijo. Rad imam glasbo, a tega ne bi mogel storiti. Rad imam Tita, preveč rad, da bi ga skušal opisati z besedami, ki so v vsakdanji rabi!«

★

»... V naši zavesti je, v našem življenju, kot kri, ki se pretaka v rodove. Zdi se, da nanj ne misliš, ko si na delovnem mestu, ko sedi ob dobri kapljici, ko greš na nedeljski izlet,

ko ti storiš krivico, ko si ponosen ob sinovi maturi...; v tebi je. V tebi je kot aktivnost, nenehna ustvarjalnost, kot pripadnost svobodni, samoupravni in socialistični družbeni skupnosti. Kadar ga vidiš na fotografiji ali kako drugače, pomisliš na svoje uspehe in na težave, ki bi jih on prav gotovo razumel. Tito je naša volja in so naše delovne zmage. Mi vsi ostajamo njegovi borci, ne nekdanji. Bil sem borec v ljubljanski brigadi, v Zapadnem koroškem odredu, v Gradnikovi brigadi in borec ostajam. Kadar slišim besedo Tito, pomislim na Jugoslavijo in kadar rečem Jugoslavija, imam v mislih tudi Tita. Zanj in za domovino bom do zadnjega dne pripravljen žrtvovati vse.

Ne, v resnici ga nisem še nikoli videl! Ampak, če bi mi lahko segel v roko...; bi ga objel in stisnil...!«

★

Pero Svinčnik so mu pravili med vojno. Ilegal

lec v Ljubljani je bil in tudi italijanska taborišča je okusil. Sedel je za mizo, zbito iz desk, moževal o krvnem pritisku pa o razvajanosti dandanašnjih ljudi. Prisedel sem kot nenapovedan oblak. In prisedlo je še nekaj njegovih prijateljev, ki so se vračali od Šmiglove zidnice. Brskal sem po partizanskih časih in potem, brez pravega uvoda, postavil vprašanje: »Tito?« Spet so postale besede izbrane.

»... Tito je pravzaprav vse. Mislim, da je njegova veličina v njegovi borbenosti, v občutku za pošteno, v ljubezni do delavskega razreda. Pred nedavnim smo gledali televizijsko predstavitev Bombaškega procesa. Človek si lahko samo želi, da je član skupnosti, ki jo vodi tak človek. To prvo in zadnjo besedo poudarjam – biti človek, pogosto ni lahko. Titu je to uspevalo in mu uspeva. Kadar je spoznal, da se je del naše družbe od tega pojma oddaljil, je na to neizprosno opozoril. Naš narod mu je zaupal v najtežjih dneh in Tito je zaupal narodu. Kako bi drugače zmagali med narodnoosvobodilnim bojem, kako bi sicer uspešno izšli iz informbirojevskega obdobja, kako naj bi se drugače, kot povezani v bratskih republikah, zoperstavljali večnim tujim pohlepom po naši sreči?«

★

»... Tovariš Tito je posebljena legenda naših narodov in narodnosti.« je dodal Zvone, član pohodne enote, ki je tega dne prišla iz Čebin k Šmiglovi zidnici. »Tudi svet je spoznal, da v njegovem srcu ni zlaganih prizadevanj po miru in sožitju med narodi. Kamorkoli gre na svojih državnih poteh, ga pozdravijo z največjimi častmi. Sprejem na Kitajskem, v Koreji pa v Ameriki, sprejemi vsepovsod drugod po svetu dokazujejo Titovo in našo veličino, Titovo in našo pot. Prava je in je ne bi zamenjal za nič na svetu. Človek je ob tem, ko spozna spoštovanje širnega sveta do našega voditelja, srečen do solz. In vsemu svetu bi rad vedno znova pripovedoval, da je to naš, naš Tito...!«

Silvo Teršek

Ne teptajte »lorisona«

V navadi je že, da dajemo imena narodnih herojev, slavnih borcev naše revolucije, najrazličnejšim proizvodom, od steklovine pa vse tja do napolitank. Že dolgo govorimo o upravičenosti takšnih pojavov. Slišati je tudi kritike na račun imenovanja po narodnih herojih brez kakršnihkoli kriterijev. Organizacije združenega dela kot da nas ne slišijo! Najnovejši primer: Že nekaj mesecev je tega, kar nas je ekonomski televizijski propagandni program »bombardiral« z nečim podobnim! Z razburjenim glasom, kot da poroča z nekega vojnega oporišča, govori napovedovalec o prednostih »lorisona«, nove talne obloge. Od zida do zida, razumljivo, v najrazličnejših barvah, »lorison« krasni stanovanjski prostor. Jeres tako? Vse postane bolj jasno, ko slišimo ime proizvajalca: »Lola Ribar« – Odžaci. Ime in priimek nam mladim posebno dragega sekretarja SKOJ – Človeka, ki je s svojim življenjem in delom postal sinonim naše revolucije in mladih generacij, se lahko tako znajde na vaših tleh. (!?!)

Namesto sklepa naj ostane priporočilo, napisano v naslov tega komentarja. MLADOST – 14. maja 1978

Na legendarni progi – tudi brigadirji iz Pariza

Zoran Bubalo je od svojih petnajstih let, štirinajst let preživel v Franciji:

– Obiskujem francosko gimnazijo in našo šolo. Če vas zanima, kaj pogrešam – bi rekel, domovino. Ni Zemuna, ni najbližjih, ni občutka brezskrbnosti in kadar pridem dvakrat, trikrat na leto v Zemun, se vse teže vračam v Pariz. Oče me ne razume: Kaj te moti, pravi, tukaj živimo že štirinajst let. Čakam, da maturiram in potem pridem študirat v Jugoslavijo. Na delovno akcijo sem prišel zavoljo bratovega prigrivanja. Udeležil se je več akcij in nenehno govori o njih.

Zgodbe se ponavljajo. Na progi Šamac-Sarajevo je tako, kot pred enaintridesetimi leti. Zastave, Vranduk in mine. Rok je isti: devetindvajseti november, norme so iste, pa tudi pesmi podobne.

»Druže Tito samo piši, radičemo i po kiši!«

ILUSTROVANA POLITIKA
7. maja 1978

Trinajstemu maju na rob

Naša vsakdanost najboljša potrjuje besede predsednika Tita iz leta 1968. Milica ni in ne more biti orodje za obračunavanje z nezadovoljnimi študenti ali delavci. Res jo tako uporabljajo po svetu, v socialistični samoupravni družbi pa bi bil tak poseg naperjen proti samim temeljem, na katerih stoji naša družba. Imeli smo nekaj prekinitev dela, kjer je trezna samoupravljalska beseda dosegla med delavci tisto, česar ne bi mogel niti bataljon miličnikov. In prav to je tisto pravo bogastvo naše družbe, zaradi tako opredeljene vloge delavcev za notranje zadeve se tudi plete velika vez, ki nas vse druži v družbeni samozaščiti, ko vsi skupaj varujemo našo ustavno ureditev, pridobimo narodnoosvobodilnega boja in revolucije ter varno in srečno življenje in imetje nas vseh.